

UZASADNIENIE

Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011, będący przedmiotem niniejszego zarządzenia, jest dokumentem planistycznym sporządzanym przez sprawującego nadzór nad obszarem na okres 10 lat, w celu ochrony przedmiotów ochrony znajdujących się w jego obrębie (art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, 628 i 842 oraz z 2014 r. poz. 805, 850, 926 i 1002)). Dokument ten, opracowany został zgodnie z przepisami wyżej wymienionej ustawy, tj. art. 28 ust. 5, według którego regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Plan zadań ochronnych może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony tych siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt.

Tryb oraz zakres prac na potrzeby sporządzenia projektu planu zadań ochronnych, określony został w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 z późn. zm.). Dokument ten, w myśl art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody zawiera:

- 1) opis granic obszaru i mapę obszaru Natura 2000;
- 2) identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;
- 3) cele działań ochronnych;
- 4) określenie działań ochronnych ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania, w tym w szczególności działań dotyczących:
 - a) ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk,
 - b) monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów, o których mowa w pkt. 3,
 - c) uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony;
- 5) wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, jeżeli są niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

Zgodnie z art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, sporządzający projekt planu zadań ochronnych winien umożliwić zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu, a także zapewnić możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym w art. 3 ust. 1 pkt 11 oraz art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 i 1238).

Projekt planu zadań ochronnych zamieszcza się w publicznie dostępnych wykazach na podstawie art. 21 ust. 2 pkt 24 lit. a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206 z późn. zm.) projekt planu zadań ochronnych wymaga również uzgodnienia z właściwym terytorialnie wojewodą.

Obszar Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011 został wyznaczony w związku z wypełnieniem zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej, wynikających z Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny

i flory (Dz. U. UE. L. 1992. 206.7 ze zm.). Przedmiotowy Obszar został zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmującą, na mocy Dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (decyzja notyfikowana jako dokument nr C (2007) 5403 - (2008/25/WE) (Dz. Urz. UE L 12 z 15.01.2008, s. 383)). Obszar zamieszczony jest obecnie w Decyzji Wykonawczej Komisji Europejskiej z dnia 7 listopada 2013 r. w sprawie przyjęcia siódmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (decyzja notyfikowana jako dokument nr C (2013) 7358) - (2013/741/UE), opublikowana w dniu 21 grudnia 2013 r. (Dz. U. UE. L. 2013/287).

Zważywszy, że obszar Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011, znajduje się na obszarze działania Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie a także mając na uwadze treść wyżej wymienionych zapisów ustawy, celem opracowania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie w dniu 25 stycznia 2012 r. zawarł z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Białymstoku i Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Lublinie Porozumienie nr WPN/03/2012 w sprawie wspólnej realizacji opracowania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011, określające zasady wspólnego działania.

W toku prac nad planem zadań ochronnych zweryfikowano informacje o obszarze Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011 oraz zidentyfikowano następujące przedmioty ochrony:

- 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus, Agrostis*),
- 3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z (*Nympheion, Potamion*),
- 3270 Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością (*Chenopodion rubri* p.p. i *Bidention* p.p.),
- 4030 Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylion*),
- 6120* Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*),
- 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*) i ciepłolubne murawy z (*Asplenion septentrionalis* i *Festucion pallentis*),
- 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*),
- 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*),
- 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*),
- 6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*),
- 9170 Grań środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*),
- 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe,
- 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*),
- 91I0* Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*),
- 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum*) i chrobotkowa postać (*Peucedano-Pinetum*),
- 1337 Bóbr europejski *Castor fiber*,
- 1355 Wydra *Lutra lutra*,
- 1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*,
- 1188 Kumak nizinny *Bombina bombina*,
- 1130 Boleń *Aspius aspius*,
- 5339 Różanka *Rhodeus sericeus amarus*,
- 1145 Piskorz *Misgurnus fossilis*,
- 1146 Koza złotawa *Sabanejewia aurata*,
- 1149 Koza *Cobitis taenia*,
- 1163 Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*,
- 1032 Skójka gruboskorupowa *Unio crassus*,
- 1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*,

- 4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*,
- 1083 Jelonek rogacz *Lucanus cervus*,
- 1084* Pachnica dębowa *Osmoderma eremita* (*Osmoderma barnabita*),
- 1437 Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*,
- 1617 Starodub łąkowy *Ostericum palustre*,
- 1477 Sasanka otwarta *Pulsatilla patens*.

W ramach prac nad projektem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011, dokonano oceny stanu siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk oraz zidentyfikowano zagrożenia, istniejące i potencjalne, dla poszczególnych przedmiotów ochrony:

2330 Wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus*, *Agrostis*):

- K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja),
- K04.01 Konkurencja,
- G01.03 Pojazdy zmotoryzowane,
- G05.01 Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie,
- I01 Obce gatunki inwazyjne,

3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z (*Nympheion*, *Potamion*):

- K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja),
- A08 Nawożenie (nawozy sztuczne),
- F01 Akwakultura morska i słodkowodna,
- D01.02 Drogi, autostrady,
- E01.03 Zabudowa rozproszona,
- H01 Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych),
- J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie,
- K02.02 Nagromadzenie materii organicznej,
- K02.03 Eutrofizacja (naturalna),

3270 Zalewane muliste brzegi rzeki z roślinnością (*Chenopodion rubri* p.p. i *Bidention* p.p.):
ze względu na wysoki stan wód rzeki Bug identyfikacja zagrożeń istniejących dokonana zostanie po uzupełnieniu stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony; do zagrożeń potencjalnych należą:

- I01 Obce gatunki inwazyjne,
- J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie,

4030 Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*):

- K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja),

6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis* i *Festucion pallentis*):

- A04.03 Zarzucenie pasterstwa, brak wypasu,
- K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja),
- K04.01 Konkurencja,
- E01.03 Zabudowa rozproszona,

6120* Ciepłolubne, śródładowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*):

- A04.03 Zarzucenie pasterstwa, brak wypasu,
- K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja),
- I01 Obce gatunki inwazyjne,
- K04.01 Konkurencja,
- B01 Zalesianie terenów otwartych,
- E01.03 Zabudowa rozproszona,

- G01.03 Pojazdy zmotoryzowane,
6410 Zmienneowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*):
ze względu na wysoki stan wód rzeki Bug identyfikacja zagrożeń istniejących dokonana zostanie po uzupełnieniu stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony; do zagrożeń potencjalnych należą:

- A02 Zmiana sposobu uprawy,
- A03.03 Zaniechanie/brak koszenia,
- A08 Nawożenie (nawozy sztuczne),
- K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja),
- K06 Inne lub mieszane formy międzygatunkowej konkurencji wśród roślin,

6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*):
ze względu na wysoki stan wód rzeki Bug identyfikacja zagrożeń istniejących dokonana zostanie po uzupełnieniu stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony; do zagrożeń potencjalnych należą:

- I01 Obce gatunki inwazyjne,
- J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie,

6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*):

ze względu na wysoki stan wód rzeki Bug identyfikacja zagrożeń istniejących dokonana zostanie po uzupełnieniu stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony; do zagrożeń potencjalnych należą:

- A02 Zmiana sposobu uprawy,
- A03.03 Zaniechanie/brak koszenia,
- A08 Nawożenie (nawozy sztuczne),
- K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja),

6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*):

ze względu na wysoki stan wód rzeki Bug identyfikacja zagrożeń istniejących dokonana zostanie po uzupełnieniu stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony; do zagrożeń potencjalnych należą:

- A02 Zmiana sposobu uprawy,
- A03.03 Zaniechanie/brak koszenia,
- A08 Nawożenie (nawozy sztuczne),
- K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja),

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*):

- K04.05 Szkody wyrządzane przez roślinożerców,
- B02 Gospodarka leśna, użytkowanie lasów,
- I01 Obce gatunki inwazyjne,
- K04.03 Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe),
- K02.04 Zakwaszenie (naturalne),

91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródłiskowe:

- B02.02 Wycinka lasu,
- B02 Gospodarka leśna, użytkowanie lasów,
- K02.01 Zmiana składu gatunkowego (grądowienie),
- E01.03 Zabudowa rozproszona,
- I01 Obce gatunki inwazyjne,
- J02.01 Zасыpywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie,
- J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie,
- K01.04 Zatopienie,
- K04.03 Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe),
- K04.05 Szkody wyrządzane przez roślinożerców,

91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*):

- B02 Gospodarka, leśna, użytkowanie lasów,
- K02.01 Zmiana składu gatunkowego (gradowienie),
- K04.05 Szkody wyrządzone przez roślinożerców,
- I01 Obce gatunki inwazyjne,
- J02.01 Zасыpywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie,
- J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie,
- K04.03 Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe),

91I0* Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*):

- B02 Gospodarka leśna, użytkowanie lasów,
- K02.01 Zmiana składu gatunkowego (gradowienie),
- I01 Obce gatunki inwazyjne,
- K04.03 Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe),

91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum*) i chrobotkowa postać (*Peucedano-Pinetum*):
 identyfikacja zagrożeń dokonana zostanie po uzupełnieniu stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony,

1437 Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*:

- A03.03 Zaniechanie/brak koszenia,
- K04.01 Konkurencja,
- K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja),

1617 Starodub łąkowy *Ostericum palustre*:

- A03.03 Zaniechanie/brak koszenia,
- K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja),
- K06 Inne lub mieszane formy międzygatunkowej konkurencji wśród roślin,
- A02 Zmiana sposobu uprawy,
- A08 Nawożenie (nawozy sztuczne),

1477 Sasanka otwarta *Pulsatilla patens*:

identyfikacja zagrożeń dokonana zostanie po uzupełnieniu stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony,

1032 Skójką gruboskorupowa *Unio crassus*:

nie zidentyfikowano zagrożeń istniejących, do potencjalnych należą:

- D01.02 Drogi, autostrady,
- J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych,
- H01.03 Inne zanieczyszczenie wód powierzchniowych ze źródeł punktowych,

1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*:

- A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja,
- A02 Zmiana sposobu uprawy,
- A03.03 Zaniechanie/brak koszenia,
- A04.03 Zarzucenie pasterstwa, brak wypasu,
- A08 Nawożenie (nawozy sztuczne),
- K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja),

4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*:

identyfikacja zagrożeń dokonana zostanie po uzupełnieniu stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony,

1083 Jelonek rogacz *Lucanus cervus*:

- B02.01.01 Odnawianie lasu po wycince (drzewa rodzime),
- B02.02 Wycinka lasu,
- K03.04 Drapieżnictwo

1084* Pachnica dębowa *Osmoderma eremita* (*Osmoderma barnabita*):

- D01.02 Drogi, autostrady,
- G05.04 Wandalizm,
- G05.06 Chirurgia drzewna, ścinanie na potrzeby bezpieczeństwa, usuwanie drzew przydrożnych,
- K06 Inne lub mieszane formy międzygatunkowej konkurencji wśród roślin,

1130 Boleń *Aspius aspius*, 5339 Różanka *Rhodeus sericeus amarus*, 1145 Piskorz *Misgurnus fossilis*, 1149 Koza *Cobitis taenia*, 1146 Koza złotawa *Sabanejewia aurata*, 1163 Głowacz białoplewy *Cottus gobio* (zagrożenia dla wymienionych gatunków ryb łącznie):

- E01 Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkane,
- F05.04 Kłusownictwo,
- J03.02 Antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk (fragmentacja),
- E03 Odpady, ścieki,
- H01 Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych),
- J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych,
- I01 Obce gatunki inwazyjne,
- K01.03 Wyschnięcie,
- K05.01 Zmniejszenie płodności/depresja genetyczna,

1188 Kumak nizinny *Bombina bombina*:

- D01.02 Drogi, autostrady,
- K01.03 Wyschnięcie,
- K03.04 Drapieżnictwo,
- K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja,
- L08 Powódź (procesy naturalne),
- D05 Usprawniony dostęp do obszaru,
- G05.04 Wandalizm,
- J02.15 Inne spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych,
- H01 Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych),
- F01.01 Intensywna hodowla ryb, intensyfikacja,

1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*:

- D01.02 Drogi, autostrady,
- D05 Usprawniony dostęp do obszaru,
- K01.03 Wyschnięcie,
- K02.03 Eutrofizacja (naturalna),
- K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja,
- G05.04 Wandalizm,
- H01 Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych),
- J02.15 Inne spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych,

1355 Wydra *Lutra lutra*:

- D01.02 Drogi, autostrady,
- F05.05 Odstrzał,
- F03.02.03 Chwywanie, trucie, kłusownictwo,
- H01.03 Inne zanieczyszczenie wód powierzchniowych ze źródeł punktowych,
- E01 Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkane,

1337 Bóbr europejski *Castor fiber*:

identyfikacja zagrożeń istniejących dokonana zostanie po uzupełnieniu stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony; do zagrożeń potencjalnych należą:

- F01.01 Intensywna hodowla ryb, intensyfikacja,

- F05.04 Kłusownictwo,
- F03.02.03 Chwytywanie, trucie, kłusownictwo,
- D01.02 Drogi, autostrady (wszystkie drogi asfaltowe),
- G05.11 Śmierć lub uraz w wyniku kolizji.

Ze względu na wielkość plików i ograniczenia techniczne programu Legislador, 12 map, obrazujących przebieg granicy obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011, zamieszczonych zostało w oddzielnych dwunastu załącznikach. Pozostałe 6 arkuszy opublikowano w 1 załączniku.

W toku dalszych prac, określone zostały cele oraz działania ochronne, którymi te cele winny zostać osiągnięte w perspektywie 10 lat.

1. Cele działań ochronnych:

- 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus*, *Agrostis*) – polepszenie struktury i funkcji siedliska poprzez zastosowanie metody czynnej ochrony polegającej na wycinaniu i karczowaniu podrostu drzew, głównie sosny,
- 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z (*Nympheion*, *Potamion*) – utrzymanie dotychczasowej struktury i funkcji siedliska,
- 3270 Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością (*Chenopodion rubri* p.p. i *Bidention* p.p.) – rozpoznanie rozmieszczenia i stanu zachowania siedliska,
- 4030 Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*) – polepszenie struktury i funkcji siedliska poprzez zastosowanie metody czynnej ochrony polegającej na wycinaniu i karczowaniu podrostu drzew, głównie sosny,
- 6120* Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*) – polepszenie stanu zachowania siedliska,
- 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*) i ciepłolubne murawy z (*Asplenion septentrionalis* i *Festucion pallentis*) - polepszenie stanu zachowania siedliska,
- 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) – zachowanie niezmnieszonej powierzchni siedliska, poprawa jego dotychczasowej struktury i funkcji poprzez przywrócenie i utrzymanie ekstensywnej gospodarki łąkowej,
- 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) - rozpoznanie rozmieszczenia i stanu zachowania siedliska,
- 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*) - zachowanie niezmnieszonej powierzchni siedliska, poprawa jego dotychczasowej struktury i funkcji poprzez przywrócenie i utrzymanie ekstensywnej gospodarki łąkowej,
- 6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) - rozpoznanie rozmieszczenia i stanu zachowania siedliska,
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) - zachowanie siedliska na powierzchni 1860,2 ha oraz zapewnienie warunków koniecznych do wykształcenia się prawidłowej struktury lasu,
- 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe - zachowanie siedliska na powierzchni 2641,15 ha oraz zapewnienie warunków koniecznych do wykształcenia się prawidłowej struktury lasu,
- 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*) - zachowanie siedliska na powierzchni 373,9 ha oraz zapewnienie warunków koniecznych do wykształcenia się prawidłowej struktury lasu,
- 91I0* Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*) - zachowanie siedliska na powierzchni 4,73 ha oraz zapewnienie warunków koniecznych do zwiększenia udziału ilościowego i jakościowego gatunków światło- i ciepłolubnych w runie,
- 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum*) i chrobotkowa postać (*Peucedano-Pinetum*) - utrzymanie lub odtworzenie siedliska na określonej powierzchni po uzupełnieniu stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony,

- 1337 Bóbr europejski *Castor fiber* - rozpoznanie rozmieszczenia i stanu zachowania gatunku,
- 1355 Wydra *Lutra lutra* - poprawa oceny ogólnej gatunku do stanu właściwego,
- 1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* - zachowanie dotychczasowej populacji i siedlisk gatunku oraz podjęcie działań ochronnych zmierzających do polepszenia jego stanu zachowania poprzez między innymi budowę zbiorników,
- 1188 Kumak nizinny *Bombina bombina* - zachowanie dotychczasowej populacji i siedlisk gatunku oraz podjęcie działań ochronnych zmierzających do polepszenia jego stanu zachowania poprzez między innymi redukcję drapieżników,
- 1130 Boleń *Aspius aspius*, 5339 Różanka *Rhodeus sericeus amarus*, 1145 Piskorz *Misgurnus fossilis*, 1146 Koza złotawa *Sabanejewia aurata*, 1149 Koza *Cobitis taenia* - poprawa możliwości migracji ryb oraz stopniowy wzrost ich populacji przez modernizację budowli hydrotechnicznych oraz ograniczenie kłusownictwa i zasiedlanie nowych odcinków Bugu i jego dopływów,
- 1163 Głowacz białopłetwy *Cottus gobio* - reintrodukcja gatunku w ciekach w których występował przed rokiem 2009,
- 1032 Skójka gruboskorupowa *Unio crassus* - zachowania populacji i siedlisk gatunku poprzez utrzymanie i monitorowanie stanowisk i ewentualne przeciwdziałanie na pojawiające się zagrożenia,
- 1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* - zachowanie populacji i siedlisk rozwojowych gatunku poprzez utrzymanie lub przywrócenie koszenia z dostosowaniem zabiegu do fenologii gatunku oraz utrzymanie lub przywrócenie ekstensywnego wypasu,
- 4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone* - utrzymanie lub odtworzenie określonej populacji gatunku po uzupełnieniu stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony,
- 1083 Jelonek rogacz *Lucanus cervus* - zachowanie populacji i siedlisk rozwojowych gatunku poprzez między innymi: ograniczenie populacji dzika; zwiększanie ilości martwego drewna dębowego, zarówno na stanowiskach występowania jelonka, jak i w drzewostanach otaczających, usuwanie zbyt gęstego podszytu i podrostu leśnego w celu ogrzania podłoża i poprawy termiki środowiska rozwoju larw,
- 1084* Pachnica dębowa *Osmoderma eremita (Osmoderma barnabita)* - zachowanie populacji i siedlisk rozwojowych gatunku poprzez utrzymanie: alei, szpalerów i grup zadrzewień na wszystkich stanowiskach oraz jak największej liczby starych lub próchniejących drzew w dolinie Bugu mogących stanowić jej siedlisko,
- 1437 Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum* - poprawa oceny ogólnej gatunku do stanu właściwego poprzez przeciwdziałanie sukcesji i poprawę warunków świetlnych,
- 1617 Starodub łąkowy *Ostericum palustre* – poprawa oceny ogólnej gatunku do stanu właściwego poprzez przeciwdziałanie sukcesji i poprawę warunków świetlnych,
- 1477 Sasanka otwarta *Pulsatilla patens* - utrzymanie lub odtworzenie określonej populacji gatunku po uzupełnieniu stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony.

Dla zrealizowania wyżej wymienionych celów ustalone zostały między innymi następujące działania ochronne:

1. Dotyczące ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania:
 - 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus*, *Agrostis*) i 4030 Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylon*) – ograniczenie lub eliminacja procesów sukcesji poprzez wycinanie i karczowanie podrostu drzew,
 - 6120* Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*) – przeciwdziałanie procesom sukcesji (odkrzacanie całych płatów), zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywne użytkowanie kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe, niezalesianie go oraz nie zmienianie w grunty orne a także utrzymanie powierzchni elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo; użytkowanie zgodnie z wymogami

- odpowiedniego wariantu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę ciepłolubnych muraw napiaskowych i zgodnego z ich wymaganiami,
- 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*) i ciepłolubne murawy z (*Asplenion septentrionalis* i *Festucion pallentis*) - przeciwdziałanie procesom sukcesji (odkrzacanie całego płatu),
 - 6410 Zmienowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) - przeciwdziałanie procesom sukcesji poprzez usuwanie krzewów i nalotu drzew, zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywne użytkowanie kośne trwałych użytków zielonych, niezalesianie go oraz nie zmienianie w grunty orne a także utrzymanie powierzchni elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo; użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego wariantu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę łąk trzęślicowych i zgodnego z ich wymaganiami; usuwanie nadmiaru martwej materii organicznej; grabienie skoszonej powierzchni po pokosie i usunięcie pozyskanej biomasy,
 - 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*) i 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) - zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych, niezalesianie go oraz nie zmienianie w grunty orne a także utrzymanie powierzchni elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo; użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego wariantu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę łąk selernicowych i łąk świeżych oraz zgodnego z ich wymaganiami; usuwanie nadmiaru martwej materii organicznej; grabienie skoszonej powierzchni po pokosie i usunięcie pozyskanej biomasy,
 - 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*), 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródłiskowe oraz 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*) – wyłączenie z gospodarki leśnej, odstąpienie od trzebieży, zrębów, przebudowy drzewostanów; utrzymanie bogactwa runa i zróżnicowania florystycznego siedlisk poprzez wykonywanie zabiegów trzebieży w I i IV kwartale roku, czyli po sezonie wegetacyjnym oraz ochronę gleby przed rozpoczęciem prac pozyskaniowych (zaplanowanie odnowienia szlaków zrywkowych w drzewostanach młodszych klas wieku) lub wykorzystywanie istniejących szlaków zrywkowych zakładanych podczas wyciągania drewna po wcześniejszych trzebieżach i rębniach gniazdowych (w drzewostanach starszych klas wieku); unaturalnienie składów gatunkowych drzewostanów (przy odnowieniach w składzie gatunkowym należy uwzględniać gatunki zgodne z siedliskiem: dąb, lipa, klon, jawor, grab, brzoza a na siedliskach wilgotnych wierzbę (poza działaniami wynikającymi z planów urządzenia lasu i uproszczonych planów urządzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną),
 - 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródłiskowe – zachowanie zadrzewień wierzbowych i topolowych w strefie przykorytowej Bugu za wyjątkiem drzew stanowiących zagrożenie, dla życia lub zdrowia ludzi oraz powodujących zatory usuwanych w ramach prac utrzymaniowych i przeciwpowodziowych,
 - 91I0* Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*) – poprawa warunków świetlnych w runie przez redukcję podszytu,
 - 1355 Wydra *Lutra lutra* – monitoring jakości wód Bugu i jego dopływów,
 - 1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* – polepszenie warunków do rozrodu (wykonanie zbiorników, które podczas wysychania rozlewisk będą miejscem spływania i kończenia rozwoju przez larwy traszek),
 - 1188 Kumak nizinny *Bombina bombina* – ograniczenie drapieżnictwa (odłów części obsady ryb, lub przynajmniej gatunków drapieżnych); przeciwdziałanie sukcesji (koszenie co 5 lat roślinności porastającej okresowe rozlewiska na łąkach),
 - 1130 Boleń *Aspius aspius*, 5339 Różanka *Rhodeus sericeus amarus*, 1145 Piskorz *Misgurnus fossilis*, 1146 Koza złotawa *Sabanejewia aurata*, 1149 Koza *Cobitis taenia*, 1163

Głowacz białopłetwy *Cottus gobio* – ograniczenie presji kłusownictwa (zwiększona liczba kontroli na łowiskach przez uprawnione podmioty); poprawa migracji ryb (inwentaryzacja urządzeń i budowli hydrotechnicznych w dorzeczu Bugu stanowiących bariery dla ich migracji oraz usuwanie tych, które nie są niezbędne lub poprawa ich przepustowości),

- 1163 Głowacz białopłetwy *Cottus gobio* – zarybienie narybkiem i osobnikami dorosłymi ujściowych odcinków rzek o kamienistym dnie,
- 1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* i 1617 Starodub łąkowy *Ostericum palustre* - zachowanie siedliska gatunków poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych, niezalesianie ich oraz nie zmienianie w grunty orne a także utrzymanie powierzchni elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo; użytkowanie zgodne z wymogami odpowiedniego wariantu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę łąk trzęślicowych, zgodnego z wymaganiami obu gatunków,
- 1083 Jelonek rogacz *Lucanus cervus* - ograniczenie nadmiernej presji dzika na obszarach występowania gatunku poprzez pełną realizację planów jego pozyskania; polepszenie stanu siedliska poprzez stopniowe zwiększanie ilości martwego drewna i stopniowe usuwanie gęstego podszytu i podrostu leśnego,
- 1084* Pachnica dębowa *Osmoderma eremita* (*Osmoderma barnabita*) – zachowanie starych drzew za wyjątkiem drzew stanowiących zagrożenie, dla życia lub zdrowia ludzi; ogławianie drzew (wierzby) - utrzymanie formowanego kształtu korony drzewa; uzupełnianie nasadzeniami młodych drzewek wierzby lub (lepiej) lipy drobnolistnej; zabezpieczenie dziuplastych drzew przed aktami wandalizmu (niszczeniem drzew, zanieczyszczeniem dziupli, wypalaniem),
- 1437 Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum* – przeciwdziałanie sukcesji poprzez koszenie i grabienie uzyskanej biomasy wraz z jej usunięciem,
- 3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z (*Nympheion*, *Potamion*) i 1032 Skójska gruboskorupowa *Unio crassus* - działań związanych z ochroną czynną oraz z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania nie przewiduje się,
- 3270 Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością (*Chenopodium rubri* p.p. i *Bidention* p.p.), 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*), 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum*) i chrobotkowa postać (*Peucedano-Pinetum*), 1477 Sasanka otwarta *Pulsatilla patens*, 4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*, 1337 Bóbr europejski *Castor fiber* – działania związane z ochroną czynną oraz z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania, ich lokalizacja i ustalenie podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie zostaną zaprojektowane po uzupełnieniu stanu wiedzy o powyższych przedmiotach ochrony i o uwarunkowaniach ich ochrony.

2. Dotyczące monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów działań ochronnych:

- 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus*, *Agrostis*) i 4030 Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*) - przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony siedlisk zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska oraz wizji terenowej powierzchni muraw napiaskowych, na których przeprowadzono zabieg wycinania i karczowania podrostu drzew w celu sprawdzenia prawidłowości jego wykonania,
- 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*) i ciepłolubne murawy z (*Asplenion septentrionalis* i *Festucion pallentis*) - przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony siedliska zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska oraz wizji terenowej w celu sprawdzenia prawidłowego wykonania zabiegu odkrzaczenia,
- 6120* Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*) - przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony siedliska zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska; przeprowadzenie wizji terenowej w celu sprawdzenia prawidłowego wykonania zabiegu odkrzaczenia oraz sprawdzenie realizacji zadań w ramach zobowiązania podjętego przez właścicieli lub dzierżawców gruntu, w związku z korzystaniem z dopłat

- rolnośrodowiskowych (po uzgodnieniu zakresu z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa),
- 6410 Zmienneowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*), 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*) i 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) - przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony siedlisk zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska; kontrola wykonania zadań obligatoryjnych i fakultatywnych; sprawdzenie zgodności sposobu gospodarowania i użytkowania z wymaganiami i zaleceniami określonymi jako działania obligatoryjne i fakultatywne (po uzgodnieniu zakresu z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa),
 - 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*), 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnion glutinoso-incanae*) i olsy źródłiskowe oraz 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*) - przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony siedlisk zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska; potwierdzenie wykonania prac polegających na utrzymaniu bogactwa runa i zróżnicowania florystycznego powyższych siedlisk, unaturalnieniu składów gatunkowych drzewostanów i zwiększeniu bioróżnorodności lub potwierdzenie wyłączenia z użytkowania,
 - 91I0* Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*) – przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony siedliska zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska; kontrola wykonania zadania dotyczącego poprawy warunków świetlnych w runie siedliska,
 - 1437 Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum* – przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony gatunku zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska; dwukrotna kontrola (w odstępie 5 lat) wykonania koszenia i grabienia oraz usunięcia uzyskanej biomasy z siedliska gatunku,
 - 1617 Starodub łąkowy *Ostericum palustre* – przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony gatunku zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska; kontrola co 3 lata realizacji działań ochronnych (koszenia i grabienia połączonego z usunięciem uzyskanej biomasy z siedliska gatunku; po uzgodnieniu zakresu z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa),
 - 1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* - przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony gatunku na podstawie oceny eksperckiej (do czasu opracowania i zatwierdzenia metodyki przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska); kontrola wykonania działań ochronnych (koszenia, wypasu; po uzgodnieniu zakresu z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa), określenie intensywności użytkowania, stopnia zarośnięcia przez krzewy i nalot drzew,
 - 1083 Jelonek rogacz *Lucanus cervus* - przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony gatunku zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska; kontrola terenowa stopnia odkrzewienia siedliska,
 - 1084* Pachnica dębowa *Osmoderma eremita (Osmoderma barnabita)* – przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony gatunku zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska; kontrola stanu zachowania siedlisk gatunku,
 - 1188 Kumak nizinny *Bombina bombina* – przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony gatunku zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska; kontrola wykonania zadania polegającego na ograniczeniu drapieżnictwa ryb oraz analizie udziału ilościowego i jakościowego ichtiofauny zbiorników w których stwierdzono kumaki,
 - 1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* - przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony gatunku zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska; kontrola wykonania zadania polegającego na zapobieganiu eutrofizacji; kontrola zbiorników pod kątem przedostawania się biogenów do wody; ocena roślinności jako biowskaźnika,
 - 1130 Boleń *Aspius aspius*, 5339 Różanka *Rhodeus sericeus amarus*, 1145 Piskorz *Misgurnus fossilis*, 1146 Koza złotawa *Sabanejewia aurata*, 1149 Koza *Cobitis taenia*, 1163 Głowacz białopłetwy *Cottus gobio* - przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony gatunków zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska,

- 1032 Skójką gruboskorupowa *Unio crassus* - przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony gatunku zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska,
- 3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z (*Nympheion, Potamion*) - przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony siedliska zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska,
- 1355 Wydra *Lutra lutra* i 1337 Bóbr europejski *Castor fiber* - przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony gatunków na podstawie oceny eksperckiej (do czasu opracowania i zatwierdzenia metodyki przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska),
- 3270 Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością (*Chenopodium rubri* p.p. i *Bidention* p.p.), 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*), 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum*) i chrobotkowa postać (*Peucedano-Pinetum*), 1477 Sasanka otwarta *Pulsatilla patens* 4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone* – monitoring stanu ochrony powyższego siedliska i gatunków określony zostanie po uzupełnieniu stanu wiedzy na temat ich stanu ochrony i uwarunkowań ich ochrony.

3. Dotyczące uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony:

- 3270 Zalewane muliste brzegi rzek (*Chenopodium rubri* p.p. i *Bidention* p.p.) - inwentaryzacja siedliska; prace terenowe fitosocjologiczno-florystyczne z zastosowaniem metodyki Głównego Inspektora Ochrony Środowiska,
- 6410 Zmienneowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*), 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*), 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*) i 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) - rozpoznanie rozmieszczenia siedlisk w obszarze; analiza fitosocjologiczna; ocena ich struktury i stanu zachowania,
- 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe - przeprowadzenie badań fitosocjologicznych z zastosowaniem metodyki Głównego Inspektora Ochrony Środowiska,
- 1617 Starodub łąkowy *Ostericum palustre* - inwentaryzacja gatunku w obrębie Ostoi przeprowadzona zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska,
- 1032 Skójką gruboskorupowa *Unio crassus* - kontynuacja inwentaryzacji w obrębie całego Obszaru; wykonanie ekspertyzy mającej na celu wykrycie dalszych stanowisk gatunku,
- 1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* – kontynuacja inwentaryzacji gatunku w okresie czerwiec-sierpień; zastosowanie metodyki stosowanej do oceny eksperckiej stanu zachowania gatunku,
- 1083 Jelonek rogacz *Lucanus cervus* - kontynuacja inwentaryzacji gatunku; badania terenowe w przyjętym buforze wokół znanych stanowisk,
- 1084* Pachnica dębowa *Osmoderma eremita (Osmoderma barnabita)* - kontynuacja inwentaryzacji; wykonanie ekspertyzy mającej na celu wykrycie dalszych stanowisk gatunku,
- 1188 Kumak nizinny *Bombina bombina* i 1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* – uzupełniające badania terenowe na kilku stwierdzonych stanowiskach,
- 1355 Wydra *Lutra lutra* - określenie liczebności gatunku w obszarze,
- 1337 Bóbr europejski *Castor fiber* – analiza rozmieszczenia i stanu zachowania gatunku,
- 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum*) i chrobotkowa postać (*Peucedano-Pinetum*), 1477 Sasanka otwarta *Pulsatilla patens* i 4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone* - przewiduje się uzupełnienie stanu wiedzy o powyższych przedmiotach ochrony i o uwarunkowaniach ich ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.

Na podstawie analizy dokumentów planistycznych nie sformułowano wskazań do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz planach zagospodarowania przestrzennego województw: mazowieckiego, podlaskiego i lubelskiego, dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędnych dla utrzymania lub

odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i roślin, dla których wyznaczono obszar.

Sporządzenie planu ochrony dla obszaru Natura 2000 nie jest konieczne. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony w obszarze Natura 2000. Projekt zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011 nie był opiniowany przez Regionalne Rady Ochrony Przyrody.

Granice Obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011, przedstawiono na załącznikach mapowych oraz opisano w oparciu o punkty wektorowe, dla których podano współrzędne geograficzne w układzie PL – 1992.

Zgodnie ze stanowiskiem Ministra Środowiska zawartym w piśmie z dnia 9 stycznia 2014 r. znak DP-074-55/51570/13/KP i z dnia 9 stycznia 2014 r. znak DP-074-56/52041/13/KP, numerowanie zarządzeń regionalnych dyrektorów ochrony środowiska, jest praktyką nie mającą oparcia w obowiązujących przepisach prawnych i nie powinno być stosowane. Zgodnie z art. 15 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. Nr 62, poz. 718), podstawą do ogłoszenia aktu normatywnego lub innego aktu prawnego, jest akt w formie dokumentu elektronicznego, sporządzany w postaci strukturalnych tekstów XML, opatrzony przez upoważniony do wydania aktu organ bezpiecznym podpisem elektronicznym. Celem spełniania przy tworzeniu aktów prawnych wszystkich ustawowych wymogów, został opracowany i wdrożony w życie program Edytor Aktów Prawnych XML, z którego Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie zobowiązany jest korzystać. W trakcie prac nad przygotowaniem wersji elektronicznej projektu zarządzenia, okazało się, że program ten nie przewiduje całkowitego zdjęcia numeracji zarządzeń. Dopuszcza on jedynie możliwość wyłączenia wyświetlania numeru aktu prawnego w zakresie ograniczonym wyłącznie do jego tytułu, natomiast nie usuwa on numeru zarządzenia, jaki wyświetlany jest w sporządzonych do niego załącznikach. W takiej sytuacji, niewidoczny w tytule zarządzenia numer jest automatycznie nadawany w kolejnych załącznikach. W konsekwencji otrzymujemy zarządzenie, w którym nie zdjęto jego numeracji, a jedynie w ograniczonym zakresie przedstawiono jej wyświetlanie. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie zgłosił telefonicznie ten problem w dniu 27 stycznia 2014 r. do ABC PRO, firmy odpowiadającej za jakość techniczną Edytor Aktów Prawnych XML. Zgłoszenie zostało przyjęte i zakwalifikowane, jako błąd programu, w zakresie którego program zostanie poprawiony. Z chwilą, kiedy ABC PRO wyeliminuje ten błąd, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie, zgodnie ze stanowiskiem Ministra Środowiska, zaprzestanie numerowania publikowanych w dzienniku urzędowym zarządzeń.

W związku z wydaniem zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011 przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie, nadanie zarządzeniu jednego wspólnego numeru, ze względu na prowadzenie, przez poszczególne regionalne dyrekcje ochrony środowiska odrębnych rejestrów aktów prawa, jest niemożliwe. Wobec powyższego, numeracja zarządzenia jest różna w poszczególnych dyrekcjach.

W ramach opracowywania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie, zapewnił możliwość wszystkim zainteresowanym udziału w pracach związanych ze sporządzaniem przedmiotowego projektu.

Na podstawie § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 z późn. zm.), Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie, obwieszczeniem z dnia 6 kwietnia 2012 r. znak: WPN-II.6320.09.2012.JS podał do publicznej wiadomości informację o zamiarze przystąpienia do opracowania planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011.

Zawiadomienie ogłoszono w sposób zwyczajowo przyjęty w siedzibie organów właściwych w sprawie (zamieszczono w Biuletynie Informacji Publicznej i rozesłano drogą elektroniczną na adresy urzędów gmin znajdujących się w granicach obszaru) oraz wywieszono na

tablicy ogłoszeń w siedzibie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie.

Następnie, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 11 oraz art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie, obwieszczeniem z dnia 12 grudnia 2012 r. znak: WPN-II.6320.38.2012.JS podał do publicznej wiadomości informację o przystąpieniu do opracowania planu zadań ochronnych dla ww. obszaru Natura 2000. Ogłoszenie wywieszono w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie i Białymstoku, zamieszczone w BIP, przekazano do jednostek samorządu terytorialnego, w terminach zgodnych z obowiązującym prawem oraz ogłoszono poprzez informację zamieszczoną w prasie: Nasz Dziennik (z 20 grudnia 2012 r.).

Umożliwienie zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udziału w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu, zapewniono również poprzez organizację cyklu spotkań warsztatowych. W ramach prac nad sporządzaniem planu zadań ochronnych utworzono Zespół Lokalnej Współpracy (ZLW), w którego skład weszli: przedstawiciele Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: w Warszawie, w Lublinie i w Białymstoku, wykonawcy ekspertyz do projektu Planu Zadań Ochronnych, Pracownia Badań Ekologicznych „NATURA” Marek Wierzba, Biuro Urządzenia Lasu i Gospodarki Leśnej Oddział w Warszawie, Mazowiecki Zespół Parków Krajobrazowych, Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych, Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych: w Warszawie, w Lublinie, PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Starostwo Powiatowe w Ostrowi Mazowieckiej, Nadleśnictwa: Wyszków, Ostrów Mazowiecka, Pułtusk, Nurzec, Łochów, Sokołów, Rudka, Sarnaki, Biała Podlaska, Chotyłów, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie – Inspektoraty w Łosicach i Białej Podlaskiej, Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie, Urzędy Gmin: Brok, Sarnaki, Somianka, Mielnik oraz Centrum Ochrony Mokradeł.

Zorganizowane zostały 3 spotkania robocze (warsztaty), w trakcie których dokonywano ustaleń dotyczących poszczególnych etapów (modułów) sporządzania projektu planu zadań ochronnych. Spotkanie pierwsze odbyło się 22 maja 2013 r. w siedzibie Nadleśnictwa Łochów. W spotkaniu uczestniczyło 35 osób. Spotkanie drugie odbyło się 28 sierpnia 2013 r. w siedzibie Nadleśnictwa Sarnaki. W spotkaniu uczestniczyło 35 osób. Trzecie spotkanie odbyło się 3 października 2013 r. w Gminnym Ośrodku Kultury w Koroszczynie. W spotkaniu uczestniczyło 28 osób.

W ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych projekt zarządzenia, celem zapewnienia możliwości udziału społeczeństwa na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko został wyłożony w siedzibie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie.

O wyłożeniu projektu zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011 Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie poinformował Obwieszczeniem z dnia 10 grudnia 2013 r. znak: WPN-II.6320.83.2013.JS, które zostało ogłoszone w sposób zwyczajowo przyjęty w siedzibie organów właściwych w sprawie oraz wywieszono na tablicy ogłoszeń w siedzibach Regionalnych Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie, w Białymstoku i w Lublinie oraz ogłoszono poprzez informację zamieszczoną w prasie: Gazeta Prawna (z dnia 10 grudnia 2013 r.). Przyjęto pisemną formę zgłaszania uwag. Za pośrednictwem poczty tradycyjnej i elektronicznej oraz za pomocą Platformy Informacyjno-Komunikacyjnej (PIK), prowadzonej przez Generalną Dyrekcję Ochrony Środowiska (pzo.gdos.gov.pl).

W ramach przeprowadzonego postępowania z udziałem społeczeństwa uwagi i propozycje zmian do wyłożonego projektu w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011 wniosli:

1) **Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa drogą elektroniczną, mailem z dnia 23 grudnia 2013 r.**

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionych uwag ustalił, iż:

- uwagi dotyczące Załącznika 17 – Działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania dla następujących przedmiotów ochrony: 6440 Łąki selernicowe *Cnidion dubii*, 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *Molinion*, 6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże *Arrhenatherion*:

„- w działaniach obligatoryjnych proponuje pozostawienie zapisu „Zachowanie siedliska przyrodniczego. Utrzymanie powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo”, z ewentualnym doprecyzowaniem o zakazie zmiany typu użytkowania na grunt orny lub leśny. Proponuję natomiast usunięcie pozostałych zapisów: „Zakaz: przeorywania, wałowania, stosowania ścieków i osadów ściekowych, stosowania podsiewu, włókania w okresie od 1 kwietnia do 1 września, stosowania środków ochrony roślin (z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych chwastów z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu, np. mazaczy herbicydowych- po uzgodnieniu z doradcą rolnośrodowiskowym), budowania nowych systemów melioracyjnych (z wyjątkiem urządzeń mających na celu utrzymanie lub podwyższenie poziomu wód-po uzgodnieniu z sprawującym nadzór nad obszarem) i rozbudowy istniejących systemów melioracyjnych –nie dotyczy bieżącej konserwacji. Dopuszcza się nawożenie azotem w dawce do 60 kg/ha/rok. Ekstensywnie użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe. Koszenie co roczne w terminie od 15 czerwca do 30 września; (po 20 lipca dopuszcza się drugi pokos lub kontrolowany wypas) z obowiązkiem pozostawienia 5 – 10% powierzchni nieskoszonej (co roku inny fragment)” itd.

Powyższe zapisy uniemożliwiają rolnikom korzystanie z pakietów rolnośrodowiskowych, gdyż w tym przypadku działania obligatoryjne pokrywają się z zapisami wynikającymi z wymogów programu rolnośrodowiskowego. Rolnik ubiegając się o płatność rolnośrodowiskową musi wykonać zabiegi dodatkowe (fakultatywne), natomiast do przestrzegania działań obligatoryjnych, zgodnych z wymogami wzajemnej zgodności, zobowiązany jest każdy rolnik korzystający z dopłat.

- w działaniach fakultatywnych proponuje zapis „Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego wariantu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW, ukierunkowanego na ochronę łąk selernicowych/łąk trzęślicowych/łąk świeżych”.

uznano za słuszne i zaproponowano zmianę ww. zapisów zarządzenia na następujące:

- Działanie obligatoryjne dla siedliska przyrodniczego 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*): Zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywnie użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych, niezalesianie ich oraz nie zmienianie w grunty orne a także utrzymanie powierzchni elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo;
- Działanie obligatoryjne dla siedliska przyrodniczego 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*): Zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywnie użytkowanie kośne trwałych użytków zielonych, niezalesianie ich oraz nie zmienianie w grunty orne a także utrzymanie powierzchni elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo;
- Działanie obligatoryjne dla siedliska przyrodniczego 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*): Zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywnie użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych, niezalesianie ich oraz nie zmienianie w grunty orne a także utrzymanie powierzchni elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo;
- Działania fakultatywne dla siedliska przyrodniczego 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*): Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego wariantu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę łąk selernicowych i zgodnego z ich wymaganiami;
- Działania fakultatywne dla siedliska przyrodniczego 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*): Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego wariantu rolnośrodowiskowego

w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę łąk trzęślicowych i zgodnego z ich wymaganiami;

- Działania fakultatywne dla siedliska przyrodniczego 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*): Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego wariantu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę łąk świeżych i zgodnego z ich wymaganiami;

2) **Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska drogą elektroniczną, mailem z dnia 4 stycznia 2014 r.**

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionych uwag ustalił, iż:

- uwagę dotyczącą rozszerzenia podstawy prawnej zarządzenia ze względu na położenie obszaru na terenie 3 województw **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez dopisanie do podstawy prawnej (art. 28 ust. 5 i ust. 8 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Dz. U. z 2013 r., poz. 627, 628 i 842) dodatkowego ustępu (ust. 8);
- uwagę dotyczącą numeracji załączników mapowych – *powinny być w jednym załączniku*: **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu**. Uzgodnienie projektu planu zadań ochronnych następuje w trybie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206, ze zm.). Zgodnie z wymogiem Wojewody Mazowieckiego, każdy załącznik mapowy musi stanowić oddzielny załącznik do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie;
- uwagę dotyczącą umieszczenia błędnego zapisu w § 4 zarządzenia z którego wynika, że przedmiotami ochrony obszaru są gatunki ptaków i ich siedliska **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez zmianę treści § 4 na następującą: Identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony określa załącznik nr 15 do zarządzenia;
- uwagę dotyczącą braku analizy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i innych planów pod kątem ich wpływu na przedmioty ochrony co skutkuje brakiem uzasadnienia do zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska **uznano częściowo za słuszną** gdyż na podstawie analizy dokumentów planistycznych nie sformułowano wskazań do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i roślin, dla których wyznaczono obszar. Wskazania do powyższych dokumentów planistycznych planuje się wykonać w pierwszych trzech latach obowiązywania planu zadań ochronnych;
- uwagę dotyczącą umieszczenia w załączniku 15 (identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń) gatunków nie będących przedmiotami ochrony oraz pominięcia niektórych siedlisk przyrodniczych i gatunków stanowiących przedmioty ochrony zgodnie z obowiązującym Standardowym Formularzem Danych **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez usunięcie: 4030 czerwończyka fioletka *Lycaena helle*, 1042 zalotki większej *Leucorrhinia pectoralis*, 1037 trzepli zielonej *Ophiogomphus cecilia*, 6144 kielbka białopłetwego *Romanogobio albipinatus* i 1352 wilka *Canis lupus* oraz dodanie: 91T0 sosnowego boru chrobotkowego (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowej postaci *Peucedano-Pinetum*), 1477 sasanki otwartej *Pulsatilla patens*, 4030 szlaczkonka szafrańca *Colias myrmidone* i 1337 bobra europejskiego *Castor fiber* wraz ze zidentyfikowanymi (w miarę możliwości) zagrożeniami potencjalnymi;

- uwagę do opisu zagrożeń, który jest zupełnie nieczytelny; niewiadomo których zagrożeń dotyczy i do których siedlisk się odnosi **uznano częściowo za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie**. Nie można się całkowicie zgodzić ze stwierdzeniem, że opis zagrożeń jest zupełnie nieczytelny gdyż każdy z opisów został poprzedzony jego nazwą identyczną ze zidentyfikowanymi zagrożeniami istniejącymi i/lub potencjalnymi umieszczonymi przy przedmiotach ochrony. Jednakże w celu zwiększenia czytelności opisów zagrożeń przy każdym przedmiocie ochrony umieszczono opisy wszystkich zidentyfikowanych zagrożeń, które go dotyczą;
- uwagę dotyczącą braku kodów i nazw zagrożeń w opisach zagrożeń **uznano częściowo za słuszną** gdyż nazwy zagrożeń zostały umieszczone przy opisach a brak jedynie ich kodów. Wobec tego w celu zwiększenia czytelności opisów zagrożeń dodano ich kody;
- uwagę odnoszącą się do umieszczenia nieaktualnej nazwy zagrożenia I01 Nierodzone gatunki zaborcze zidentyfikowanego dla 12 przedmiotów ochrony oraz przy opisie zagrożenia **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez zmianę nazwy zagrożenia I01 na następującą: Obecne gatunki inwazyjne;
- uwagę dotyczącą nie umieszczenia kodu przy nazwie jednego z siedlisk przyrodniczych stanowiącego przedmiot ochrony wymienionego w załączniku 15 zarządzenia **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez dodanie kodu 6430 do nazwy siedliska Ziolorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziolorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*);
- uwagę dotyczącą umieszczenia błędnej nazwy jednego z przedmiotów ochrony **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** poprzez zamianę słowa Pachnąca na Pachnica;
- uwagę dotyczącą opisu klusownictwa stanowiącego jedno z zagrożeń rozpoznanych dla ryb będących przedmiotami ochrony **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** poprzez zamianę słowa „niezasiedlanych” na słowo „nie zasiedlanych”;
- uwagę dotyczącą umieszczenia w załączniku 16 (cele działań ochronnych) gatunków nie będących przedmiotami ochrony oraz pominięcia niektórych siedlisk przyrodniczych i gatunków stanowiących przedmioty ochrony zgodnie z obowiązującym Standardowym Formularzem Danych **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez usunięcie: 4030 czerwończyka fioletka *Lycena helle*, 1042 zalotki większej *Leucorrhinia pectoralis*, 1037 trzepli zielonej *Ophiogomphus cecilia*, 6144 kielbja białopłetwego *Romanogobio albipinatus* i 1352 wilka *Canis lupus* oraz dodanie: 91T0 sosnowego boru chrobotkowego (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowej postaci *Peucedano-Pinetum*), 1477 sasanki otwartej *Pulsatilla patens*, 4030 szlaczkonja szafrańca *Colias myrmidone* i 1337 bobra europejskiego *Castor fiber* co pociągnęło za sobą konieczność sformułowania dla tych ostatnich celów działań ochronnych oraz zaplanowania działań ochronnych;
- uwagę do załącznika 16 dotyczącą nie umieszczenia kodu przy nazwie jednego z siedlisk przyrodniczych stanowiącego przedmiot ochrony wymienionego w załączniku 16 zarządzenia **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez dodanie kodu 3150 do nazwy siedliska Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*;
- uwagę do załącznika 16 dotyczącą nie umieszczania w zarządzeniu nazw i numerów wariantów z dotychczasowego Programu Rolnośrodowiskowego realizowanego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 gdyż przynajmniej niektóre z nich ulegną zmianie w nowym Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez ich usunięcie; jednocześnie preredagowano cele działań ochronnych dla wszystkich przedmiotów ochrony i usunięto zbędne zapisy odnoszące się do działań ochronnych;

- uwagę do załącznika nr 16 dotyczącą nieprecyzyjnego określenia celu działań ochronnych dla następujących przedmiotów ochrony: 6440 Łąki sełernicowe (*Cnidion dubii*), 6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), 9170 Grań środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*), 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe, 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*) i 91I0* Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*) **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** nadając następujące brzmienie celom działań ochronnych przewidzianym dla następujących siedlisk przyrodniczych:
 - 6440 Łąki sełernicowe (*Cnidion dubii*), 6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) - Rozpoznanie rozmieszczenia i stanu zachowania siedliska,
 - 9170 Grań środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) - Zachowanie siedliska na powierzchni co najmniej 1861,04 hektarów oraz zapewnienie warunków koniecznych do wykształcenia się prawidłowej struktury lasu (m.in. starzenie się drzewostanu oraz zróżnicowania pionowego i przestrzennego jego struktury, właściwego składu gatunkowego, wzrost ilości martwego drewna),
 - 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe - Zachowanie siedliska na powierzchni co najmniej 2641,15 hektarów oraz zapewnienie warunków koniecznych do wykształcenia się prawidłowej struktury lasu (m.in. starzenie się drzewostanu oraz zróżnicowania pionowego i przestrzennego jego struktury, właściwego składu gatunkowego, wzrost ilości martwego drewna),
 - 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*) - Zachowanie siedliska na powierzchni co najmniej 349,79 hektarów oraz zapewnienie warunków koniecznych do wykształcenia się prawidłowej struktury lasu (m.in. starzenie się drzewostanu oraz zróżnicowania pionowego i przestrzennego jego struktury, właściwego składu gatunkowego, wzrost ilości martwego drewna),
 - 91I0* Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*) - Zachowanie siedliska na powierzchni co najmniej 4,73 hektarów oraz zapewnienie warunków koniecznych do zwiększenia udziału ilościowego i jakościowego gatunków światło- i ciepłolubnych w runie;
- uwagę do załącznika nr 16 dotyczącą nieprecyzyjnego określenia celu ogólnego działań ochronnych dla następujących przedmiotów ochrony: 1437 Leńca bezpodkwiatkowego *Thesium ebracteatum* i 1617 Staroduba łąkowego *Angelica palustris* (*Ostericum palustre*) **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** poprzez sformułowanie celu ogólnego jako: Poprawa oceny ogólnej gatunku do stanu właściwego;
- uwagę do załącznika nr 16 dotyczącą błędnego sformułowania celu zadań ochronnych w stosunku do 6 gatunków ryb stanowiących przedmioty ochrony **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** poprzez przereformowanie celu: Ograniczenie kłusownictwa i poprawa możliwości migracji poprzez modernizację budowli hydrotechnicznych co wpłynie na wymianę materiału genetycznego, stopniowy wzrost populacji i zasiedlanie nowych odcinków Bugu i jego dopływów, na następujący: Poprawa możliwości migracji ryb oraz stopniowy wzrost ich populacji przez modernizację budowli hydrotechnicznych oraz ograniczenie kłusownictwa i zasiedlanie nowych odcinków Bugu i jego dopływów;
- uwagę do załącznika nr 16 dotyczącą nieprecyzyjnego określenia celu działań ochronnych dla 1355 Wydry *Lutra lutra* **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** poprzez sformułowanie celu: Poprawa oceny ogólnej gatunku do stanu właściwego;
- uwagę do załącznika nr 16 dotyczącą umieszczenia dla 1351 wilka *Canis lupus* działania ochronnego w postaci zapewnienia drożności korytarza migracyjnego zamiast celu działań ochronnych **uznano za słuszną** jednakże w związku z błędnym umieszczeniem wilka wśród

przedmiotów ochrony został on wraz z wszelkimi zapisami, które go dotyczyły usunięty z zarządzenia;

- uwagę do załącznika nr 17: „Działania zaproponowano dla listy siedlisk i gat. niezgodnej z listą przedmiotów ochrony obowiązującego SDF - zarówno in plus, jak i in minus. Działania są sformułowane często niewystarczająco precyzyjnie, co może powodować ich późniejszą rozbieżną interpretację przez różne podmioty, a co za tym idzie zmniejszyć efektywność PZO. Należy maksymalnie doprecyzować działania co do:

- ich opisu/zakresu,
- sposobu wykonania,
- terminów wykonania”

uznano za częściowo słuszną gdyż błędnie wpisano 5 gatunków jako przedmioty ochrony a jedno siedlisko przyrodnicze i 3 gatunki będące zgodnie z obowiązującym Standardowym Formularzem Danych przedmiotami ochrony pominięto. Wobec tego poprawiono zarządzenie poprzez usunięcie: 4030 czerwończyka fioletka *Lycena helle*, 1042 zalotki większej *Leucorrhina pectoralis*, 1037 trzepli zielonej *Ophiogomphus cecilia*, 6144 kielbka białopłetwego *Romanogobio albipinatus* i 1352 wilka *Canis lupus* oraz dodanie: 91T0 sosnowego boru chrobotkowego (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowej postaci *Peucedano-Pinetum*), 1477 sasanki otwartej *Pulsatilla patens*, 4030 szlaczkonia szafranca *Colias myrmidone* i 1337 bobra europejskiego *Castor fiber*. Poza tym poprawiono zarządzenie wprowadzając większą precyzję zapisów odnoszących się do niżej wymienionych działań ochronnych;

- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą wpisania jako działania obligatoryjnego: „Ograniczenie lub eliminacja procesów sukcesji. Wycinanie i karczowanie podrostu drzew na siedliskach przyrodniczych: 2330 Wydmy śródłądowe z murawami napiaskowymi, 4030 Suche wrzosowiska *Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphyilion* i 6210 Murawy kserotermiczne *Festuco-Brometea*, 6120 Ciepłolubne śródłądowe murawy napiaskowe *Koelerion glaucae* gdyż już samo wpisanie w zarządzenie tego działania oznacza, że jest działaniem obligatoryjnym” **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** poprzez usunięcie słów „Działanie obligatoryjne”. Poza tym podział działań na obligatoryjne i fakultatywne wynika z programu rolnośrodowiskowego i dotyczy jedynie użytkowania kośnego i pastwiskowego trwałych użytków zielonych a wycinka nalotu drzew i krzewów nie wchodzi w jego zakres;

- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą większej precyzji zapisu działania ochronnego odnoszącego się do siedlisk przyrodniczych: 2330 Wydmy śródłądowe z murawami napiaskowymi i 4030 Suche wrzosowiska *Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphyilion* **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** nadając powyższemu działaniu następujące brzmienie: *Ograniczenie lub eliminacja procesów sukcesji poprzez wycinanie i karczowanie podrostu drzew*;

- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą nieprecyzyjnego terminu prowadzenia wycinki drzew i krzewów na siedliskach przyrodniczych 2330 Wydmy śródłądowe z murawami napiaskowymi, 4030 Suche wrzosowiska *Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphyilion* i 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis*, *Festucion pallentis*) i 6120* Ciepłolubne, śródłądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*) **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** poprzez wprowadzenie następującego zapisu: *Zabieg należy przeprowadzić co 3 lata przed rozwojem liści*;

- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą nie umieszczenia nagłówka Działanie obligatoryjne bezpośrednio przed działaniem polegającym na ekstensywnym użytkowaniu kośno-pastwiskowym lub pastwiskowym w celu zachowania stanu siedliska 6120* Ciepłolubnej, śródłądowej murawy napiaskowej (*Koelerion glaucae*) **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** nadając mu następujące brzmienie:
Działania obligatoryjne:

Zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywne użytkowanie kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe, niezalesianie go oraz nie zmienianie w grunty orne a także utrzymanie powierzchni elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo co poprawi jego stan zachowania;

- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą przeniesienia działania polegającego na ekstensywnym użytkowaniu kośnym siedliska 6410 Zmienneowilgotnej łąki trzęślicowej (*Molinion*) oraz wymogu koszenia co dwa lata w terminach od 15 września do 30 października z obowiązkiem pozostawienia 50% powierzchni nieskoszonej (co roku inny fragment) lub raz na dwa lata skoszenia całej powierzchni z działań obligatoryjnych do działań fakultatywnych **uznano za częściowo słuszną i poprawiono zarządzenie** poprzez pozostawienie działania polegającego na ekstensywnym użytkowaniu kośnym siedliska 6410 wśród działań obligatoryjnych i preredagowaniu (zgodnie z uwagą Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa) zapisu odnoszącego się do działań fakultatywnych nadając mu następujące brzmienie: Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego wariantu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę łąk trzęślicowych i zgodnego z ich wymaganiami;
- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą przeniesienia działania polegającego na koszeniu siedliska 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*) co roku w terminie od 15 czerwca do 30 września; (po 20 lipca dopuszcza się drugi pokos lub kontrolowany wypas) z obowiązkiem pozostawienia 5 – 10% powierzchni nieskoszonej (co roku inny fragment) z działań obligatoryjnych do działań fakultatywnych **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie w tym zakresie** jednocześnie zgodnie z uwagą Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nadając mu zmienione brzmienie: Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego wariantu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę łąk selernicowych i zgodnego z ich wymaganiami;
- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą nieczytelności takich samych działań ochronnych zaprojektowanych dla siedlisk: 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*) i 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) poprzez umieszczenie nazw powyższych siedlisk w oddzielnych wierszach **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** przez przeniesienie nazwy siedliska 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) i umieszczenie jej w jednym wierszu z nazwą 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*);
- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą sposobu wykonywania działań ochronnych mających na celu Utrzymanie bogactwa runa i zróżnicowania florystycznego grądów i nieprecyzyjnego ich sformułowania **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** poprzez doprecyzowanie zapisu: Utrzymanie bogactwa runa i zróżnicowania florystycznego grądów poprzez wykonywanie zabiegów trzebieży w I i IV kwartale roku, czyli po sezonie wegetacyjnym oraz ochronę gleby przed rozpoczęciem prac pozyskaniowych (zaplanowanie odnowienia szlaków zrywkowych w drzewostanach młodszych klas wieku) lub wykorzystywanie istniejących szlaków zrywkowych zakładanych podczas wyciągania drewna po wcześniejszych trzebieżach i rębniach gniazdowych (w drzewostanach starszych klas wieku). Powyższe nie obejmuje prac pozyskaniowych prowadzonych zgodnie z planami urządzenia lasu i uproszczonymi planami urządzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną.
- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą usunięcia nagłówka Działanie obligatoryjne umieszczonego przed działaniem polegającym na Wyłączeniu z gospodarki leśnej. Odstąpieniu od zrębów, trzebieży, przebudowy drzewostanów oraz Utrzymaniu bogactwa i zróżnicowania runa części płatów siedliska 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródłiskowe **uznano za słuszną** gdyż podział działań na obligatoryjne i fakultatywne wynika z programu rolnośrodowiskowego i dotyczy jedynie użytkowania kośnego i pastwiskowego trwałych użytków zielonych a powyższe działanie

nie wchodzi w jego zakres **wobec tego poprawiono zarządzenie** poprzez wykreślenie powyższego nagłówka;

- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą braku konsekwencji zapisów skierowanych do płatów siedliska 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu**. Działania polegające na *Wylączeniu z gospodarki leśnej. Odstąpieniu od zrębów, trzebieży i przebudowy drzewostanów* dotyczą innych płatów siedliska 91E0* aniżeli działania zaprojektowane w celu Utrzymania bogactwa i różnicowania runa siedliska poprzez wykonywanie zabiegów trzebieży w I i IV kwartale, czyli po sezonie wegetacyjnym (lokalizacje powyższych działań odzwierciedla załącznik nr 18);
- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą doprecyzowania działania mającego na celu Ograniczenie nadmiernej presji dzika poprzez ograniczenie jego populacji na obszarach występowania jelonka rogacza **uznano za słuszną i zmieniono zarządzenie** precyzując ww. działanie ochronne i nadając mu następujące brzmienie: Ograniczenie nadmiernej presji dzika na obszarach występowania jelonka rogacza poprzez pełną realizację planów jego pozyskania;
- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą określenia poziomu docelowego ilości martwego drewna w działaniu polegającym na stopniowym zwiększaniu ilości „martwego drewna” **uznano za słuszną i zmieniono zarządzenie** poprzez określenie go na poziomie co najmniej 10 m³/ha;
- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą doprecyzowania działania polegającego na ograniczeniu presji kłusownictwa poprzez zwiększenie liczby kontroli przez uprawnione podmioty na łowiskach **uznano za pozbawioną racji** gdyż celowo nie uszczegółowiono liczby kontroli przez uprawnione podmioty aby ich nie ograniczać w przypadku pozyskania znacznych środków na ten cel;
- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą działania *Poprawa migracji ryb - Inwentaryzacja urządzeń i budowli hydrotechnicznych w dorzeczu Bugu stanowiących bariery dla migracji ryb*, która sama w sobie nie spowoduje polepszenia ich stanu ochrony oraz wskazanie o braku zapisów nt. usuwania zbędnych barier lub poprawiania ich przepustowości **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** poprzez dodanie zapisu dotyczącego zwiększenia drożności cieków nadając powyższemu działaniu następujące brzmienie: *Poprawa migracji ryb - Inwentaryzacja urządzeń i budowli hydrotechnicznych w dorzeczu Bugu stanowiących bariery dla migracji ryb oraz usuwanie tych, które nie są niezbędne lub poprawa ich przepustowości*;
- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą dopisania Polskiego Związku Wędkarskiego do podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie działania *Zarybienie narybkiem i osobnikami dorosłymi ujściowych odcinków rzek o kamienistym dnie* **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** w tym względzie poprzez dopisanie, że działanie będzie się odbywać we współpracy z użytkownikami obwodów rybackich (na przykład Polskim Związkiem Wędkarskim);
- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą sformułowania określającego podstawę zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości dla działań ochronnych zaplanowanych dla kumaka nizinnego **uznano częściowo za słuszną** gdyż ww. wsparcie (płatność rolnośrodowiskowa i płatność z tytułu położenia gospodarstwa na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania) nastawione są na utrzymanie działalności rolniczej; zaplanowane *Ograniczenie drapieżnictwa poprzez odlów części obsady ryb, lub przynajmniej gatunków drapieżnych* ze zbiorników rozrodczych kumaka nie wpisuje się w kryteria przyznawania ww. dopłat natomiast *Przeciwdziałanie sukcesji poprzez koszenie* już tak;
- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą zbyt ogólnego sformułowania działania ochronnego przewidzianego dla wilka - *Ograniczenie kłusownictwa i szkód wyrządzanych wśród zwierząt gospodarskich* **uznano za bezzasadną** gdyż wilk i wszystkie zapisy, które go dotyczą zostały

usunięte z zarządzenia ze względu na to, że nie jest przedmiotem ochrony w obszarze zgodnie z obowiązującym Standardowym Formularzu Danych;

- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą nie zaplanowania monitoringu stanu ochrony dla żadnego przedmiotu ochrony w obszarze **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** przez dodanie zapisów dotyczących prowadzenia monitoringu stanu ochrony przedmiotów ochrony zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska a w przypadku gatunków i siedlisk przyrodniczych dla których nie została jeszcze opracowana na podstawie oceny eksperckiej;
- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą doprecyzowania częstotliwości prowadzenia monitoringu realizacji celów działań ochronnych w stosunku do przedmiotów ochrony dla których je przewidziano **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** przez dodanie odpowiedniego zapisu dotyczącego częstotliwości monitoringu, który zwiększy precyzję i czytelność zapisów:
 - rozpoczęcie działania polegającego na jednokrotnej kontroli realizacji działań ochronnych dotyczącego niżej wymienionych przedmiotów ochrony odbędzie się w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych:
2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus*, *Agrostis*), 4030 Suche wrzosowiska *Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*, 1083 Jelonek rogacz *Lucanus cervus*,
 - rozpoczęcie działania polegającego na kontroli co 3 lata realizacji działań ochronnych dotyczącego niżej wymienionych przedmiotów ochrony odbędzie się w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych:
6120* Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*), 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis* i *Festucion pallentis*), 6410 Zmienneowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*), 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*), 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), 1617 Starodub łąkowy (*Ostericum palustre*), 1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*,
 - rozpoczęcie działania polegającego na kontroli co 5 lat realizacji działań ochronnych dotyczącego niżej wymienionych przedmiotów ochrony odbędzie się w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych:
9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*), 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe, 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*), 1084* Pachnica dębowa *Osmoderma eremita* (*Osmoderma barnabita*),
 - rozpoczęcie działania polegającego na monitoringu wykonania zadania – *Ograniczenie drapieżnictwa, analiza udziału ilościowego i jakościowego ichtiofauny* dotyczących 1188 kumaka nizinnego *Bombina bombina* oraz monitoring wykonania zadania - *Polepszenie warunków do rozrodu* dotyczących 1166 traszki grzebieniastej *Triturus cristatus* wykonywanych jednokrotnie podczas obowiązywania planu zadań ochronnych odbędzie się w pierwszych 3 latach jego obowiązywania,
 - rozpoczęcie działań polegających na monitoringu wykonania zadania – *Koszenie; analiza udziału % roślinności szuwarowej* w obrębi stanowiska dotyczących 1188 kumaka nizinnego *Bombina bombina* oraz wykonywanych co 5 lat podczas obowiązywania planu zadań ochronnych odbędzie się w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych,
 - rozpoczęcie działania polegającego na monitoringu wykonania zadania – *Zapobieganie eutrofizacji; kontrola pod kątem przedostawania się biogenów do wody; ocena roślinności jako biowskaźnika* dotyczących 1166 traszki grzebieniastej *Triturus cristatus* wykonywanych co 3 lata podczas obowiązywania planu zadań ochronnych odbędzie się w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych,
 - rozpoczęcie działania polegającego na kontroli wykonania zadania dotyczącego poprawy warunków świetlnych w runie siedliska 91I0* Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*) poprzez sprawdzenie na powierzchni czy został wykonany zabieg i w jakim zakresie, odbędzie się jednokrotnie w pierwszych 5 latach obowiązywania planu zadań ochronnych,

- rozpoczęcie działania polegającego na dwukrotnej kontroli (w odstępie 5 lat pomiędzy nimi) wykonania koszenia i grabienia oraz usunięcia uzyskanej biomasy z siedliska gatunku 1437 Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum* odbędzie się w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych;
- uwagę do załącznika nr 17 dotyczącą nieczytelności i niepoprawności zapisu: *Potwierdzenie wykonania prac z punktu 8 lub wyłączenia z użytkowania* odnoszącego się do monitoringu działań ochronnych przewidzianych dla siedliska 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso – incanae*) i olsy źródliskowe **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** poprzez zmianę zapisu na następujący: *Potwierdzenie wykonania prac polegających na utrzymaniu bogactwa i zróżnicowania runa poprzez wykonanie zabiegów trzebieży w I i IV kwartale, czyli po sezonie wegetacyjnym, zachowanie zadrzewień wierzbowych i topolowych w strefie przykorytowej Bugu lub wyłączenia z użytkowania.*
Uwaga problematyczna. Dotyczyła też punktu 7 i punktu 9, które uległy zmianie.
W związku z powyższym naniesiono również zmiany do niżej wymienionych zapisów:
Potwierdzenie wykonania prac z punktu 7 lub wyłączenia z użytkowania. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych; odnoszącego się do monitoringu działań ochronnych przewidzianych dla siedliska 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) zmieniono na: *Potwierdzenie wykonania prac polegających na utrzymaniu bogactwa runa i zróżnicowania florystycznego grądów, unaturalnienie składów gatunkowych drzewostanów, zwiększenie bioróżnorodności lub wyłączenia z użytkowania;*
Potwierdzenie wykonania prac z punktu 9 lub wyłączenia z użytkowania. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych; odnoszącego się do monitoringu działań ochronnych przewidzianych dla siedliska 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*) zmieniono na: *Potwierdzenie wykonania prac polegających na utrzymaniu bogactwa runa i zróżnicowania florystycznego łęgów, unaturalnienie składów gatunkowych drzewostanów, zwiększenie bioróżnorodności lub wyłączenia z użytkowania;*
- uwagę dotyczącą uzupełnienia stanu wiedzy o niektórych przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony odnoszącą się do 4030 czerwończyka fioletka *Lycaena helle*, 1042 zalotki większej *Leucorrhinia pectoralis*, 1037 trzepli zielonej *Ophiogomphus cecilia* i 1352 wilka *Canis lupus*, które błędnie umieszczono wśród przedmiotów ochrony **uznano za słuszną** i wykreślono powyższe gatunki z zarządzenia gdyż zgodnie z aktualnym Standardowym Formularzem Danych dla Ostoi Nadbużańskiej nie są jej przedmiotami ochrony;

Pozostałe uwagi odnoszą się do szablonu dokumentacji. Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz.1235; 1238), organ podaje do publicznej wiadomości informacje o możliwościach zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy oraz o miejscu, w którym jest ona wyłożona do wglądu. W myśl art. 39 ust 2 powyższej ustawy do niezbędnej dokumentacji sprawy należą założenia lub projekt dokumentu i wymagane przez przepisy załączniki oraz stanowiska innych organów, jeżeli stanowiska są dostępne w terminie składania uwag i wniosków. Procesowi udziału społeczeństwa podlega projekt zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011.

Dokumentacja sporządzona na potrzeby opracowania planu zadań ochronnych została udostępniona społeczeństwu w ramach dobrej współpracy i nie podlega możliwości zgłaszania uwag i wniosków.

3) Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku w dniu 24 grudnia 2013 r., za pośrednictwem poczty elektronicznej.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionych uwag ustalił, iż:

- uwagę dotyczącą treści § 4 zarządzenia: „Zarządzenie nie dotyczy obszaru ptasiego i odnosi się do innych przedmiotów ochrony” **uznano za słuszną** i poprawiono § 4 zarządzenia nadając mu brzmienie: *Identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony określa załącznik nr 15 do zarządzenia;*
- uwagę: „niezgodność numeracji załączników mapowych z treścią zarządzenia. Załączniki graficzne z lokalizacją działań to także załączniki nr 19 i 20” **uznano za słuszną i zmieniono zarządzenie** dopisując załączniki nr 19 i nr 20 do § 6., który uzyskał następujące brzmienie: *Działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania określa załącznik nr 17 do zarządzenia, oraz mapy stanowiące załączniki: nr 18 - 20 do zarządzenia;*
- uwagę: „A co ze wskazaniem do dokumentów planistycznych?” **uznano częściowo za słuszną** gdyż na podstawie analizy dokumentów planistycznych nie sformułowano wskazań do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i roślin, dla których wyznaczono obszar. Wskazania do powyższych dokumentów planistycznych planuje się wykonać w pierwszych trzech latach obowiązywania planu zadań ochronnych;
- uwagę: *Tytuł załącznika powinien być zgodny z treścią zarządzenia.* dotyczącą załącznika nr 2 i załącznika nr 15 do zarządzenia **uznano za słuszną i poprawiono je** nadając następujące brzmienie Załącznikowi nr 2 do zarządzenia: *Mapa obszaru Natura 2000,* oraz Załącznikowi nr 15 do zarządzenia: *Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 (według załącznika nr 5 do Instrukcji wypełniania Standardowego Formularza Danych obszaru Natura 2000, wersja 2012.1, dostępnej pod adresem internetowym: www.gdos.gov.pl);*
- uwagę: *Według aktualnej klasyfikacji zagrożeń, zagrożenie o kodzie I01 brzmi: "obce gatunki inwazyjne". Do poprawy w całej tabeli.* **uznano za słuszną i w tym zakresie zmieniono** nazwę zagrożenia z *I01 Nierodzące gatunki zaborcze* na *I01 Obce gatunki inwazyjne* (powyższe dotyczy wszystkich przedmiotów ochrony dla których zidentyfikowano powyższe zagrożenie);
- uwagę dotyczącą wystąpienia błędu pisarskiego w załączniku nr 16 do zarządzenia odnośnie jednego z celów działań ochronnych dla siedliska 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus, Agrostis*) **uznano za słuszną** i słowo *mentorować* w wyrażeniu: *Ze względu na wysoki stopień wrażliwości na procesy sukcesyjne należy siedlisko mentorować i w razie stwierdzenia wzrostu udziału siewek i podrostu drzew podjąć działania polegające na ich usunięciu.* zastąpiono słowem *monitorować*;
- uwagę dotyczącą usunięcia słów „po uzyskaniu” z celu działań ochronnych dla siedliska 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) zawartego w załączniku nr 16 mającego następujące brzmienie: *Zostanie ustalony po uzyskaniu po weryfikacji w terenie* **uznano za słuszną** i wykreślono powyższe słowa nadając celowi prawidłowe brzmienie: *Rozpoznanie rozmieszczenia i stanu zachowania siedliska;*
- uwagę: „działanie obligatoryjne dotyczy zachowania dotychczasowego ekstensywnego użytkowania siedliska - a nie usuwania drzew i krzewów. To może być działnie fakultatwne, a nie obligatoryjne. Analogiczna uwaga do podobnych wpisów w całej tabeli.” **uznano za częściowo słuszną** gdyż podział działań na obligatoryjne i fakultatywne wynika z programu rolnośrodowiskowego i dotyczy jedynie użytkowania kośnego i pastwiskowego trwałych użytków zielonych a powyższe działanie nie wchodzi w jego zakres wobec tego poprawiono zarządzenie poprzez wykreślenie powyższego nagłówka;

- uwagę: „*regionalny dyrektor ochrony środowiska nie będzie wykonywał działań z kategorii ochrony czynnej - tylko właściciel lub dzierżawca gruntu. Uwaga do podobnych wpisów w całej tabling.*” **uznano za słuszną i zmieniono** podmiot odpowiedzialny za wykonanie na następujący: Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000;

- uwagę: *To jest miejsce na wpisanie podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie działania a nie zasad finansowania działań. Zapis zaznaczony na żółto proponuję usunąć w całej tabeli. Taki zapis sugeruje również uzależnienie realizacji zadania od dostępności środków finansowych - nie możemy uzależniać ochrony siedliska od zasobności w środki finansowe dotyczącą umieszczenia jako podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie działań ochronnych dla następujących przedmiotów ochrony: 6120* Ciepłolubne, śródładowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*), 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*), 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*), 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe; 1437 Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*, 1617 Starodub łąkowy *Ostericum palustre*, 1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* i 1188 Kumak nizinny *Bombina bombina* - Właściciela lub posiadacza obszaru na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 **uznaje się za częściowo słuszną i w tym zakresie zmieniono projekt zarządzenia.** Jako podmioty odpowiedzialne za realizację działań ochronnych zaplanowanych na siedlisku 91E0* wskazano właściwe nadleśnictwa, urzędy gmin (w odniesieniu do użytków ekologicznych), właściwe RDOŚ (w odniesieniu do rezerwatów przyrody), RZGW w Warszawie i właściwe WZMiUZW oraz właścicieli gruntu. W stosunku do działań ochronnych przewidzianych dla leńca bezpodkwiatkowego jako odpowiedzialne wskazano RDOŚ w Warszawie lub Nadleśnictwo Sarnaki w ramach zadania zleconego przez administrację rządową. W stosunku do pozostałych przedmiotów ochrony utrzymano poprzedni zapis gdyż wynika on z wytycznych Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (pismo z dnia 28 marca 2011 r. znak DON WP.082.1.7. 2011.jb), zgodnie z którymi: „tego rodzaju zapis wyczerpuje katalog podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie działań ochronnych, którymi mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i prawne, Skarb Państwa czy gminy, a wskazanie ich należy do zakresu prac koniecznych do sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000”;*

- uwagę: *to powinno być działne fakultatywne, a nie obliagtoryjne, ponieważ szczegółowo precyzuje zasady użytkowania łąk odnoszącą się do działań obligatoryjnych przewidzianych dla siedlisk: 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) oraz 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*) **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie.** Zmieniono zapisy dotyczące działań obligatoryjnych dla ww. siedlisk na następujące: **Zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywne użytkowanie kośne trwałych użytków zielonych, niezalesianie ich oraz nie zmienianie w grunty orne a także utrzymanie powierzchni elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo co poprawi jego stan zachowania** (dotyczy siedliska 6410) oraz **Zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych, niezalesianie ich oraz nie zmienianie w grunty orne***

a także utrzymanie powierzchni elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo co poprawi jego stan zachowania (dotyczy siedliska 6440);

- uwagę: podział na działania obligatoryjne i fakultatywne dotyczy tylko gruntów rolnych, a nie leśnych **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** poprzez usunięcie nagłówka *Działania obligatoryjne* przed działaniami dotyczącymi siedliska 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe;
- uwagę: taki zapis oznacza, że np. zabieg koszenia może być wykonywany w dowolnym terminie, co nie koniecznie będzie pasowało dla motyli. Wskazane byłoby uszczegółowienie wymogów koszenia i wypasu dotyczącą 1060 Czerwończyka nieparka *Lycaena dispar* **uznano za słuszną i zmieniono zarządzenie** poprzez przyporządkowanie do wymogów motyla działań fakultatywnych przewidzianych dla siedliska przyrodniczego 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) w postaci użytkowania zgodnego z wymogami odpowiedniego wariantu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę łąk trzęślicowych i zgodnego z ich wymaganiami, które są zbieżne z wymaganiami czerwończyka nieparka;
- uwagę: „Czy samo wykonanie inwentaryzacji urządzeń już przyczyni się do poprawy migracji ryb??” dotyczącą działania ochronnego polegającego na Poprawie migracji ryb przez inwentaryzację urządzeń i budowli hydrotechnicznych w dorzeczu Bugu stanowiących bariery dla migracji ryb **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** poprzez dodanie zapisu dotyczącego zwiększenia drożności cieków nadając powyższemu działaniu następujące brzmienie: *Poprawa migracji ryb - Inwentaryzacja urządzeń i budowli hydrotechnicznych w dorzeczu Bugu stanowiących bariery dla ich migracji oraz usuwanie tych, które nie są niezbędne lub poprawa ich przepustowości*;
- uwagę: „czy chodzi tu o wykaszanie zbiorników wodnych, będących siedliskiem występowania kumaka? jeśli tak, to opis działania trzeba rozwinąć.” dotyczącą działania ochronnego polegającego na przeciwdziałaniu sukcesji poprzez koszenie odnoszącą się do gatunku 1188 Kumak nizinny *Bombina bombina* **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** przez doprecyzowanie działania nadając mu następujące brzmienie: *Przeciwdziałanie sukcesji – koszenie co 5 lat roślinności porastającej okresowe rozlewiska na łąkach*;
- uwagę: „Na czym to działanie będzie polegało? Jeśli chodzi o ograniczenie szkód, to częściowo regulują to odrębne przepisy, dotyczące wypłaty odszkodowań powodowanych przez wilki.” dotyczącą Ograniczenia kłusownictwa i szkód wyrządzanych wśród zwierząt gospodarskich przez gatunek 1352 Wilk *Canis lupus* **uznaje się za bezzasadną** gdyż zgodnie z uwagą zgłoszoną przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska wilk nie jest przedmiotem ochrony obszaru i dlatego wszelkie zapisy dotyczące go zostały usunięte z zarządzenia;
- uwagę: „Po co RDOŚ ma kontrolować zgodność sposobu użytkowania z wymogami określonymi w działaniach obliagtoryjnych i fakultatwvnych - skoro będzie to robić ARiMR??? uwaga analogiczna do podobnych zapisów w całej tabeli.” odnoszącą się do siedliska 6440 Łąki selernicowe *Cnidion dubii* **uznaje się za pozbawioną uzasadnienia i nie znajduje się podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w projekcie planu zadań ochronnych** gdyż Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa prowadzi co roku kontrole obejmujące zaledwie ok. 5 % wszystkich gospodarstw w kraju, które otrzymują dopłaty. Instytucjami odpowiedzialnymi z realizację zapisów planów zadań ochronnych są regionalne dyrekcje ochrony środowiska, które nie będą kontrolować gospodarstw będących w zainteresowaniu Agencji (brak dublowania).

4) **Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie** pismem z dnia 3 stycznia 2014 r. znak ZKP-400/298/13.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionych uwag ustalił, iż:

- uwagę: „*Informujemy, że zapis art. 36 ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. 2013.627 jt.) mówi, że na obszarach Natura 2000, z zastrzeżeniem ust. 2 nie podlega ograniczeniu działalność związana z utrzymaniem urządzeń i obiektów służących bezpieczeństwu przeciwpowodziowemu oraz działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i rybacka a także amatorski potów ryb jeżeli nie oddziałuje znacząco negatywnie na cele ochrony obszaru Natura 2000.*” **Uznano za zgodną z obowiązującym prawem.** Projekt planu zadań ochronnych nie narusza ustaleń zawartych w art. 36 ustawy o ochronie przyrody;
- uwagę: „*Zgodnie z art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U.2013.627 j.t.) oraz z art. 3 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla Natura 2000 (Dz.U.2010.34.186), PZO dla obszaru Natura 2000 zawiera określenie zadań ochronnych. Żaden z wymienionych aktów normatywnych nie zawiera upoważnienia do wprowadzania zakazów.*” **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie poprzez zmianę następujących zapisów:**
 - *Zakaz: przeorywania, wałowania, stosowania ścieków i osadów ściekowych, stosowania podsiewu, włókowania w okresie od 1 kwietnia do 1 września, stosowania środków ochrony roślin (z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych chwastów z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu, np. mazaczy herbicydowych- po uzgodnieniu z doradcą rolnośrodowiskowym), budowania nowych systemów melioracyjnych (z wyjątkiem urządzeń mających na celu utrzymanie lub podwyższenie poziomu wód-po uzgodnieniu ze sprawującym nadzór nad obszarem) i rozbudowy istniejących systemów melioracyjnych - nie dotyczy bieżącej konserwacji (odnoszący się do działań obligatoryjnych dla siedlisk: 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) i 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*)) oraz zakaz wypasu i nawożenia (odnoszący się do działań obligatoryjnych dla siedliska 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)) wynika bezpośrednio z wymogów użytkowania wskazanych siedlisk zawartych we wspólnych wymogach dla Programu Rolnośrodowiskowego: Pakiet 4. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk poza obszarami Natura 2000 i Pakiet 5. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk na obszarach Natura 2000 realizowanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz z wymogów dodatkowych wspólnych dla wariantów: 4.4 Łąki trzęślicowe i selernicowe poza obszarami Natura 2000 i 5.4 Łąki trzęślicowe i selernicowe na obszarach Natura 2000.* Zgodnie z uwagą Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa zapis dotyczący działań obligatoryjnych dla siedliska 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) zmieniono na następujący:
Zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywne użytkowanie kośne trwałych użytków zielonych, niezalesianie ich oraz nie zmienianie w grunty orne a także utrzymanie powierzchni elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo
a dla siedliska 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*) na:
Zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych, niezalesianie ich oraz nie zmienianie w grunty orne a także utrzymanie powierzchni elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo;
 - *Zakaz wycinania drzew, za wyjątkiem drzew stanowiących zagrożenie, dla życia lub zdrowia ludzi dotyczący drzew stanowiących siedliska pachnicy zmieniono na następujący:
Zachowanie drzew zarówno już zasiedlonych, jak i będących potencjalną bazą rozwojową pachnicy za wyjątkiem drzew stanowiących zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi;*
- uwagę: „*W działaniu „Poprawa migracji ryb - Inwentaryzacja urządzeń i budowli hydrotechnicznych w dorzeczu Bugu stanowiących bariery dla migracji ryb. Termin rozpoczęcia działań w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych” jako podmiot odpowiedzialny za jego wykonanie wskazano RDOŚ. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację tego działania na rzekach administrowanych przez RZGW powinno być RZGW w Warszawie, a na pozostałych rzekach w zlewni Bugu administrowanych przez marszałków województw - zarządy melioracji i urządzeń*

wodnych. Instytucje te, zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U.2012.145 j.t.), wykonują prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa." **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** przez zmianę głównego podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie ww. działania nadając mu następujące brzmienie: Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie (na rzekach administrowanych przez siebie) oraz wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych (na pozostałych rzekach w zlewni Bugu administrowanych przez marszałków województw: mazowieckiego, podlaskiego i lubelskiego) w porozumieniu z Regionalnymi Dyrekcjami Ochrony Środowiska w Warszawie, w Białymstoku i w Lublinie;

- uwagę: „W działaniu „Zarybienie narybkiem i osobnikami dorosłymi ujściowych odcinków rzek o kamienistym dnie. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych" jako podmiot odpowiedzialny za jego wykonanie wskazano RDOŚ. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację tego działania powinien być użytkownik rybacki, a działanie powinno wynikać z zapisów operatu rybackiego, na podstawie którego użytkownik rybacki korzysta z obwodu. RDOŚ jest jednym z opiniujących operat rybacki." **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż zgodnie z art. 4b ust.1 pkt 3 Ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2009 r., Nr 189, poz. 1471 t.j. ze zm.) Zarybianie wód może prowadzić organ administracji publicznej, we współpracy z uprawnionym do rybactwa, instytutem badawczym, uczelnią, fundacją, uznaną organizacją producentów ryb lub organizacją społeczną, jeżeli utrzymanie, odtwarzanie lub poprawa stanu zasobów ryb należy do zadań organu administracji publicznej lub wynika z działań określonych w programie ochrony i odbudowy zasobów ryb. Poza tym zgodnie z § 4 pkt 5a lit. a, b Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 maja 2013 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie operatu rybackiego (Dz. U. z 2013 r., poz. 676) część opisowa operatu zawiera opis działań bezpośrednio związanych z celami ochrony obszarów Natura 2000 lub pozostałymi formami ochrony przyrody, lub ze sposobem dostosowania prowadzonej gospodarki rybackiej do innych działań przewidzianych w planie ochrony, zadaniach ochronnych lub planie zadań ochronnych parku narodowego, rezerwatu przyrody lub obszaru Natura 2000, o których mowa w przepisach o ochronie przyrody – lub wynikających z tych celów lub z tego sposobu. Wobec powyższego pozostawia się Regionalnych Dyrektorów Ochrony Środowiska: w Warszawie, w Białymstoku i w Lublinie jako głównych wykonawców powyższego działania ochronnego dopisując jedynie we współpracy z użytkownikami obwodów rybackich;
- uwagę: „W działaniu „Ograniczenie drapieżnictwa. Wskazany odtów części obsady ryb, lub przynajmniej gatunków drapieżnych. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych" jako podmiot odpowiedzialny za jego wykonanie wskazano właściciela, dzierżawcę lub posiadacza obszaru. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację tego działania powinien być użytkownik rybacki, a działanie powinno wynikać z zapisów operatu rybackiego, na podstawie którego użytkownik rybacki korzysta z obwodu." **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż użytkownik rybacki zobligowany jest operatem rybackim do prowadzenia działań w granicach obwodu rybackiego, a zgodnie z Rozporządzeniem Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie Nr 8/2012 z dnia 28 maja 2012 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie ustanowienia obwodów rybackich na publicznych śródlądowych wodach powierzchniowych płynących zbiornik we wsi Morzyczyn Włościański (na którym zaplanowano powyższe działanie ochronne) może znajdować się w granicach Obwodu Rybackiego Rzeki Bug nr 5, który obejmuje wody rzeki Bug na odcinku od ujścia rzeki Nurzec do ujścia rzeki Liwiec wraz z wodami jej dopływów oraz wody starorzeczy i innych zbiorników wodnych o ciągłym bądź okresowym naturalnym dopływie lub odpływie do wód tego odcinka, z wyłączeniem rzek: Nurzec i Brok. Ze względu na dość znaczną odległość pomiędzy zbiornikiem a korytem Bugu (ok. 2 km) brak pewności czy wskazany zbiornik znajduje się w zasięgu ww. okresowego naturalnego dopływu lub odpływu powyższego odcinka rzeki. Poza tym wskazanie jako podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie działania ochronnego Właściciela lub posiadacza obszaru na

podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, uzupełnione o następujący zapis: a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 zgodnie z wytycznymi Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (pismo z dnia 28 marca 2011 r. znak DON WP.082.1.7.2011.jb), „... wyczerpuje katalog podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie działań ochronnych, którymi mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i prawne, Skarb Państwa czy gminy, a wskazanie ich należy do zakresu prac koniecznych do sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000”.

Pozostałe uwagi odnoszą się do szablonu dokumentacji. Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz.1235; 1238), organ podaje do publicznej wiadomości informacje o możliwościach zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy oraz o miejscu, w którym jest ona wyłożona do wglądu. W myśl art. 39 ust 2 powyższej ustawy do niezbędnej dokumentacji sprawy należą założenia lub projekt dokumentu i wymagane przez przepisy załączniki oraz stanowiska innych organów, jeżeli stanowiska są dostępne w terminie składania uwag i wniosków. Procesowi udziału społeczeństwa podlega projekt zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011.

Dokumentacja sporządzona na potrzeby opracowania planu zadań ochronnych została udostępniona społeczeństwu w ramach dobrej współpracy i nie podlega możliwości zgłaszania uwag i wniosków.

5) **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie** pismem z dnia 30 grudnia 2013 r. znak ZO-7327-12/2013.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionych uwag ustalił, iż:

- uwagę: „W załączniku nr 17 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH 140011, w kolumnie pt. „Działania ochronne” należy usunąć działanie: „Wylączenie z gospodarki leśnej. Odstąpienie od trzebieży, zrębów, przebudowy drzewostanów”. Zacytowane powyżej działanie ochronne zaprojektowane zostało w odniesieniu do przedmiotów ochrony: 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny, 91EO Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe oraz 91FO Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe. Zapis ten faktycznie wprowadza zakaz prowadzenia gospodarki leśnej na w/w siedliskach przyrodniczych. W opinii RDLP w Lublinie, taki zakaz wykracza poza zakres zakazów dopuszczonych do stosowania na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Zgodnie z art. 33 ustawy o ochronie przyrody zabrania się podejmowania działań mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000. Zarówno gospodarka leśna, jak również wymienione w projekcie planu zadań ochronnych działania z zakresu gospodarki leśnej tj. przebudowa drzewostanów, trzebieże i zręby nie są działaniami mogącymi znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszarów Natura 2000. Nadleśnictwa prowadzą gospodarkę leśną na podstawie Planu Urządzenia Lasu zatwierdzonego decyzją Ministra Środowiska. Plan Urządzenia Lasu dla poszczególnych Nadleśnictw jest zatwierdzany po wcześniejszym przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu tego Planu, zgodnie z przepisami Działu IV ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Zadaniem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest ocena środowiskowych skutków realizacji zamierzeń przewidzianych w projekcie Planu Urządzenia Lasu. Jednym z etapów strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest opracowanie prognozy oddziaływania na środowisko, której celem jest między innymi określenie wpływu projektowanych działań w projekcie Planu Urządzenia Lasu na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000.

Dla Planów Urządzenia Lasu Nadleśnictw: Biała Podlaska, Chotyłów i Sarnaki zostały opracowane prognozy oddziaływania na środowisko. Prognozy te potwierdzają, że prowadzenie gospodarki leśnej nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska. Zawarty w projekcie PZO obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska zapis dotyczący wyłączenia z gospodarki leśnej siedlisk przyrodniczych wykracza poza kompetencje dyrektora RDOŚ oraz nie ma podstawy prawnej do wprowadzenia takiego zakazu.” uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu polegającą na dopisaniu możliwości prowadzenia gospodarki leśnej zgodnie z planami urządzenia lasu i uproszczonymi planami urządzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną.

W skali zarówno Regionalnej Dyrekcji jak i poszczególnych nadleśnictw na terenie, których znajduje się obszar Natura 2000 powierzchnia zaproponowana do wyłączenia jest procentowo niewielka. W przypadku siedlisk 91F0 i 9170 drzewostan wiodący i tak by nie podlegał ze względu na wiek drzew zabiegom trzebieży. Poza tym część powierzchni wyłączonej z zabiegów wchodzi w skład rezerwatu przyrody. Nie można zatem twierdzić, iż wprowadzono zakaz realizacji gospodarki leśnej na wyżej wymienionych siedliskach przyrodniczych. Zgadzając się z argumentami przedstawionymi przez Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych w Lublinie w sprawie wprowadzono zapis o możliwości prowadzenia gospodarki leśnej zgodnie z planami urządzenia lasu i uproszczonymi planami urządzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną;

- uwagę: „2. W załączniku nr 17 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH 140011, w kolumnie pt. „Działania ochronne” należy usunąć działanie: „Zabiegi trzebieży należy przeprowadzić w I i IV kwartale, czyli po sezonie wegetacyjnym.” zaprojektowane dla przedmiotów ochrony: 91EO Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe oraz 91FO Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe.

Zacytowane powyżej działanie ochronne faktycznie wprowadza zakaz wykonywania w II i III kwartale trzebieży w lasach zaliczonych do w/w siedlisk przyrodniczych. W opinii RDLP w Lublinie, zakaz ten wykracza poza zakres zakazów dopuszczonych do stosowania na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Zgodnie z art. 33 ustawy o ochronie przyrody zabrania się podejmowania działań mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000. Zabiegi trzebieży wykonywane w okresie II i III kwartału nie oddziałują znacząco negatywnie na w/w siedliska przyrodnicze będące przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Nadbużańska.

Nadleśnictwa prowadzą gospodarkę leśną na podstawie Planu Urządzenia Lasu zatwierdzonego decyzją Ministra Środowiska. Plan Urządzenia Lasu dla poszczególnych Nadleśnictw jest zatwierdzany po wcześniejszym przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu tego Planu, zgodnie z przepisami Działu IV ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Zadaniem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest ocena środowiskowych skutków realizacji zamierzeń przewidzianych w projekcie Planu Urządzenia Lasu. Jednym z etapów strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest opracowanie prognozy oddziaływania na środowisko, której celem jest między innymi określenie wpływu projektowanych działań w projekcie Planu Urządzenia Lasu na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000. Dla Planów Urządzenia Lasu Nadleśnictw: Biała Podlaska, Chotyłów i Sarnaki zostały opracowane prognozy oddziaływania na środowisko. Prognozy te potwierdzają, że prowadzenie gospodarki leśnej, w szczególności wykonywanie trzebieży w okresie wegetacyjnym, nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska.

Zawarty w projekcie PZO obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska zakaz wykonywania w II i III kwartale trzebieży w lasach zaliczonych do siedlisk przyrodniczych: 91EO Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe oraz 91FO Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe, wykracza poza kompetencje dyrektora RDOŚ oraz nie ma podstawy prawnej do wprowadzenia takiego zakazu.” uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu polegającą na dopisaniu

możliwości prowadzenia prac trzebieżowych w II i III kwartale zgodnie z planami urzędzenia lasu i uproszczonymi planami urzędzenia lasu które przeszły ocenę strategiczną.

Prace w I i IV kwartale przypadają na okres jesienno-zimowy co sprzyja wykonywaniu prac trzebieżowych (okrywa śnieżna, zmarznięta gleba). Przeprowadzenie cięć w tym okresie nie wyklucza poprawy warunków świetlnych wynikających z doświetlenia runa w wyniku przeredzenia zwarcia drzewostanu. Już w pierwszym sezonie wegetacyjnym po przeprowadzonym jesienią lub zimą zabiegu gatunki runa pozytywnie reagują na dostęp światła, który przejawia się przejściem wielu z nich ze stanu wegetacyjnego w generatywny, m.in. z życia utajonego (wegetacja, często wieloletnia w glebie) pojawiają się storczykowate. Prace trzebieżowe w okresie wegetacyjnym a więc II i III kwartale powodują wydeptywanie i wygniatanie (upadające drzewa, m.in. z pełnym ulistnieniem) runa, niszczeniem chronionych gatunków roślin. Szczególnie drastyczna jest zrywka drewna nawet w przypadku założenia szlaków zrywkowych. Ponadto prace te zbiegają się z sezonem lęgowym ptaków i wychowem młodych ssaków a to bardzo często wiąże się z pogorszeniem wskaźnika jakim jest stan zachowania gatunków typowych dla siedliska stosowanym przy ocenie stanu zachowania siedliska przyrodniczego. Zgadając się z argumentami przedstawionymi przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Lublinie w sprawie wprowadzono zapis o możliwości prowadzenia prac trzebieżowych w II i III kwartale zgodnie z planami urzędzenia lasu i uproszczonymi planami urzędzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną;

- uwagę: „3. W załączniku nr 17 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH 140011, w kolumnie pt. „Podmiot odpowiedzialny za wykonanie” należy usunąć zapis: „Regionalny Dyrektor Lasów Państwowych w Lublinie”, jako odpowiedzialny za wykonanie działań ochronnych zaprojektowanych w odniesieniu do przedmiotów ochrony: 9170 Grąd środkowoeuropejsk i subkontynentalny, 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe, 91I0 Ciepłolubne dąbrowy, 1437 Leniec bezpodkwiatkowy, 1083 Jelonek rogacz.

Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy o lasach „Nadleśniczy prowadzi samodzielnie gospodarę leśną w nadleśnictwie na podstawie planu urzędzenia lasu oraz odpowiada za stan lasu.” Wskazanie Regionalnego Dyrektora Lasów Państwowych w Lublinie jako odpowiedzialnego za wykonanie działań na obszarze Nadleśnictw: Biała Podlaska, Chotyłów i Sarnaki jest sprzeczne z w/w przepisem.” **uznano za słuszną i poprawiono zarządzenie** poprzez usunięcie Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych w Lublinie, w Warszawie i w Białymstoku jako podmiotów odpowiedzialnych za przedmiotowe działania ochronne;

- uwagę: „4. W załączniku nr 17 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH 140011, w kolumnie pt. „Podmiot odpowiedzialny za wykonanie” należy usunąć zapis: „Nadleśnictwo Sarnaki”, jako odpowiedzialne za wykonanie działań ochronnych:

1) zaprojektowanych w odniesieniu do przedmiotu ochrony - 91I0 Ciepłolubne dąbrowy,

„Poprawa warunków świetlnych w runie. Redukcja podszytu - działanie zmierzające do zmniejszenia ilości podszytu na całej powierzchni do poziomu 30-40% i obejmujące usuwanie ekspansywnych gatunków rodzimego pochodzenia w szczególności graba, lipy, leszczyny z pozostawieniem dębu i drzew owocowych pod warunkiem, że ich zwarcie nie przekroczy 30-40%. Uzyskaną masę należy wywieźć z płata dąbrowy.”

2) zaprojektowanych w odniesieniu do przedmiotu ochrony – 1437 Leniec bezpodkwiatkowy,

„Przeciwdziałanie sukcesji. Koszenie i grabienie uzyskanej biomasy wraz z jej usunięciem. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych.”

Opisane powyżej działania ochronne wykraczają poza zakres zabiegów pielęgnacyjnych wykonywanych w ramach gospodarki leśnej. Są to zabiegi ochronne i zgodnie z art. 39 ustawy o ochronie przyrody oraz z przepisami ustawy o lasach koszty wykonania tych zabiegów nie mogą być pokrywane ze środków Lasów Państwowych. W związku z tym Nadleśnictwo Sarnaki nie może być wskazane jako podmiot

odpowiedzialny za wykonanie wymienionych powyżej działań ochronnych. **uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu** polegającą na określeniu jako podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie zadania Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie lub Nadleśnictwa Sarnaki w ramach zadania zleconego przez administrację rządową.

Zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59 t.j. ze zm.) Lasy Państwowe otrzymują dotacje celowe z budżetu państwa na zadania zlecone przez administrację rządową, między innymi na ochronę gatunkową roślin i zwierząt oraz sprawowanie nadzoru nad obszarami wchodzącymi w skład sieci Natura 2000. Wobec powyższego zmieniono zapis polegający na wskazaniu jako podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie zadania - Regionalnych Dyrekcji Ochrony Środowiska lub właściwych jednostek Lasów Państwowych w ramach zadania zleconego przez administrację rządową;

- uwagę: „5. W załączniku nr 17 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH 140011, w kolumnie pt. „Działania ochronne” należy usunąć działanie:

„Na pozostawionych podczas wycinki kępach ekologicznych (głównie dęby) stopniowo usuwać gęsty podszyt i podrost leśny do uzyskania mniej niż 50% powierzchni.” zaprojektowane dla przedmiotu ochrony: 1083 Jelonek rogacz.

Zgodnie z obowiązującymi w Lasach Państwowych Zasadami Hodowli Lasu fragmenty starodrzewu (kępy ekologiczne) powinny być pozostawiane wraz z nienaruszonymi warstwami dolnymi. Zacytowane powyżej zadanie ochronne pozostaje, więc w sprzeczności z Zasadami Hodowli Lasu.” **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż zapis zaproponowany w planie zadań ochronnych dotyczy konkretnego działania będącego warunkiem utrzymania lub polepszenia stanu zachowania przedmiotu ochrony jakim jest jelonek rogacz. Realizacja dotyczy niewielkiej powierzchni leśnej. Zadania ochronne wynikają z przepisów prawa krajowego i unijnego, będących nadrzędnymi w stosunku do Zasad Hodowli Lasu.

- uwagę: „6. W projekcie planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH 140011, należy usunąć zagrożenia, cele działań ochronnych i działania ochronne zaprojektowane w odniesieniu do gatunków: 4038 Czerwończyk fioletek (*Lycena helle*), 1042 Zalotka większa (*Leucorrhinia pectoralis*), 1037 Trzepią zielona (*Ophiogomphus cecylia*) oraz wilk (*Canis lupus*).

Zgodnie z przepisami art. 28 ustawy o ochronie przyrody plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 powinien obejmować identyfikację zagrożeń, cele działań ochronnych i działania ochronne określone dla gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 (będących przedmiotami ochrony). Z danych zawartych w SDF obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH 140011 wynika, że w/w gatunki nie są przedmiotami ochrony w tym obszarze. W związku z tym nie mogą być uwzględnione w planie zadań ochronnych.” **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez usunięcie z zarządzenia wszelkich wpisów dotyczących wskazanych gatunków nie będących przedmiotami ochrony obszaru Ostoja Nadbużańska;

- uwagę: „7. W załączniku nr 15 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH 140011, należy zmodyfikować zagrożenie istniejące: „802 Gospodarka leśna, użytkowanie lasów. Gospodarka leśna, użytkowanie lasów - hodowla i eksploatacja drzewostanów wiąże się z szeregiem zabiegów między innymi trzebieże, zręby, sztuczne nasadzenia, zrywka drewna. W ich wyniku dochodzi do bezpośredniego niszczenia fitocenoz leśnych. Przede wszystkim objawia się to niewielkim udziałem drzewostanów dojrzewających i dojrzałych, osiągających wiek powyżej 100 lat. zapisane w odniesieniu do przedmiotów ochrony: 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny, 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe oraz 91I0 Ciepłolubne dąbrowy.

Zapisy te nie są uzasadnione w odniesieniu do gospodarki leśnej prowadzonej przez Lasy Państwowe. Zgodnie z przepisami ustawy o lasach (art.8) gospodarkę leśną prowadzi się według następujących zasad:

- 1) powszechnej ochrony lasów;
- 2) trwałości utrzymania lasów;
- 3) ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów;
- 4) powiększania zasobów leśnych.

Z kolei art. 13 ustawy o lasach nakłada na Lasy Państwowe obowiązek trwałego utrzymywania lasów i zapewnienia ciągłości ich użytkowania, między innymi poprzez:

- 1) zachowanie w lasach roślinności leśnej [upraw leśnych) oraz naturalnych bagien i torfowisk;
- 2) racjonalne użytkowanie lasu w sposób trwale zapewniający optymalną realizację wszystkich jego funkcji przez:
 - a) pozyskiwanie drewna w granicach nie przekraczających możliwości produkcyjnych lasu,
 - b) pozyskiwanie surowców i produktów ubocznego użytkowania lasu w sposób zapewniający możliwość ich biologicznego odtwarzania, a także ochronę runa leśnego.

Należy również podkreślić, że zgodnie z obowiązującymi Zasadami Hodowli Lasu celem pielęgnowania lasu jest między innymi:

„- popieranie najbardziej wartościowych składników drzewostanu i naturalnej różnorodności biologicznej lasu”.

Zaś w odniesieniu do siedlisk przyrodniczych Zasady Hodowli Lasu zawierają między innymi następujące, obowiązujące w praktyce leśnej, zalecenia:

„Zasady postępowania hodowlanego na chronionych siedliskach przyrodniczych powinny promować składy gatunkowe drzewostanów oraz kierunki i zasady ich zagospodarowania zgodne z charakterystycznym dla nich priorytetem ochronnym”.

Z kolei zasady ochrony różnorodności biologicznej w Lasach Państwowych (zawarte w Instrukcji Ochrony Lasu) nakazują, między innymi, pozostawianie drzew biocenotycznych do ich biologicznej śmierci i naturalnego rozkładu. Jako drzewa biocenotyczne uznaje się między innymi:

- żywe i martwe drzewa, miejscowo spróchniałe oraz drzewa z owocnikami grzybów (hubami),
 - drzewa dziuplaste,
 - drzewa o nietypowym pokroju i z nietypowymi formami morfologicznymi,
 - przestoje; drzewa i grupy drzew pozostawione do ich naturalnej śmierci i rozkładu,
 - drzewa będące siedliskiem chronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt,
 - drzewa wyraźnie wyróżniające się wiekiem lub rozmiarami w stosunku do innych drzew.
- Racjonalnie prowadzona przez Lasy Państwowe, planowa gospodarka leśna nie stwarza zacytowanych powyżej zagrożeń - należy je zmodyfikować dodając informację, że dotyczą one wyłącznie lasów prywatnych.”

uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu polegającą na dopisaniu przy zagrożeniu jakim jest B02 Gospodarka leśna; użytkowanie lasów zgodnie z Listą referencyjną zagrożeń, presji i działań (Dyrekcja Generalna ds. Środowiska; Europejska Agencja Środowiska), że powyższe nie dotyczy gospodarki leśnej prowadzonej zgodnie z planami urzędzenia lasu i uproszczonymi planami urzędzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną.

Rola Lasów Państwowych w ochronie różnorodności biologicznej i pozytywnych zmian jakie zaszły, zachodzą i zachodzą będą w gospodarce leśnej jest oczywista.

Hodowla i eksploatacja drzewostanów wiąże się z szeregiem zabiegów m.in. trzebieże, zręby, sztuczne nasadzenia, zrywka drewna. Tym samym zachodzący w sposób naturalny proces powolnego dojrzewania fitocenozy leśnych zostaje cyklicznie powstrzymywany przez człowieka na jednym z jego etapów. W przypadku łąg na siedliskach olsowych, a ostatnio i olsu jesionowego prowadzi się zazwyczaj rębnię IB. Zrąb stanowi w tym przypadku przerwanie ciągłości

ekosystemu leśnego i jego ponowne sztuczne odradzanie. Wielokrotność tego procesu objawia się odtwarzaniem łągu za każdym razem gorszego jakościowo pod względem przyrodniczym. Nie można też zaprzeczyć, że usunięcie na określonej powierzchni na ogół wszystkich drzew, a zatem głównej warstwy siedliska łągu nie jest działaniem negatywnym. Tym bardziej, że mogą się wiązać ze znacznymi zmianami warunków świetlnych i wilgotnościowych w runie. Do tego dochodzi przygotowanie gleby (wyjątkowo stosuje się nasadzenia wieloletniej olszy z punktowym przygotowaniem gleby). Prace zrębowe i zrywka drewna w okresie wegetacyjnym mają niekorzystny wpływ na gatunki runa. Pokrywa się to też z okresem lęgowym ptaków. Ponadto w wyniku gospodarki leśnej nie występują wszystkie fazy rozkładu drzew stojących i leżących kłód, pomimo pozostawiania coraz większej ilości martwego drewna na powierzchni.

Biorąc pod uwagę powyższe należy zaznaczyć, iż plan zadań ochronnych wprowadzając pewne ograniczenia związane z prowadzeniem gospodarki leśnej na siedliskach będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000 przewidywał odstępstwo polegające na prowadzeniu gospodarki leśnej na podstawie planów urządzenia lasu i uproszczonych planów urządzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną.

Pozostałe uwagi odnoszą się do szablonu dokumentacji. Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235; 1238), organ podaje do publicznej wiadomości informacje o możliwościach zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy oraz o miejscu, w którym jest ona wyłożona do wglądu. W myśl art. 39 ust. 2 powyższej ustawy do niezbędnej dokumentacji sprawy należą założenia lub projekt dokumentu i wymagane przez przepisy załączniki oraz stanowiska innych organów, jeżeli stanowiska są dostępne w terminie składania uwag i wniosków. Procesowi udziału społeczeństwa podlega projekt zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011.

Dokumentacja sporządzona na potrzeby opracowania planu zadań ochronnych została udostępniona społeczeństwu w ramach dobrej współpracy i nie podlega możliwości zgłaszania uwag i wniosków.

6) **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Warszawie** pismem z dnia 23 grudnia 2013 r. znak: ZO-7025-2/38/2013/8662.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionych uwag ustalił, iż:

- uwagę: „*Uwagi o charakterze ogólnym*

W myśl rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 roku w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (§ 3, pkt. 6, lit. f) koszt wszelkich działań wykonywanych w ramach PZO musi być oszacowany. Zgodnie z wytycznymi Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w sprawie opracowania planu zadań ochronnych, za wystarczające uznaje się zamieszczenie szacunków kosztów jedynie w dokumentacji planu. Jednakże dokumentacja projektu planu, nie jest integralną częścią zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, a co za tym idzie, nie jest dokumentem ogólnodostępnym. Jako że plany zadań ochronnych powinny być oparte na „wspólnym zrozumieniu” potrzeb i uwarunkowań ochrony obszaru przez ludzi z tym obszarem związanych, a osiągnięciu tego celu służy między innymi transparentność, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Warszawie wnioskuje o zamieszczenie szacunku kosztów realizacji działań ochronnych również w zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska” uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu. Wpływ ustalonej planem zadań ochronnych regulacji na sektor finansów i sposób jego finansowania zostaje przedstawiony w sporządzonej do projektu planu zadań ochronnych Ocenie Skutków Regulacji (OSR). Ocena Skutków Regulacji jest częścią uzasadnienia, które w odróżnieniu od projektu zarządzenia, nie podlega publikacji i procedurze udziału społeczeństwa;

- uwagę: „2. W projekcie zarządzenia oraz dokumentacji wskazano jedynie lokalizacje wydziałów zarządzanych przez nadleśnictwa, natomiast nie podano numerów działek ewidencyjnych objętych działaniami ochronnymi na gruntach innej własności. Lokalizacje zabiegów precyzują jedynie załączniki nr 18-19 do projektu zarządzenia, jednak również i tam nie wskazano numerów działek ewidencyjnych, a wyłącznie poglądowo przedstawiono obszar objęty działaniami ochronnymi. W związku z powyższym RDLP w Warszawie wnioskuje o wskazanie listy działek ewidencyjnych objętych zabiegami ochronnymi. Jedynie odniesienie się do konkretnych lokalizacji, w tym przypadku działek ewidencyjnych, da zainteresowanym stronom możliwość ustosunkowania się do zaproponowanych działań ochronnych. Ponieważ zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska jest aktem prawa miejscowego, powinno wyczerpująco regulować daną materię sprawy, a więc w tym przypadku dawać, stronom zainteresowanym, precyzyjne wskazówki czego dotyczy i w jakim zakresie dotyka ich samych. Nie podając konkretnych lokalizacji zabiegu zarządzenie nie spełnia tego podstawowego warunku. **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż wskazanie na mapach w załącznikach graficznych dokładnych granic terenów objętych konkretnymi działaniami jest wystarczające do ich zlokalizowania. Numery działek ewidencyjnych mogą ulegać zmianie wskutek np. dokonywanych podziałów lub scaleń a ponadto czasem działania ochronne są ograniczone tylko do części działek ewidencyjnych. W związku z tym uznano, iż przedstawienie lokalizacji działań ochronnych poprzez zobrazowanie ich na mapie jest najlepszym rozwiązaniem;

- uwagę: „Uwagi do załącznika nr 15
 1. Ze względu na nieprzyjazną redakcję załącznika, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Warszawie sugeruje, aby do konkretnego przedmiotu ochrony przyporządkować opisy wszystkich zidentyfikowanych zagrożeń. Zabieg ten ułatwi czytelnikowi zapoznanie się z dokumentem.” **uznano za słuszną** (dla zwiększenia czytelności zapisów) **i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez umieszczenie przy każdym przedmiocie ochrony kodów i przeredagowanych opisów wszystkich zidentyfikowanych zagrożeń, które go dotyczą;

- uwagę: „2. Jako zagrożenie istniejące dla łęgów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych 91EO wskazano „gospodarkę leśną i użytkowanie lasów”. W opisie zagrożenia znalazło się stwierdzenie „hodowla i eksploatacja drzewostanów wiąże się z szeregiem zabiegów między innymi trzebieże, zręby, sztuczne nasadzenia, zrywka drewna. W ich wyniku dochodzi do bezpośredniego niszczenia fitocenozy leśnych. Przede wszystkim objawia się to niewielkim udziałem drzewostanów dojrzewających i dojrzałych, osiągających wiek powyżej 100 lat (...)”. Zapis ten wyraźnie sugeruje, że młody wiek drzewostanów jest wynikiem jedynie prowadzonej gospodarki leśnej, należy jednak zauważyć, że sama specyfika gatunków drzew, tworzących siedliska łęgowe determinuje jego strukturę wiekową. Gatunki takie jak olsza, wierzba, topola są stosunkowo krótkowieczne i rzadko osiągają wiek powyżej 100 lat, wyjątek stanowi jesion, ale w związku z postępującą chorobą jesionów jego udział w drzewostanach jest niewielki. W związku z powyższym RDLP w Warszawie wnosi o przeredagowanie zapisu.” **uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu** polegającą na dopisaniu przy zagrożeniu jakim jest B02 Gospodarka leśna; użytkowanie lasów zgodnie z Listą referencyjną zagrożeń, presji i działań (Dyrekcja Generalna ds. Środowiska; Europejska Agencja Środowiska), że powyższe nie dotyczy gospodarki leśnej prowadzonej zgodnie z planami urzędzenia lasu i uproszczonymi planami urzędzenia lasu, który przeszły ocenę strategiczną. Hodowla i eksploatacja drzewostanów wiąże się z szeregiem zabiegów m.in. trzebieże, zręby, sztuczne nasadzenia, zrywka drewna. Tym samym zachodzący w sposób naturalny proces powolnego dojrzewania fitocenozy leśnych zostaje cyklicznie powstrzymywany przez człowieka na jednym z jego etapów. W przypadku łęgów na siedliskach olsowych, a ostatnio i olsu jesionowego prowadzi się zazwyczaj rębnię IB. Zrąb stanowi w tym przypadku przerwanie ciągłości ekosystemu leśnego i jego ponowne sztuczne odradzanie. Wielokrotność tego procesu objawia się odtwarzaniem łęgu za każdym razem gorszego jakościowo pod względem przyrodniczym. Nie można też zaprzeczyć, że usunięcie na określonej powierzchni na ogół wszystkich drzew, a zatem głównej warstwy siedliska łęgu nie jest działaniem negatywnym. Tym bardziej, że wiąże

się to z drastycznymi zmianami warunków świetlnych i wilgotnościowych w runie. Do tego dochodzi przygotowanie gleby (wyjątkowo stosuje się nasadzenia wieloletniej olszy z punktowym przygotowaniem gleby). Prace zrębowe i zrywka drewna w okresie wegetacyjnym mają niekorzystny wpływ na gatunki runa. Pokrywa się to też z okresem lęgowym ptaków. Ponadto w wyniku gospodarki leśnej nie występują wszystkie fazy rozkładu drzew stojących i leżących kłód. Drzewostany są ujednolicone wiekowo i przestrzennie. Nie można wykluczyć w perspektywie czasowej prywatyzacji lasów a to diametralnie zmieni sytuację. Jeżeli zaś chodzi o ilość martwego drewna zgodnie z przewodnikiem GIOŚ optymalna jego ilość warunkująca właściwy stan w przeliczeniu na 1 ha dla siedlisk łęgów 91E0 i 91F0 przekracza 10% miąższości drzewostanu, a zatem znacznie więcej niż przewidują to Zasady Hodowli Lasu.

- uwagę: „3. W odniesieniu do łęgów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych 91E0, jako zagrożenie istniejące zidentyfikowano „wycinkę lasu”, natomiast w opisie zagrożenia wskazano: „wycinka lasu - potencjalnym zagrożeniem w obrębie Ostoi jest wycinanie fragmentów łęgów pod zabudowę jednorodziną i letniskową (...)”. RDLP w Warszawie wnosi o usunięcie niezgodności i przereadowanie zapisu.” **uznano za słuszną** (dla zwiększenia czytelności zapisów) **i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez przereadowanie opisu dotyczącego zagrożenia jakim jest wycinka drzew na następujący: wycinka lasu - zagrożeniem w obrębie Ostoi jest wycinanie fragmentów łęgów pod zabudowę jednorodziną i letniskową oraz w ramach prac utrzymaniowych rzek;
- uwagę: „4. W punktach 14, 19, 20, 21 i 23 określono odpowiednio zagrożenia dla siedliska ciepłolubnej dąbrowy 9110 oraz gatunków: czerwończyka nieparka *Lycaena dispar*, czerwończyka fioletka *Lycaena helle*, zalotki większej *Leucorrhinia pectoralis*, trzepli zielonej *Ophiogomphus cecilia* oraz pachnicy dębowej *Osmoderma spp.* W kolumnach odnoszących się do zagrożeń istniejących i potencjalnych wskazano, w większości, te same zagrożenia, między innymi: zmiana składu gatunkowego, ewolucja biocenotyczna K02.01, intensywne koszenie lub intensyfikacja A03.01, zmiana sposobu uprawy A02, zaniechanie, brak koszenia A03.03, zarzucenie pasterstwa, brak wypasu A04.03, nawożenie, nawozy sztuczne A08. Z uwagi na powyższe RDLP w Warszawie wnioskuje o zajęcie stanowiska co do poszczególnych zagrożeń **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez usunięcie zagrożeń potencjalnych dla przedmiotów ochrony w przypadku gdy były identyczne z zagrożeniami istniejącymi. Natomiast czerwończyka fioletka *Lycaena helle*, zalotkę większą *Leucorrhinia pectoralis* i trzeplę zieloną *Ophiogomphus cecilia* usunięto z zarządzenia gdyż nie są one przedmiotami ochrony w Ostoi Nadbużańskiej;
- uwagę: „5. W opisie zagrożenia A03.01 "intensywne koszenie lub intensyfikacja" wskazano, że "koszenie w trakcie żerowania larw oraz brak pozostawienia powierzchni nieskoszonych, całych lub ich części, ogranicza bazę pokarmową (...)" Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Warszawie wnosi o usunięcie oczywistej omyłki i przereadowanie zapisu.” **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez zastąpienie słowa „zerowanie” słowem „żerowanie” oraz przereadowanie zagrożenia A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja nadając mu następujące brzmienie: koszenie w trakcie żerowania larw oraz brak pozostawienia choćby fragmentów powierzchni nieskoszonych, ogranicza możliwości składania jaj przez imago oraz bazę pokarmową larw, powoduje zanik tak zwanych gatunków roślin przyjaznych zapewniających miejsca odpoczynku i kojarzenia imago;
- uwagę: „6. W punkcie 23 przedstawiono zagrożenia dla pachnicy dębowej *Osmoderma spp.*, jednakże jako przedmiot ochrony wpisano "pachnąca dębowa". W związku z powyższym RDLP w Warszawie wnosi o usunięcie pomyłki.” **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez zastąpienie wadliwej nazwy gatunku poprawną;

- uwagę: „Uwagi do załącznika nr 16

1. W punkcie pierwszym jako cele ochronne dla wydm śródlądowych z murawami napiaskowymi określono "utrzymanie dotychczasowej struktury i funkcji siedliska, która jest w stanie właściwym. Ze względu na wysoki stopień wrażliwości na procesy sukcesyjne należy siedlisko mentorować i w razie potrzeby stwierdzenia wzrostu udziału siewek i podrostu drzew podjąć działania polegające na ich usunięciu (...)." RDLP w Warszawie wnioskuje o usunięcie oczywistej omyłki i przededagowanie zapisu." **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez zastąpienie słowa „mentorować” słowem „monitorować”;

- uwagę: „2. W odniesieniu do siedliska przyrodniczego ziółorośla górskie i ziółorośla nadrzeczne 6430 wskazano, że cele działań ochronnych będzie można ustalić po dokonaniu weryfikacji w terenie. W przypadku gdy w efekcie uzupełnienia wiedzy, zapadnie decyzja o zmianie PZO, należy zapewnić możliwość udziału społeczeństwa w formułowaniu zadań ukierunkowanych na ochronę tego siedliska. „Tradycyjna procedura” konsultowania PZO dopuszczała bardzo szeroki udział stron zainteresowanych, podczas planowania działań już w trakcie obowiązywania PZO, wkład ten wydaje się być zagrożony. Mając na uwadze powyższe RDLP w Warszawie wnioskuje o zaproponowanie odpowiedniego schematu postępowania, zabezpieczającego możliwość uczestnictwa w projektowaniu działań ochronnych stronom zainteresowanym. Zapis zapewniający udział stronom zainteresowanym w formułowaniu działań ochronnych powinien znaleźć się w treści zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.” **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** ponieważ zgodnie z art. 28 ust. 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody każda zmiana planu zadań ochronnych wymaga zapewnienia możliwości udziału społeczeństwa;

- uwagę: „Uwagi do załącznika nr 17

1. W załączniku określono „działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania”. Sformułowanie, w wielu przypadkach, podmiotu odpowiedzialnego, jako „Właściciela, dzierżawcę lub posiadacza obszaru na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego zarządcę nieruchomości w związku z wykonawstwem obowiązków z zakresu ochrony przyrody na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska”, w przekonaniu Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie jest zbyt ogólne, a właściwa identyfikacja podmiotu odpowiedzialnego za realizację zadań nastęrcza wielu problemów. Brak skonkretyzowanego podmiotu odpowiedzialnego powoduje rozmycie odpowiedzialności za realizację działań ochronnych, co w konsekwencji może zagrozić ich nie wykonaniem. W związku z powyższym RDLP w Warszawie wskazuje, jako kwestię kluczową dla przyszłej realizacji zadań ochronnych, uwzględnienie w załączniku nr 5 do projektu zarządzenia, konkretnego podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie działań.” **uznaje się za pozbawioną uzasadnienia i nie znajduje się podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w projekcie planu zadań ochronnych.** Przedmiotowe sformułowanie wynika z wytycznych Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (pismo z dnia 28 marca 2011 r. znak DON WP.082.1.7. 2011.jb), zgodnie z którymi: „tego rodzaju zapis wyczerpuje katalog podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie działań ochronnych, którymi mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i prawne, Skarb Państwa czy gminy, a wskazanie ich należy do zakresu prac koniecznych do sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000”;

- uwagę: „2. W punkcie 24 określono działania ukierunkowane na ochronę jelonka rogacza *Lucanus cervus*, poprzez "ograniczenie nadmiernej presji dzika (...)". Jako podmiot odpowiedzialny za realizację zadania wskazano "Zarząd Okręgowy Polskiego Związku Łowieckiego w porozumieniu z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska", jednakże nie wskazano precyzyjnie którego okręgu to dotyczy. W związku w powyższym RDLP wnioskuje o uzupełnienie zapisu." **uznano za częściowo słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez dopisanie jako podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie działania właściwego terytorialnie Zarządu Okręgowego Polskiego Związku Łowieckiego w porozumieniu z Nadleśnictwem Sarnaki (uzgadnia plany pozyskania zwierzyny) i Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska";
- uwagę: „3. W odniesieniu do wilka *Canis lupus* (punkt 35), jako działanie ochronne zaprojektowano "ograniczenie kłusownictwa i szkód wyrządzanych wśród zwierząt gospodarskich". Niestety w punkcie nie podano propozycji w jaki sposób działanie zostanie zrealizowane, co w praktyce przekreśla możliwość jego wykonania. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Warszawie, wnioskuje o uzupełnienie zapisu o informacje precyzujące sposób realizacji działania." **uznano za bezzasadną** ponieważ zgodnie z uwagą Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska wilk nie jest przedmiotem ochrony w obszarze wobec tego wszelkie zapisy, które go dotyczą zostały usunięte z zarządzenia.

Pozostałe uwagi odnoszą się do szablonu dokumentacji. Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz.1235; 1238), organ podaje do publicznej wiadomości informacje o możliwościach zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy oraz o miejscu, w którym jest ona wyłożona do wglądu. W myśl art. 39 ust 2 powyższej ustawy do niezbędnej dokumentacji sprawy należą założenia lub projekt dokumentu i wymagane przez przepisy załączniki oraz stanowiska innych organów, jeżeli stanowiska są dostępne w terminie składania uwag i wniosków. Procesowi udziału społeczeństwa podlega projekt zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011.

Dokumentacja sporządzona na potrzeby opracowania planu zadań ochronnych została udostępniona społeczeństwu w ramach dobrej współpracy i nie podlega możliwości zgłaszania uwag i wniosków.

7) **Biuro Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Lublinie** pismem z dnia 30 grudnia 2013 r. znak: TU-175/2013-663.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionych uwag ustalił, iż:

- uwagę: „Nasze uwagi dotyczą stanowisk i diagnoz siedlisk przyrodniczych. Ujęte zostały w 3 załącznikach z podziałem na nadleśnictwa: Chotyłów, Biała Podlaska, Sarnaki.

Dla przykładu:

Lokalizacja siedliska przyrodniczego	Siedlisko przyrodnicze wg PZO	Siedlisko przyrodnicze wg BULiGL Oddział w Lublinie
Nadleśnictwo Chotyłów		
6d	9170	Nie jest siedliskiem przyrodniczym
6t	9170	Brak takiego wydzielenia
Nadleśnictwo Biała Podlaska		
65b	91EO	Nie jest siedliskiem przyrodniczym
66a	Brak siedliska przyrodniczego	91FO
66c	91EO	Nie jest siedliskiem przyrodniczym
Nadleśnictwo Sarnaki		
25b	91EO	91FO

25c	9170	91FO
-----	------	------

Wykazane w zestawieniach zweryfikowane siedliska przyrodnicze zostały oparte na terenowych pracach fitosocjologicznych, które wykonywane były w ramach prac siedliskowych dla poszczególnych nadleśnictw. Nadzór merytoryczny nad pracami siedliskowymi prowadził dr inż. Adam Cieśla adiunkt Zakładu Ekologii Lasu IBL, natomiast prace fitosocjologiczne prowadzone były pod nadzorem dr hab. Bogdana Lorens profesora nadzwyczajnego UMCS Zakładu Geobotaniki.

Identyfikacje zespołów roślinnych i siedlisk przyrodniczych zostały oparte na podstawie badań terenowych, tak więc wnioskujemy o przyjęcie naszych danych do planu zadań ochronnych. Przyjęcie naszej lokalizacji siedlisk przyrodniczych pozwoli na efektywne projektowanie działań ochronnych dla poszczególnych siedlisk przyrodniczych.

CHOTYLÓW						
ODDZ	LIT_STAR	LIT_NOW	POLIG	SIELD	SIELD-WER	
6	b	b	54	91FO	91FO	
	d	d	41	9170	N	Q.r-Pin
			452	91EO	N	
			53	91FO	N	
	i	h	54	91FO	91FO	
	t	k	42	9170	9170	brak wydz. Lit I
			54	91FO	N	

Zespoły roślinne nie będące siedliskami przyrodniczymi

Q.r-Pin Quercu robori-Pinetum

W kolumnie SIEDL_WER podano siedliska przyrodnicze. Symbol N oznacza brak siedliska przyrodniczego w wydzieleniu.

BIAŁA PODLASKA					
ODDZ	LIT	POLIG	SIELD	SIELD_WER	UWAGI
65	a	51	91FO	91FO	
	b	447	91EO	N	OI
	d	447	91EO	N	OI
	g	51	91FO	91FO	
	f	447	91EO	N	OI
		51	91FO	N	OI
66	a			91FO	brak w PZO
	c	447	91EO	N	OI
	d	447	91EO	N	OI
	g	447	91EO	N	OI
67	a	52	91FO	91FO	
	b	447	91EO	N	OI
	c	447	91EO	91FO	
	h	449	91EO	N	OI
	g	449	91EO	N	OI
	f	448	91EO	N	OI
68	a	52	91FO	91FO	
	c	448	91EO	N	OI
	d	52	91FO	N	OI

	g	448	91EO	N	OI
	f	448	91EO	N	OI
69	a	52	91FO	91FO	
	b	52	91FO	91FO	
72	a	77	9170	91FO	
	b	77	9170	91FO	
	c	77	9170	N	LMb
	d	77	9170	N	LMb
73	a	75	9170	91FO	
	c	78	9170	91FO	
	j	79	9170	91FO	
74	a	37	9170	N	N-L
	b	450	91EO	N	OI
	c	450	91EO	N	OI
	d	35	9170	91FO	
	i	34	9170	91FO	brak takiego wydz. Jest f
	g	36	9170	91FO	
75	a			91FO	brak w PZO
	b	450	91EO	N	OI
	c	450	91EO	N	OI
	d	450	91EO	N	OI
	i			91FO	brak w PZO
76	b			91FO	brak w PZO
77	a	39	9170	9170	brak w Inwent. LP
	b	39	9170	N	OI, brak w Inwent. LP
	c	39	9170	9170	brak w Inwent. LP
	f	40	9170	N	OI, brak w Inwent. LP
322	a			91FO	brak w PZO
	b			91FO	brak w PZO

ODDZ	LIT	POLIG	SIELD	SIELD_WER	UWAGI
	m			91FO	brak w PZO
323A	c			91FO	brak w PZO
	g			91FO	brak w PZO
	h			91FO	brak w PZO
	i			91FO	brak w PZO
322B	b			91FO	brak w PZO
	c			91FO	brak w PZO
	d			91FO	brak w PZO
	f			91FO	brak w PZO
	g			91FO	brak w PZO
	h			91FO	brak w PZO
	i			91FO	brak w PZO
	k			91FO	brak w PZO
	l			91FO	brak w PZO
	m			91FO	brak w PZO

	n			91FO	brak w PZO
	o			91FO	brak w PZO
	P			91FO	brak w PZO
	r			91FO	brak w PZO
	s			91FO	brak w PZO
	t			91FO	brak w PZO
	w			91FO	brak w PZO
	x			91FO	brak w PZO
	y			91FO	brak w PZO

W kolumnie SIEDL_WER podano siedliska przyrodnicze. Symbol N oznacza brak siedliska przyrodniczego w wydzieleniu. Oznaczenie Ol (ols typowy), LMb (las mieszany bagienny) dotyczy typów siedliskowych lasu. Powyższe siedliska są to zespoły roślinne Ribeso nigri-Alnetum, które nie są siedliskami przyrodniczymi. Wykształciły w miejscach zarośniętych starorzeczy;

SARNAKI

25	b	445	91EO	91FO		
	C	25	9170	91FO		
	d	44	91FO	91FO		
26	f	45	91FO	91FO		
27	b	46	91FO	91FO		
	c	46	91FO	91FO		
	d	47	91FO	91FO		
	h	46	91FO	91FO		
28	c	45	91FO	91FO		
39	i	20	9170	9170		
40	f	19	9170	9170		
	h	19	9170	9170	część S	
41	a	23	9170	9170		
	b	23	9170	N		Q.r-Pin
	c	23	9170	N		Q.r-Pin
	d	23	9170	N		Q.r-Pin
	f	23	9170	9170		
	g	23	9170	N		Q.r-Pin
	h	23	9170	9170		
	i	23	9170	9170		
	j	23	9170	9170		
	k	23	9170	9170		
	l	23	9170	9170		
	m	23	9170	9170		
42	c	23	9170	N		Q.r-Pin
44	a	23	9170	N		Q.r-Pin
	c	23	9170	9170		
	f	23	9170	9170		
	g	23	9170	9170		
	h	23	9170	9170		

	i	23	9170	9170		
45	a	23	9170	9170		
	b	23	9170	9170		
	d	23	9170	9170		
	f	23	9170	N		Q.r-Pin
	g	23	9170	9170		
	h	23	9170	9170		
	i	23	9170	9170		
46	a	23	9170	9170		
	b	23	9170	9170		
	d	23	9170	9170		
	f	23	9170	9170		
49	b	23	9170	9170		
	c	23	9170	9170		
	d	21	9170	9170		
	f	21	9170	9170		
50	a	22	9170	9170		
	b	22	9170	9170		
51	a	22	9170	9170		
	b	22	9170	9170		
	C	22	9170	9170		
	d	22	9170	9170		
52	b	31	9170	9170		
	c	31	9170	9170		
53	a	33	9170	9170		
	c	33	9170	9170		
	d	33	9170	N		Q.r-Pin
	f	32	9170	9170		
		33			jaki stan jest właściwy?	
54	b	26	9170	9170		
	c	26	9170	9170		
	d	26	9170	9170		
55	a	26	9170	9170		
	b	26	9170	9170		
	c	26	9170	9170		
	d	26	9170	9170		
	f	26	9170	9170		
63	a	26	9170	9170		
	b	26	9170	9170		
	c	26	9170	N		Q.r-Pin
64	a	26	9170	9170		
	b	26	9170	9170		
	c	26	9170	9170		
	d	26	9170	9170		
65	a	26	9170	N		Q.r-Pin
	b	26	9170	N		Q.r-Pin

	c	26	9170	N		Q.r-Pin
	d	26	9170	N		Q.r-Pin
66	a	30	9170	9170		
	c	30	9170	9170		
67	a	30	9170	9170		
	b	30	9170	9170		
	c	30	9170	9170		
68	a	29	9170	9170		
	b	29	9170	9170		
	c	29	9170	9170		
	h	28	9170	N		Q.r-Pin
	i	28	9170	N		Q.r-Pin
69	a	26	9170	9170		
	b	26	9170	9170		
	c	26	9170	9170		
	d	26	9170	9170		
	f	26	9170	9170		
	g	26	9170	9170		
	h	26	9170	9170		
	i	26	9170	N		Q.r-Pin
70	a	26	9170	9170	50% w części W	pozostałe 50% Q.r-Pin
	b	26	9170	9170		
71	a	26	9170	N		
72	a	26	9170	9170		
	b	26	9170	9170		
73	a	26	9170	9170	na 80%	część W 20% Q.r-Pin
	b	26	9170	9170		
	c	26	9170	9170		
	d	26	9170	N		Q.r-Pin
	f	24	9170	N		Q.r-Pin
	g	24	9170	N		Q.r-Pin
74	a	26	9170	N		Q.r-Pin
	b	26	9170	N		Q.r-Pin
	h	24	9170	9170		
75	a	26	9170	N		Q.r-Pin
	c	24	9170	9170		
	d	24	9170	9170		
	f	24	9170	9170		
	g	24	9170	9170		
	h	24	9170	9170		
76	a	24	9170	N		Q.r-Pin
	b	24	9170	9170	40% w części SW	pozostałe 60% Q.r-Pin
	c	24	9170	9170		
77	a	24	9170	9170		
	b	24	9170	9170		

	c	24	9170	9170		
79	b	24	9170	9170		
	c	24	9170	N		Q.r-Pin
	d	24	9170	N		Q.r-Pin
	f	24	9170	9170		
80	a	446	91EO	91FO		
	b	49	91FO	91FO		
	h	50	91FO	91FO		
81	g	48	91FO	91FO		
82	b	50	91FO	91FO		
	c	50	91FO	91FO		
	d	50	91FO	91FO		
	f	50	91FO	91FO		
	g	50	91FO	N	R.n-Al.	
	j	50	91FO	91FO		
91	a	437	91EO	91EO		
	b	437	91EO	N	R.n-Al. Starorzecze	
	c	437	91EO	N	R.n-Al. Starorzecze	
	d	437	91EO	N	R.n-Al. Starorzecze	
	g	39	91FO	91FO		
	h	39	91FO	91FO	w części E Starorzecze	
	i	39	91FO	91FO		
92	a	437	91EO	N		
	b	437	91EO	91EO		
		40	91FO	91FO		
	c	437	91EO	91EO		
	d	437	91EO	N	R.n-Al. Starorzecze	
	f	437	91EO	91EO		
		40	91FO	91FO		
	g	437	91EO	91EO		
	h	437	91EO	91EO		
	i	437	91EO	91EO		
93	a	39	91FO	91FO		
	b	39	91FO	91FO		
	f	39	91FO	91FO		
137	b	16	9170	9170		
138	a	35	91FO	91FO		
	b	15	9170	9170		
	c	433	91EO	91FO		
	d	36	91FO	91FO		
	f	433	91EO	91EO		
	g	37	91FO	91FO		
	h	37	91FO	91FO		

139	a	38	91FO	9170		
	b	38	91FO	9170		
	c	38	91FO	91FO		
	f	38	91FO	9170		
	g	38	91FO	91FO		
	h	38	91FO	91FO		
	j	38	91FO	91FO		
158	a	18	9170	9170		
	b	18	9170	N	Zbiorowisko zastępcze	
	c	18	9170	9170		
	d	18	9170	9170		
	f	18	9170	9170		
160	a	18	9170	9170		
	b	18	9170	9170	na 80%	część N 20% Ser-Pin
	c	18	9170	9170	na 80%	część N 20% Ser-Pin
	d	18	9170	9170	na 80%	część N 20% Ser-Pin
	f	18	9170	9170		
	g	18	9170	9170		
161	a	18	9170	9170		
	b	18	9170	N	Zbiornik wody	
	c	18	9170	9170		
	d	18	9170	9170		
	h	18	9170	9170		
162	a	18	9170	9170		
	b	18	9170	9170		
	c	18	9170	9170		
	d	18	9170	9170		
	f	18	9170	9170		
	g	18	9170	9170		
	h	18	9170	9170		
200	h	46	9170	N		Q.r-Pin
	k	46	9170	N		Q.r-Pin
202	c	44	9170	N		Q.r-Pin
	d	44	9170	N		Q.r-Pin
	f	44	9170	N		Q.r-Pin
203	a	48	9170	N		Q.r-Pin
	b	48	9170	N		Q.r-Pin
	c	48	9170	N		Q.r-Pin
205	b	51	9170	9170		
	c	51	9170	9170		
	d	51	9170	9170		
	g	51	9170	9170	50% w części W	pozostałe 50% Q.r-Pin
	i	51	9170	N		Q.r-Pin
206	a	47	9170	N		Q.r-Pin
	b	49	9170	9170		

	c	49	9170	9170		
	g	50	9170	9170		
	h	50	9170	9170		
207	a	52	9170	9170		
	b	52	9170	9170		
	c	53	9170	9170		
208	a	53	9170	9170		
	b	54	9170	9170		
	c	54	9170	N		Q.r-Pin
	d	54	9170	N		Q.r-Pin
	f	54	9170	N		Q.r-Pin
	h	54	9170	N		Q.r-Pin
210	a	61	9170	N		Q.r-Pin
	b	61	9170	9170	20% w części centralnej	
	c	61	9170	9170		
	d	61	9170	9170		
	f	61	9170	9170	na 70%	30% w części E Q.r-Pin
	g	61	9170	9170		
211	a	59	9170	9170		
	b	59	9170	9170		
	c	50	9170	9170		
	f	60	9170	9170		
212	a	57	9170	9170		
	b	56	9170	9170		
	c	56	9170	9170		
	d	56	9170	N		Q.r-Pin
	f	56	9170	N		Q.r-Pin
	g	56	9170	N		Q.r-Pin
213	a	55	9170	N		Q.r-Pin
	b	55	9170	N		Q.r-Pin
	c	55	9170	N		Q.r-Pin
	d	55	9170	N		Q.r-Pin
215	b	62	9170	9170		
	c	62	9170	9170		
	d	62	9170	9170		
	f	62	9170	9170		
216	a	63	9170	9170		
	b	63	9170	9170		
	c	63	9170	9170		
	d	63	9170	9170		
217	a	64	9170	9170		
	b	64	9170	9170		
	c	64	9170	9170		
	d	64	9170	9170		
	f	64	9170	9170		

218	a	65	9170	N		Q.r-Pin
	b	65	9170	N		Q.r-Pin
	c	65	9170	N		Q.r-Pin
	d	65	9170	N		Q.r-Pin
	f	65	9170	9170		
219	a	66	9170	N		Q.r-Pin
	b	66	9170	N		Q.r-Pin
	c	66	9170	N		Q.r-Pin
221	a	70	9170	9170		
	b	70	9170	N		Q.r-Pin
	c	70	9170	N		Q.r-Pin
	d	50	9170	N	Zabudowania	
	f	70	9170	N		Q.r-Pin
222	a	69	9170	9170		
	b	69	9170	9170		
	c	69	9170	9170		
223	a	68	9170	9170		
	b	68	9170	9170		
	c	68	9170	9170		
	d	68	9170	9170		
	f	68	9170	9170		
224	a	68	9170	9170		
	b	68	9170	9170		
	c	68	9170	9170		
	d	68	9170	9170		
225	a	67	9170	N		Q.r-Pin
	b	67	9170	N		Q.r-Pin
	c	67	9170	N		Q.r-Pin
	d	67	9170	9170		
	f	67	9170	9170		
227	a	73	9170	9170		
228	b	72	9170	9170		
	c	72	9170	9170		
	d	72	9170	9170		
	f	72	9170	9170		
	g	72	9170	9170		
	h	72	9170	9170		
229	a	71	9170	9170		
	b	71	9170	9170		
	c	71	9170	9170		
	d	71	9170	9170		
	f	71	9170	9170		
	g	71	9170	9170		

230	a	71	9170	9170		
	b	71	9170	9170		
	c	71	9170	9170		
231	a	71	9170	9170		
232	a	71	9170	N		Q.r-Pin
	b	71	9170	N		Q.r-Pin
233	a	71	9170	N		Q.r-Pin
	b	71	9170	N		Q.r-Pin
	c	71	9170	N		Q.r-Pin
236	b	43	9170	N		Q.r-Pin
	c	43	9170	N		Q.r-Pin
237	a	43	9170	9170		
	c	43	9170	9170		
	d	43	9170	9170		
	f	43	9170	9170		
238	a	43	9170	9170		
	c	43	9170	9170		
	f	43	9170	9170		
239	a	43	9170	9170		

Zespoły roślinne nie będące siedliskami przyrodniczymi

R.n-Al. *Ribes nigri-Alnetum*

Q.r-Pin *Quercu robori-Pinetum*

Ser-Pin *Serratulo-Pinetum*

W kolumnie SIEDL_WER podano siedliska przyrodnicze. Symbol N oznacza brak siedliska.”

uznano za częściowo słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie.

Inwentaryzacja siedliska przyrodniczych przeprowadzona została przez zespół adiunktów, pracowników Zakładu Botaniki Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego od ponad 20 lat regularnie, badających szatę roślinną doliny Bugu, zwłaszcza odcinka Podlaski Przełom Bugu. Jednostka naukowa ta posiada bogaty dorobek w postaci materiałów dokumentacyjnych rezerwatów przyrody, parku krajobrazowego Podlaski Przełom Bugu, licznych prac magisterskich, inwentaryzacji gmin nadbużańskich oraz w sposób kluczowy przyczyniła się do poznania szaty roślinnej tej części kraju. Znaczna liczba danych wieloletnich zgromadzona została w trakcie odbywających się regularnie, od 1995 r. obozów naukowych i zajęć terenowych z przedmiotu fitosocjologia oraz w ramach pracowni magisterskich.

W przypadku starorzeczy nie można w sposób schematyczny przenosić modelu sukcesji roślinności w trakcie procesu łądowacenia zbiorników wodnych. O tym czy stadium końcowym będzie ols czy łąg decydują warunki hydrologiczne. Misy starorzeczy w dolinie rzecznej są wciąż pod wpływem wód przepływowych. Na terenie doliny Bugu dochodzi do cyklicznych fluktuacji powierzchni olsowych i łągowych, co jest procesem naturalnym. Zmniejszenie się areалу łągów na korzyść fitocenoz olsowych nie należy traktować jako zagrożenia ani czynnika wpływającego na ocenę stan zachowania i funkcji siedliska 91E0*. Jest to efekt działalności bobrów (zalanie) oraz wysokiego poziomu wód gruntowych (m.in. podtopienie, przybory wody w rzece). Ponadto w wielu wydzielinach mamy tu do czynienia z łągiem reprezentującym podzespół *Fraxino-Alnetum ranunculetosum*, który charakteryzuje się udziałem gatunków olsowych, a nawet szuwarowych. Ich udział ilościowy i jakościowy jest zmienny w zależności od warunków hydrologicznych panujący w kolejnych latach, z czego ostatnie trzy należy uznać za bardzo wilgotne. W 2013 r. w wyniku wysokich stanów wód wezbraniowych Bugu wiele płątów łągów ulegało zalaniu, a lustro wody lub znaczne podtopienie utrzymywało się nawet do połowy lipca. Jednocześnie należy wyraźnie podkreślić mineralny charakter doliny Bugu na podlaskim odcinku (w odróżnieniu od dolin

Narwi, Krzyny czy Biebrzy), co nie sprzyja powszechnemu wstępowaniu olsów. Te na znacznych powierzchniach wstępują natomiast w dolnym odcinku Bugu, na skrzydłach jego doliny i to w części południowej (lewobrzeżna strona doliny) odciętych sztucznymi wałami przeciwpowodziowymi lub naturalnymi przeszkodami w postaci m.in. wałów wydmowych utworzonych z piasków rzecznych.

Niemal wszystkie wydzielania w Nadleśnictwie Sarnaki sklasyfikowane jako bory mieszane w pracach nad Planem Urządzenia Lasu zostały zidentyfikowane podczas inwentaryzacji przeprowadzanej przez Lasy Państwowe w 2007 r. jako grądy. Potwierdziły to również parce w ramach projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska. Należy wyraźnie zaznaczyć, że pomiędzy grądami wysokimi *Tilio-Carpinetum calamagrostietosum* lub grądami typowymi *Tilio-Carpinetum typicum* ze sztucznie wprowadzoną sosną a borami mieszanymi *Quercus roboris-Pinetum* a w szczególności *Q.r.-P. coryletosum* występują subtelne różnice, bardzo często wynikające z subiektywnego podejścia i oceny osoby prowadzącej inwentaryzację czego nie należy utożsamiać z błędną oceną lub niedostatkami wiedzy. Właściwa identyfikacja fitosocjologiczna jest bardzo często utrudniona lub wręcz niemożliwa. Pomocnym wydaje się branie pod uwagę całego układu ekologicznego kompleksu i rozmieszczenia zidentyfikowanych płatów. Szczególnie sprawdza się to w obrębie oddziału lub kilku sąsiadujących ze sobą oddziałów. Należy też brać pod uwagę, że skrajną formą degeneracji grądów pod wpływem uprawy sosny są lasy, w których runo pod sosnowym drzewostanem upodabnia się do borowego. Prawdopodobnie wiele płatów w regionie dziś identyfikowanych jako bory mieszane, jest takimi właśnie postaciami degeneracyjnymi ubogich grądów. Ponieważ grąd jako siedlisko przyrodnicze 9170 stanowi przedmiot ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Nadbużańska jednym z głównych zadań wynikającym z Dyrektywy Siedliskowej jest nie tylko zapobieganie pogorszeniu się stanu zachowania, ale również stopniowa jego poprawa w miejscach gdzie siedlisko wykazuje zły stan. Na przeciw temu oczekiwaniu wychodzi projekt planu zadań ochronnych dla obszaru.

Zostały uwzględnione następujące uwagi Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej w Lublinie:

- wydzielania 161b i 221d w Nadleśnictwie Sarnaki znalazły się omyłkowo w dużych poligonach określających siedlisko 9170. Jest to błąd techniczny. Zostały usunięte z zarządzenia,
- oddziały 322, 323A i 322B w Nadleśnictwie Biała Podlaska omyłkowo nie zostały uwzględnione w projekcie planu zadań ochronnych. Oddziały te zostały dopisane przy siedlisku 91F0,
- wydzielenie 74f w Nadleśnictwie Biała Podlaska określające siedlisko 9170 zostało usunięte z zarządzenia gdyż błędnie odczytano oznaczenie literowe wydzielenia z mapy urządzeniowej,
- wydzielanie 66a w Nadleśnictwie Biała Podlaska nie zostało zaznaczone warstwą poligonową w wyniku błędu technicznego. Wydzielenie zostało dopisane przy siedlisku 91F0,
- wydzielenie 6l w Nadleśnictwie Chotyłów określające siedlisko 9170 zostało usunięte z zarządzenia gdyż błędnie odczytano oznaczenie literowe wydzielenia z mapy urządzeniowej. Pozostała identyfikacja płatów siedlisk wykonana w ramach planu zadań ochronnych została podtrzymana.

8) Nadleśnictwo Sarnaki pismem z dnia 30 grudnia 2013 r. znak: ZG-73- 63/13.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionych uwag ustalił, iż:

- uwagę: „I. Uwagi do Załącznika nr 15 Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony.
1. Na str. 73,74,75, w kolumnie 5 (opis zagrożenia) rozpisać zadania oddzielnie dla siedlisk ujętych w wierszu 11, 12, 13, 14.” **uznano za słuszną** (dla zwiększenia czytelności zapisów) **i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez umieszczenie przy każdym przedmiocie ochrony kodów i przereadowanych opisów wszystkich zidentyfikowanych zagrożeń, które go dotyczą;
- uwagę: „Ponadto w załączniku nr 15 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH 140011, należy zmodyfikować zagrożenie istniejące: „602 Gospodarka leśna, użytkowanie lasów. **Gospodarka leśna, użytkowanie lasów - hodowla**

i eksploatacja drzewostanów wiąże się z szeregiem zabiegów między innymi trzebieże, zręby, sztuczne nasadzenia, zrywka drewna. W ich wyniku dochodzi do bezpośredniego niszczenia fitocenozy leśnych. Przede wszystkim objawia się to niewielkim udziałem drzewostanów dojrzewających i dojrzałych, osiągających wiek powyżej 100 lat." zapisane w odniesieniu do przedmiotów ochrony: 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny, 91EO Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, 91FO Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe oraz 9110 Ciepłolubne dąbrowy. Zapisy te nie są uzasadnione w odniesieniu do gospodarki leśnej prowadzonej przez Lasy Państwowe. Zgodnie z przepisami ustawy o lasach (art.8) gospodarkę leśną prowadzi się według następujących zasad:

- 1) powszechnej ochrony lasów;
- 2) trwałości utrzymania lasów;
- 3) ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów;
- 4) powiększania zasobów leśnych.

Z kolei art. 13 ustawy o lasach nakłada na Lasy Państwowe obowiązek trwałego utrzymywania lasów i zapewnienia ciągłości ich użytkowania, między innymi poprzez:

- 1) zachowanie w lasach roślinności leśnej (upraw leśnych) oraz naturalnych bagien i torfowisk;
- 2) racjonalne użytkowanie lasu w sposób trwale zapewniający optymalną realizację wszystkich jego funkcji przez:
 - a) pozyskiwanie drewna w granicach nie przekraczających możliwości produkcyjnych lasu,
 - b) pozyskiwanie surowców i produktów ubocznego użytkowania lasu w sposób zapewniający możliwość ich biologicznego odtwarzania, a także ochronę runa leśnego. Należy również podkreślić, że zgodnie z obowiązującymi Zasadami Hodowli Lasu celem pielęgnowania lasu jest między innymi:

„- popieranie najbardziej wartościowych składników drzewostanu i naturalnej różnorodności biologicznej lasu”.

Zaś w odniesieniu do siedlisk przyrodniczych Zasady Hodowli Lasu zawierają między innymi następujące, obowiązujące w praktyce leśnej, zalecenia:

„Zasady postępowania hodowlanego na chronionych siedliskach przyrodniczych powinny promować składy gatunkowe drzewostanów oraz kierunki i zasady ich zagospodarowania zgodne z charakterystycznym dla nich priorytetem ochronnym”.

Z kolei zasady ochrony różnorodności biologicznej w Lasach Państwowych (zawarte w Instrukcji Ochrony Lasu) nakazują, między innymi, pozostawianie drzew biocenotycznych do ich biologicznej śmierci i naturalnego rozkładu. Jako drzewa biocenotyczne uznaje się między innymi:

- żywe i martwe drzewa, miejscowo spróchniałe oraz drzewa z owocnikami grzybów (hubami),
- drzewa dziuplaste,
- drzewa o nietypowym pokroju i z nietypowymi formami morfologicznymi,
- przestoje; drzewa i grupy drzew pozostawione do ich naturalnej śmierci i rozkładu,
- drzewa będące siedliskiem chronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt,

drzewa wyraźnie wyróżniające się wiekiem lub rozmiarami w stosunku do innych drzew. Racjonalnie prowadzona przez Lasy Państwowe, planowa gospodarka leśna nie stwarza zacytowanych powyżej zagrożeń - należy je zmodyfikować dodając informację, że dotyczą one wyłącznie lasów prywatnych.” **uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu** polegającą na dopisaniu przy zagrożeniu jakim jest B02 Gospodarka leśna, użytkowanie lasów zgodnie z Listą referencyjną zagrożeń, presji i działań (Dyrekcja Generalna ds. Środowiska; Europejska Agencja Środowiska), że powyższe nie dotyczy gospodarki leśnej prowadzonej zgodnie z planami urzędzenia lasu i uproszczonymi planami urzędzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną.

Hodowla i eksploatacja drzewostanów wiąże się z szeregiem zabiegów m.in. trzebieże, zręby, sztuczne nasadzenia, zrywka drewna. Tym samym zachodzący w sposób naturalny proces

powolnego dojrzewania fitocenoz leśnych zostaje cyklicznie powstrzymany przez człowieka na jednym z jego etapów. W przypadku łągów na siedliskach olsowych, a ostatnio i olsu jesionowego prowadzi się zazwyczaj rębnię IB. Zrąb stanowi w tym przypadku przerwanie ciągłości ekosystemu leśnego i jego ponowne sztuczne odradzanie. Wielokrotność tego procesu objawia się odtwarzaniem łągu za każdym razem gorszego jakościowo pod względem przyrodniczym. Nie można też zaprzeczyć, że usunięcie na określonej powierzchni na ogół wszystkich drzew, a zatem głównej warstwy siedliska łągu nie jest działaniem negatywnym. Tym bardziej, że wiąże się to z drastycznymi zmianami warunków świetlnych i wilgotnościowych w runie. Do tego dochodzi przygotowanie gleby (wyjątkowo stosuje się nasadzenia wieloletniej olsy z punktowym przygotowaniem gleby). Prace zrębowe i zrywka drewna w okresie wegetacyjnym mają niekorzystny wpływ na gatunki runa. Pokrywa się to też z okresem łągowym ptaków. Ponadto w wyniku gospodarki leśnej nie występują wszystkie fazy rozkładu drzew stojących i leżących kłód. Drzewostany są ujednolicone wiekowo i przestrzennie. Nie można wykluczyć w perspektywie czasowej prywatyzacji lasów a to diametralnie zmienia sytuację. Jeżeli zaś chodzi o ilość martwego drewna zgodnie z przewodnikiem Głównego Inspektora Ochrony Środowiska optymalna jego ilość warunkująca właściwy stan w przeliczeniu na 1 ha dla siedlisk łągów 91E0 i 91F0 przekracza 10% miąższości drzewostanu, a zatem znacznie więcej niż przewidują to Zasady Hodowli Lasu;

- uwagę: „2. Na str. 76,77,78, w kolumnie 5 (opis zagrożenia) rozpisz zadania oddzielnie dla gatunków ujętych w wierszu 18, 19, 20, 21, 22, 23. 3. Na str. 82, w kolumnie 5 (opis zagrożenia), w wierszu 28 - brak opisu zagrożenia (dotyczy wilka).” **uznano częściowo za słuszną** (dla zwiększenia czytelności zapisów) **i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez umieszczenie przy każdym przedmiocie ochrony kodów i opisów wszystkich zidentyfikowanych zagrożeń, które go dotyczą. Natomiast zgodnie z uwagą Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska wszelkie zapisy dotyczące: 4030 czerwończyka fioletka *Lycaena helle*, 1042 zalotki większej *Leucorrhinia pectoralis*, 1037 trzepli zielonej *Ophiogomphus cecilia* i 1352 wilka *Canis lupus* nie będących przedmiotami zostały usunięte z zarządzenia;
- uwagę: „II Uwagi do Załącznika nr 16 (Cele działań ochronnych). 1. Na str. 84, w kolumnie 3 rozpisz zadania oddzielnie dla siedlisk ujętych w wierszu 11, 12, 13. Przynajmniej oddzielnie dla grądów” **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez doprecyzowanie celów działań ochronnych dla poszczególnych leśnych siedlisk przyrodniczych:
 - 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) - Zachowanie siedliska na powierzchni co najmniej 1861,04 ha oraz zapewnienie warunków koniecznych do wykształcenia się prawidłowej struktury lasu (m.in. starzenie się drzewostanu oraz zróżnicowania pionowego i przestrzennego jego struktury, właściwego składu gatunkowego, wzrost ilości martwego drewna),
 - 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródłiskowe - Zachowanie siedliska na powierzchni co najmniej 2641,15 ha oraz zapewnienie warunków koniecznych do wykształcenia się prawidłowej struktury lasu (m.in. starzenie się drzewostanu oraz zróżnicowania pionowego i przestrzennego jego struktury, właściwego składu gatunkowego, wzrost ilości martwego drewna),
 - 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*) - Zachowanie siedliska na powierzchni co najmniej 349,79 ha oraz zapewnienie warunków koniecznych do wykształcenia się prawidłowej struktury lasu (m.in. starzenie się drzewostanu oraz zróżnicowania pionowego i przestrzennego jego struktury, właściwego składu gatunkowego, wzrost ilości martwego drewna),
 - 91I0* Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*) - Zachowanie siedliska na powierzchni co najmniej 4,73 ha oraz zapewnienie warunków koniecznych do zwiększenia udziału ilościowego i jakościowego gatunków światło- i ciepłolubnych w runie;

- uwagę: „III Uwagi do Załącznika nr 17 (Działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania.).

1. Na str. 90, w kolumnie 3, w wierszu 9 istniejący tekst „Wylączenie z gospodarki leśnej. Odstąpienie od trzebieży, zrębów, przebudowy drzewostanów.” należałoby wykreślić, ponieważ zacytowane powyżej działanie ochronne faktycznie wprowadza zakaz prowadzenia gospodarki leśnej na siedliskach przyrodniczych 9170, 91E0, 91F0. Zgodnie z art. 33 ustawy o ochronie przyrody zabrania się podejmowania działań mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000. Zarówno gospodarka leśna, jak również wymienione w projekcie planu zadań ochronnych działania z zakresu gospodarki leśnej tj. przebudowa drzewostanów, trzebieże i zręby nie są działaniami mogącymi znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszarów Natura 2000.

Nadleśnictwo Sarnaki prowadzi gospodarkę leśną na podstawie Planu Urządzenia Lasu zatwierdzonego decyzją Ministra Środowiska. natomiast wpisać:

- drzewostany wymagające działań ochronnych i odnowieniowych prowadzić z zastosowaniem cięć stopniowych i gniazdowych z wydłużonym okresem odnowienia pozostawiając kępy starodrzewu,
- drzewostany powyżej 140 lat z typowym składem gatunkowym bez obcych domieszek użytkować tak by nie doprowadzić do powstania dużych obszarów jednowiekowych drzewostanów,
- w drzewostanach zniekształconych w miejscach przerzedzeń wprowadzać sztuczne podsadzania gatunkami charakterystycznymi dla siedliska,
- stymulować odnowienie naturalne charakterystyczne dla siedliska,
- cięcia pielęgnacyjne (trzebieże i czyszczenia późne) powinny mieć charakter polegający na popieraniu w drzewostanie gatunków ekologicznie pożądanych,
- odnowienie sztuczne wykonywać gatunkami charakterystycznymi dla siedliska.

Przyrodniczy typ lasu : Gb - Db ; Skład gat.: Ip. Db 70%, Gb, Lp i inne 30%, IIp. Gb 70%, Lp i inne 30%
* (dla typu siedliska 9170)”

uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu polegającą na dopisaniu możliwości prowadzenia gospodarki leśnej zgodnie z planami urządzenia lasu i uproszczonymi planami urządzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną.

W skali zarówno Regionalnej Dyrekcji jak i poszczególnych nadleśnictw na terenie, których znajduje się obszar Natura 2000 powierzchnia zaproponowana do wyłączenia jest procentowo niewielka. W przypadku siedlisk 91F0 i 9170 drzewostan wiodący i tak by nie podlegał ze względu na wiek drzew zabiegom trzebieży. Poza tym część powierzchni wyłączonej z zabiegów wchodzi w skład rezerwatu przyrody. Nie można zatem twierdzić, iż wprowadzono zakaz realizacji gospodarki leśnej na wyżej wymienionych siedliskach przyrodniczych. Zgadzać się z argumentami przedstawionymi przez Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych w Lublinie w sprawie wprowadzono zapis o możliwości prowadzenia gospodarki leśnej zgodnie z planami urządzenia lasu i uproszczonymi planami urządzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną.

W przypadku powierzchni leśnych siedlisk przyrodniczych proponowanych do wyłączenia z gospodarki leśnej na okres 10 lat jako główne czynniki wskazano przede wszystkim lub wyłącznie: mały zapas martwego drewna, brak drzewostanów dojrzałych, mało zróżnicowaną strukturę drzewostanu a nie obce gatunki w runie czy też w podszyciu. Jednak głównym czynnikiem, który decydował o kwalifikacji płatów była kombinacja gatunków charakterystycznych i wyróżniających, zwłaszcza runa oraz tendencje rozwojowe fitocenoz leśnych. Zgadzać się z argumentami przedstawionymi przez Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych w Warszawie, że można w sposób gospodarczy, dobierając odpowiednie zabiegi w pewnym zakresie poprawiać stan siedlisk leśnych, jednak należy zaznaczyć, że warto jest promować naturalne procesy (aczkolwiek powolne w czasie i nieosiągalne znacząco w okresie dekady) starzenia się i różnicowania drzewostanu oraz wydzielania martwego drewna. W skali zarówno Regionalnej Dyrekcji jak i poszczególnych nadleśnictw na terenie, których znajduje się obszar Natura 2000 powierzchnia zaproponowana do wyłączenia jest % niewielka a samo wyłączenie na okres 10 lat obejmuje okres obowiązywania jednego planu urządzenia lasu. Po upływie dekady można zastanowić się i rozważyć, w oparciu o merytoryczne przesłanki, dalsze przedłużenie okresu wyłączenia lub przywrócić planową gospodarkę leśną. W przypadku siedlisk 91F0 i 9170 drzewostan wiodący nie będzie podlegał w większości płatów (wydzielień) ze względu

na wiek drzew zabiegom trzebieży. Poza tym część powierzchni wyłączonej z zabiegów wchodzi w skład rezerwatu przyrody;

- uwagę: „2. Na str. 90, w kolumnie 4, w wierszu 9 istniejący tekst należałoby wykreślić, natomiast wpisać szczegółową lokalizację analogicznie jak to zrobiono np. dla wiersza 13 na str. 91” **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż lokalizację działań ochronnych można przedstawiać w formie wyszczególnienia numerów działek ewidencyjnych, wydzieleń leśnych lub w formie kartograficznej (brak obowiązku wyszczególniania numerów działek ewidencyjnych). W danym przypadku uznano, że lokalizacja działań ochronnych zobrazowana w formie kartograficznej (poprzez poligony) jest najbardziej czytelna i dokładna. Forma taka jest zgodna z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2010 r. w sprawie sporządzenia projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 oraz z wytycznymi Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w sprawie opracowania planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000;

- uwagę: „3. Na str. 91, w kolumnie 3, w wierszu 13 istniejący tekst należałoby wykreślić, jest sprzeczny z dalszymi zapisami w tej kolumnie. Należałoby zapisać :

- Zachowanie stosunków wodnych właściwych dla siedliska
- Wyłączenie z użytkowania rębniami zupełnymi.
- Przyrodniczy typ lasu : Js - Ol Skład gat.: OL 50%, Js 30%, Jw, Gb, Lp, Kl i inne 20%* (dla typu siedliska 91E0)”

uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu gdyż działanie ochronne polegające na wyłączeniu z gospodarki leśnej, odstąpieniu od zrębów, trzebieży, przebudowy drzewostanów dotyczy innych płatów łęgów (siedlisko 91E0*) aniżeli działanie polegające na wykonywaniu zabiegów trzebieży w I i IV kwartale, czyli po sezonie wegetacyjnym;

- uwagę: „4. Na str. 92, w kolumnie 4, w wierszu 15 wykreślić zapis „Zgodnie z załącznikiem Nr 18.” natomiast wpisać szczegółową lokalizację.” **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż nie ma obowiązku umieszczania nr działek ewidencyjnych czy wydzieleń leśnych w zarządzeniu. Lokalizację działań ochronnych przedstawiono poprzez zobrazowanie ich w formie kartograficznej (poligony). Sposób taki został uznany za najbardziej czytelny i dokładny. Forma taka jest zgodna z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2010r. w sprawie sporządzenia projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 oraz z wytycznymi z wytycznymi Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w sprawie opracowania planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000;

- uwagę: „5. Na str. 93, w kolumnie 3, w wierszu 16 wykreślić zapis „Zgodnie z załącznikiem Nr 18.” natomiast wpisać szczegółową lokalizację.” **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż nie ma obowiązku umieszczania nr działek ewidencyjnych czy wydzieleń leśnych w zarządzeniu. Lokalizację działań ochronnych przedstawiono poprzez zobrazowanie ich w formie kartograficznej (poligony). Sposób taki został uznany za najbardziej czytelny i dokładny. Forma taka jest zgodna z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2010r. w sprawie sporządzenia projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 oraz z wytycznymi z wytycznymi Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w sprawie opracowania planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000;

- uwagę: „6. Na str. 94, w kolumnie 3, w wierszu 17 istniejący tekst należałoby wykreślić, wpisać

- Zastosowanie rębni stopniowej udoskonalonej (IVd) z długim okresem odnowienia umożliwiającym różne rodzaje cięć w celu skutecznego odślania odnowień olszy i jesionu.
- Utrzymanie trwałej pokrywy lasu i w miarę możliwości zapobieganie odwodnieniu.

Przyrodniczy typ lasu : Db-Js-Wz Wz . Skład gat.: 40% Js 40% Db inne 20%* (dla typu siedliska 91F0)”

uznano za częściowo słuszną i dokonano zmiany w zarządzeniu poprzez dopisanie z wyłączeniem działań wykonywanych zgodnie z planami urzędzenia lasu i uproszczonymi planami urzędzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną (w której winna być wskazana możliwość zastosowania rębni IVd);

- uwagę: „7. Na str. 94, w kolumnie 4, w wierszu 21 wykreślić zapis „Zgodnie z załącznikiem Nr 18.” natomiast wpisać szczegółową lokalizację.” **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż nie ma obowiązku umieszczania nr działek ewidencyjnych czy wydziełów leśnych w zarządzeniu. Lokalizację działań ochronnych przedstawiono poprzez zobrazowanie ich w formie kartograficznej (poligony). Sposób taki został uznany za najbardziej czytelny i dokładny. Forma taka jest zgodna z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2010 r. w sprawie sporządzenia projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 oraz z wytycznymi z wytycznymi Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w sprawie opracowania planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000;

- uwagę: „8. Na str. 95, w kolumnie 5, w wierszu 24 należałoby dodać „i Nadleśnictwem Sarnaki” **uznano za słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie** poprzez dodanie Nadleśnictwa Sarnaki do podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie w następującym brzmieniu: Właściwy terytorialnie Zarząd Okręgowy Polskiego Związku Łowieckiego w porozumieniu z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Warszawie i Nadleśnictwem Sarnaki;

- uwagę: „9. W załączniku nr 17 do zarządzenia (zapisy pod liczbami porządkowymi 3, 4, 5, 6, 7, 15, 23) dokonać zmiany zapisu „...a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony przyrody...” zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o ochronie przyrody art. 4 pkt 2 tj. a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony przyrody po zapewnieniu warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych dla ochrony przyrody przez organy administracji publicznej.” **uznano za częściowo słuszną** gdyż nie można uzależniać prowadzenia działań ochronnych od możliwości finansowych. Przedmiotowe sformułowanie wynika z wytycznych Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (pismo z dnia 28 marca 2011 r. znak DON WP.082.1.7. 2011.jb), zgodnie z którymi: „tego rodzaju zapis wyczerpuje katalog podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie działań ochronnych, którymi mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i prawne, Skarb Państwa czy gminy, a wskazanie ich należy do zakresu prac koniecznych do sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000”;

- uwagę: „10. W odniesieniu do str. 90 wiersz nr 9 Załącznik nr 18 jako obszar wdrażania powinien zostać skorygowany o weryfikację siedlisk przyrodniczych dla Natury 2000 opracowywany przez BULIGL w Lublinie do Planu Urządzania Lasu na lata 2015-2024 dla Nadleśnictwa Sarnaki. Niezbędnym jest więc zorganizowanie spotkania pomiędzy RDOŚ w Warszawie a Nadleśnictwem Sarnaki w celu wspólnych ustaleń przebiegu granic siedlisk istotnych dla Obszaru Natura 2000 występujących na terenie nadleśnictwa. Podmiotem odpowiedzialnym winien być RDOŚ w Warszawie (obszar zajęty pod rezerwat przyrody) dla terenu Nadleśnictwa Sarnaki.” **uznano za częściowo słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie.**

Inwentaryzacja siedliska przyrodniczych na potrzeby planu zadań ochronnych przeprowadzona została przez zespół adiunktów, pracowników Zakładu Botaniki Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego od ponad 20 lat regularnie, badających szatę roślinną doliny Bugu, zwłaszcza odcinka Podlaski Przełom Bugu. Jednostka naukowa ta posiada bogaty dorobek w postaci materiałów dokumentacyjnych rezerwatów przyrody, parku krajobrazowego Podlaski Przełom Bugu, licznych prac magisterskich, inwentaryzacji gmin nadbużańskich oraz w sposób kluczowy przyczyniła się do poznania szaty roślinnej tej części kraju. Znaczna liczba danych wieloletnich zgromadzona została w trakcie odbywających się regularnie, od 1995 r. obozów naukowych i zajęć terenowych z przedmiotu fitosocjologia oraz w ramach pracowni magisterskich.

W przypadku starorzeczy nie można w sposób schematyczny przenosić modelu sukcesji roślinności w trakcie procesu ładowacenia zbiorników wodnych. O tym czy stadium końcowym

będzie ols czy łęg decydują warunki hydrologiczne. Misy starorzeczy w dolinie rzecznej są wciąż pod wpływem wód przepływowych. Na terenie doliny Bugu dochodzi do cyklicznych fluktuacji powierzchni olsowych i łęgowych, co jest procesem naturalnym. Zmniejszenie się areалу łęgów na korzyść fitocenozy olsowych nie należy traktować jako zagrożenia ani czynnika wpływającego na ocenę stan zachowania i funkcji siedliska 91E0*. Jest to efekt działalności bobrów (zalanie) oraz wysokiego poziomu wód gruntowych (m.in. podtopienie, przybory wody w rzece). Ponadto w wielu w wydzielinach mamy tu do czynienia z łęgiem reprezentującym podzespół *Fraxino-Alnetum ranunculetosum*, który charakteryzuje się udziałem gatunków olsowych, a nawet szuwarowych. Ich udział ilościowy i jakościowy jest zmienny w zależności od warunków hydrologicznych panujący w kolejnych latach, z czego ostatnie trzy należy uznać za bardzo wilgotne. W 2013 r. w wyniku wysokich stanów wód wezbraniowych Bugu wiele płatów łęgów ulegało zalaniu, a lustro wody lub znaczne podtopienie utrzymywało się nawet do połowy lipca. Jednocześnie należy wyraźnie podkreślić mineralny charakter doliny Bugu na podlaskim odcinku (w odróżnieniu od dolin Narwi, Krzyny czy Biebrzy), co nie sprzyja powszechnemu wstępowaniu olsów. Te na znacznych powierzchniach wstępują natomiast w dolnym odcinku Bugu, na skrzydłach jego doliny i to w części południowej (lewobrzeżna strona doliny) odciętych sztucznymi wałami przeciwpowodziowymi lub naturalnymi przeszkodami w postaci m.in. wałów wydmowych utworzonych z piasków rzecznych.

Niemal wszystkie wydzielania w Nadleśnictwie Sarnaki sklasyfikowane jako bory mieszane w pracach nad Planem Urządzenia Lasu zostały zidentyfikowane podczas inwentaryzacji przeprowadzanej przez Lasy Państwowe w 2007 r. jako grądy. Potwierdziły to również prace w ramach projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska. Należy wyraźnie zaznaczyć, że pomiędzy grądami wysokimi *Tilio-Carpinetum calamagrostietosum* lub grądami typowymi *Tilio-Carpinetum typicum* ze sztucznie wprowadzoną sosną a borami mieszanymi *Quercus robur-Pinetum* a w szczególności *Q.r.-P. coryletosum* występują subtelne różnice, bardzo często wynikające z subiektywnego podejścia i oceny osoby prowadzącej inwentaryzację czego nie należy utożsamiać z błędną oceną lub niedostatkami wiedzy. Właściwa identyfikacja fitosocjologiczna jest bardzo często utrudniona lub wręcz niemożliwa. Pomocnym wydaje się branie pod uwagę całego układu ekologicznego kompleksu i rozmieszczenia zidentyfikowanych płatów. Szczególnie sprawdza się to w obrębie oddziału lub kilku sąsiadujących ze sobą oddziałów. Należy też brać pod uwagę, że skrajną formą degeneracji grądów pod wpływem uprawy sosny są lasy, w których runo pod sosnowym drzewostanem upodabnia się do borowego. Prawdopodobnie wiele płatów w regionie dziś identyfikowanych jako bory mieszane, jest takimi właśnie postaciami degeneracyjnymi ubogich grądów. Ponieważ grąd jako siedlisko przyrodnicze 9170 stanowi przedmiot ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Nadbużańska jednym z głównych zadań wynikającym z Dyrektywy Siedliskowej jest nie tylko zapobieganie pogorszeniu się stanu zachowania, ale również stopniowa jego poprawa w miejscach gdzie siedlisko wykazuje zły stan. Na przeciw temu oczekiwaniu wychodzi projekt planu zadań ochronnych dla obszaru.

Została uwzględniona następująca uwaga Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej w Lublinie odnosząca się do umieszczenia wydziałów 161b i 221d w Nadleśnictwie Sarnaki sklasyfikowanych jako płaty siedliska 9170. Jest to błąd techniczny gdyż oba wydzielania znalazły się omyłkowo w dużych poligonach określających powyższy typ siedliska. Zostały usunięte z zarządzenia;

- uwagę: „**II.** W odniesieniu do str. 90 wiersz nr 11 w zakresie działań ochronnych Unaturalnienie składów gatunkowych drzewostanów. Przy odnowieniach w składzie gatunkowym należy uwzględniać następujące gatunki: dąb, lipa, klon, jawor, grab, brzoza i na siedliskach wilgotnych z wierzbą. Niewskazane jest w składach odnowieniowych wprowadzanie gatunków niezgodnych z siedliskiem jak: buk, modrzew, sosna, świerk należy wprowadzić zapis, że składy gatunkowe upraw powinny być zgodne z ustaleniami Komisji Założeń Planu dla Planu Urządzania Lasu na lata 2015 – 2024 dla Nadleśnictwa Sarnaki z jednoczesnym wykorzystaniem odnowień naturalnych.” **uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę** polegającą na umożliwieniu przeprowadzenia działań wynikających z planu urządzenia lasu i uproszczonych planów urządzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną. Aktualnie nie są bowiem znane ustalenia Komisji Założeń dla Planu Urządzenia Lasu na lata 2015-2024 wobec tego działanie polegające na unaturalnieniu składów gatunkowych drzewostanów poprzez uwzględnianie przy odnowieniach dębu, lipy, klona,

jawora, grabu, brzozy a na siedliskach wilgotnych wierzby natomiast nie wprowadzanie gatunków niezgodnych z siedliskiem jak: buk, modrzew, sosna, świerk nie dotyczy działań realizowanych zgodnie z planem urządzenia lasu, który przeszedł ocenę strategiczną;

- uwagę: „**12.** W odniesieniu do str. 91 wiersz nr 13 winny być ujęte podmioty odpowiedzialne za obszary ochronne w przypadku użytków ekologicznych gmina Platerów oddz. 25 b, gmina Korczew oddz. 91 c, w przypadku rezerwatu RDOŚ w Warszawie oddz. 138 c, f. **uznano za słuszną i naniesiono w tym zakresie zmiany w zarządzeniu** gdyż ww. grunty objęto ochroną zachowawczą w postaci działania polegającego na wyłączeniu z gospodarki leśnej;

- uwagę: „**13.** W odniesieniu do str. 92 wiersz nr 14 wykreślić zapis: „Zabiegi trzebieży należy przeprowadzić w I i IV kwartale, czyli po sezonie wegetacyjnym.” zaprojektowane dla przedmiotów ochrony: 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe oraz 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe.

Zacytowane powyżej działanie ochronne faktycznie wprowadza zakaz wykonywania w II i III kwartale trzebieży w lasach zaliczonych do w/w siedlisk przyrodniczych. W opinii Nadleśnictwa Sarnaki, zakaz ten wykracza poza zakres zakazów dopuszczonych do stosowania na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Zgodnie z art. 33 ustawy o ochronie przyrody zabrania się podejmowania działań mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000.

Zabiegi trzebieży wykonywane w okresie II i III kwartału nie oddziałują znacząco negatywnie na w/w siedliska przyrodnicze będące przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Nadbużańska.

Nadleśnictwa prowadzą gospodarkę leśną na podstawie Planu Urządzenia Lasu zatwierdzonego decyzją Ministra Środowiska. Plan Urządzenia Lasu dla poszczególnych Nadleśnictw jest zatwierdzany po wcześniejszym przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu tego Planu, zgodnie z przepisami Działu IV ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Zadaniem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest ocena środowiskowych skutków realizacji zamierzeń przewidzianych w projekcie Planu Urządzenia Lasu. Jednym z etapów strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest opracowanie prognozy oddziaływania na środowisko, której celem jest między innymi określić wpływ projektowanych działań w projekcie Planu Urządzenia Lasu na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000.

Dla Planu Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Sarnaki została opracowana prognoza oddziaływania na środowisko. Prognoza ta potwierdza, że prowadzenie gospodarki leśnej, w szczególności wykonywanie trzebieży w okresie wegetacyjnym, nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska.

Zawarty w projekcie PZO obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska zakaz wykonywania w II i III kwartale trzebieży w lasach zaliczonych do siedlisk przyrodniczych: 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe oraz 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe nie ma podstawy prawnej.

Obszar wdrażania zgodnie z zapisem jak w propozycji ze strony 90 wiersz 9. **uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu** polegającą na dopisaniu możliwości prowadzenia prac trzebieżowych w II i III kwartale zgodnie z planami urządzenia lasu i uproszczonymi planami urządzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną.

Przeprowadzenie cięć w I i IV kwartale nie wyklucza poprawy warunków świetlnych wynikających z doświetlenia runa w wyniku przeredzenia zwarcia drzewostanu. Już w pierwszym sezonie wegetacyjnym po przeprowadzonym jesienią lub zimą zabiegu gatunki runa pozytywnie reagują na dostęp światła, który przejawia się przejściem wielu z nich ze stanu wegetacyjnego w generatywny, m.in. z życia utajonego (wegetacja, często wieloletnia w glebie) pojawiają się storczykowate. Prace trzebieżowe w okresie wegetacyjnym a więc II i III kwartale powodują wydeptywanie i wygniatanie (upadające drzewa, m.in. z pełnym ulistnieniem) runa, niszczenie chronionych gatunków roślin. Szczególnie drastyczna jest zrywka drewna nawet w przypadku założenia szlaków zrywkowych. Ponadto prace te zbiegają się z sezonem lęgowym ptaków

i wychowem młodych ssaków a to bardzo często wiąże się z pogorszeniem wskaźnika jakim jest stan zachowania gatunków typowych dla siedliska stosowanym przy ocenie stanu zachowania siedliska przyrodniczego;

- uwagę: „**14.** W odniesieniu do strony 93 wiersz 16 podmiotem odpowiedzialnym winien być wpisana RDOŚ w Warszawie oddz. 138 i 139 to rezerwaty natomiast w przypadku oddz. 91ghi oraz 93 a, b, f należy dokonać weryfikacji siedliska.” **uznano za częściowo słuszną i naniesiono w tym zakresie zmiany w zarządzeniu** gdyż oddz. 138 i oddz. 139 objęte są ochroną rezerwatową dla których przewidziano działanie polegające na wyłączeniu z gospodarki leśnej natomiast klasyfikacja siedliska w oddz. 91ghi oraz 93abf pozostaje bez zmian (siedlisko 91F0);
- uwagę: „**15.** W odniesieniu do strony 94 wiersz 21 należy siedlisko 9110 Ciepłolubne dąbrowy wykreślić nie zostało na terenie Nadleśnictwa Sarnaki potwierdzone występowanie (str. 76 i 130 Dokumentacja Planu Zadań Ochronnych obszaru specjalnej ochrony siedlisk Ostoja Nadbużańska PLH140011 w województwie mazowieckim) a tym samym należy RDLP w Lublinie i Nadleśnictwo Sarnaki usunąć jako podmioty odpowiedzialne za wykonanie zwłaszcza, że dotyczy to rezerwatu przyrody.” **uznano za częściowo słuszną i naniesiono w tym zakresie zmiany w zarządzeniu** gdyż zgodnie z ekspertyzą siedliskową wykonaną na potrzeby planu zadań ochronnych powyższy typ siedliska został wykazany w postaci 2 płatów w Ostoju z których jeden znajduje się w rezerwacie Mierzvice. Wobec tego jako podmiot odpowiedzialny za wykonanie działania polegającego na poprawie warunków świetlnych w runie poprzez redukcję podszytu pozostawia się Nadleśnictwo Sarnaki, dopisuje się Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie a wykreśla Regionalnego Dyrektora Lasów Państwowych w Lublinie (zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy o lasach „Nadleśniczy prowadzi samodzielnie gospodarkę leśną w nadleśnictwie na podstawie planu urządzenia lasu oraz odpowiada za stan lasu.” Wskazanie Regionalnego Dyrektora Lasów Państwowych w Lublinie jako odpowiedzialnego za wykonanie działań na obszarze Nadleśnictw: Biała Podlaska, Chotyłów i Sarnaki jest sprzeczne z powyższym przepisem);
- uwagę: „**16.** Na stronie 94 w kolumnie „podmiot odpowiedzialny za wykonanie” należy usunąć zapis: „Nadleśnictwo Sarnaki”, jako odpowiedzialne za wykonanie działań ochronnych: zaprojektowanych w odniesieniu do przedmiotu ochrony – 1437 Leniec bezpodkwiatkowy, „Przeciwdziałanie sukcesji. Koszenie i grabienie uzyskanej biomasy wraz z jej usunięciem. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych.” Opisane powyżej działania ochronne wykraczają poza zakres zabiegów pielęgnacyjnych wykonywanych w ramach gospodarki leśnej. Są to zabiegi ochronne i zgodnie z art. 39 ustawy o ochronie przyrody oraz z przepisami ustawy o lasach koszty wykonania tych zabiegów nie mogą być pokrywane ze środków Lasów Państwowych. W związku z tym Nadleśnictwo Sarnaki nie może być wskazane jako podmiot odpowiedzialny za wykonanie wymienionych powyżej działań ochronnych. Dotyczy to powierzchni w rezerwacie przyrody.” **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59 t.j. ze zm.) Lasy Państwowe otrzymują dotacje celowe z budżetu państwa na zadania zlecone przez administrację rządową, między innymi na ochronę gatunkową roślin i zwierząt oraz sprawowanie nadzoru nad obszarami wchodzącymi w skład sieci Natura 2000. Wobec powyższego zmieniono zapis polegający na wskazaniu jako podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie zadania na następujący: Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie lub Nadleśnictwo Sarnaki w ramach zadania zleconego przez administrację rządową.
- uwagę: „**17.** W odniesieniu do strony 95 wiersz 24 w działaniach ochronnych dotyczących jelonka rogacza wpisać zamiast ograniczenia populacji dzika - przestrzeganie Wieloletniego Łowieckiego Planu Hodowlanego oraz usunąć zapis dotyczący osunięcia podszytu w kępach ekologicznych ze względu na ich niewielki obszar i pełny dostęp światła oraz zgodnie z obowiązującymi w Lasach Państwowych Zasadami Hodowli Lasu fragmenty starodrzewu (kepy ekologiczne) powinny być pozostawiane wraz z nienaruszonymi warstwami dolnymi. Zacytowane powyżej zadanie ochronne pozostaje, więc w sprzeczności z Zasadami Hodowli Lasu.” **uznano za słuszną w części**

dotyczącej ograniczenia populacji dzika i preredagowano zapis nadając mu następujące brzmienie: Ograniczenie nadmiernej presji dzika na obszarach występowania jelonka rogacza poprzez pełną realizację planów pozyskania wskazanego gatunku natomiast w części dotyczącej usunięcia podszytu w kępach ekologicznych **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż zapis zaproponowany w planie zadań ochronnych dotyczy konkretnego działania będącego warunkiem utrzymania lub polepszenia stanu zachowania przedmiotu ochrony jakim jest jelonek rogacz. Realizacja dotyczy niewielkiej powierzchni leśnej. Zadania ochronne wynikają z przepisów prawa krajowego i unijnego, będących nadrzędnymi w stosunku do Zasad Hodowli Lasu;

- uwagę: „**18. Należy usunąć zagrożenia, cele działań ochronnych i działania ochronne zaprojektowane w odniesieniu do gatunków: 4038 Czerwończyk fioletek (*Lycaena helle*), 1042 Zalotka większa (*Leucorrhinia pectoralis*), 1037 Trzepla zielona (*Ophiogomphus cecylia*) oraz wilk (*Canis lupus*). Zgodnie z przepisami art. 28 ustawy o ochronie przyrody plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 powinien obejmować identyfikację zagrożeń, cele działań ochronnych i działania ochronne określone dla gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 (będących przedmiotami ochrony). Z danych zawartych w SDF obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH 140011 wynika, że w/w gatunki nie są przedmiotami ochrony w tym obszarze. W związku z tym nie mogą być uwzględnione w planie zadań ochronnych.**” **uznano za słuszną i zmieniono zarządzenie** poprzez usunięcie z zarządzenia wszelkich zapisów dotyczących 4038 Czerwończyka fioletka (*Lycaena helle*), 1042 Zalotki większej (*Leucorrhinia pectoralis*), 1037 Trzepli zielonej (*Ophiogomphus cecylia*) oraz wilka (*Canis lupus*) gdyż nie są przedmiotami ochrony w Ostoi Nadbużańskiej zgodnie z obowiązującym Standardowym Formularzem Danych;
- uwagę: „**19. W załączniku nr 18 zdjęcie 65- niejasny obszar występowania siedliska z listy pod numerem Lp. 3, 4 sprecyzować.**” **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** za pomocą załącznika mapowego przedstawiono niewielki płat siedliska 6120* Ciepłolubne, śródładowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*) zlokalizowanego na południowym skraju kompleksu leśnego dla którego przewidziano obligatoryjne i fakultatywne działania ochronne mające na celu przeciwdziałanie sukcesji;
- uwagę: „**IV Uwagi do Załącznika nr 18 (Załącznik_18_ONadb_cz4.pdf).**
 1. **Zmienić zasięgi siedlisk zgodnie z poniższymi uwagami do Dokumentacji Planu Zadań Ochronnych obszaru specjalnej ochrony siedlisk Ostoja Nadbużańska PLH140011.** **
 1. **Na str. 243, w kolumnie 5, płat 45 – wpisano 209g – nie ma pododdziału g w oddziale 209.**
 2. **Na str. 243, w kolumnie 5, płat 53 – ujęto 208a, który jest poza rezerwatem, przenieść do drzewostanów gospodarczych.**
 3. **Na str. 243, w kolumnie 5, płat 18 – wykreślić 158f, na gruncie osada leśna.**
 4. **Na str. 243, w kolumnie 5, płat 18 – wykreślić 158b, bo na gruncie zbiorowisko zastępcze.**
 5. **Na str. 243, w kolumnie 5, płat 18 – wykreślić 161b, na gruncie zbiornik wodny.**
 6. **Na str. 244, w kolumnie 5, płat 23 – wykreślić 41c,d,g na gruncie *Quercus roboris*- *Pinetum*.**
 7. **Na str. 244, w kolumnie 5, płat 23 – wykreślić 42c, na gruncie *Quercus roboris*- *Pinetum*.**
 8. **Na str. 244, w kolumnie 5, płat 23 – wykreślić 44a, na gruncie *Quercus roboris*- *Pinetum*.**
 9. **Na str. 244, w kolumnie 5, płat 23 – wykreślić 45c,f, na gruncie *Quercus roboris*- *Pinetum*.**
 10. **Na str. 244, w kolumnie 5, płat 23 – wykreślić 45c,f, na gruncie *Quercus roboris*- *Pinetum*.**
 11. **Na str. 244, w kolumnie 5, płat 24 – wykreślić 76a,b na gruncie *Quercus roboris*- *Pinetum*.**
 12. **Na str. 244, w kolumnie 5, płat 24 – wykreślić 79c, na gruncie *Quercus roboris*- *Pinetum*.**
 13. **Na str. 244, w kolumnie 5, płat 26 – wykreślić 55abcdf, raz już ujęto w płacie 25-26.**
 14. **Na str. 244, w kolumnie 5, płat 26 – wykreślić 69i, na gruncie *Quercus roboris*- *Pinetum*.**
 15. **Na str. 244, w kolumnie 5, płat 26 – wykreślić 63c, na gruncie *Quercus roboris*- *Pinetum*.**
 16. **Na str. 244, w kolumnie 5, płat 26 – wykreślić 65a,b,c,d, na gruncie *Quercus roboris*- *Pinetum*.**
 17. **Na str. 244, w kolumnie 5, płat 28 – wykreślić 68h,i - na gruncie *Quercus roboris*- *Pinetum*.**
 18. **Na str. 244, w kolumnie 5, płat 33 – wykreślić 53d - na gruncie *Quercus roboris*- *Pinetum*.**
 19. **Na str. 244, w kolumnie 5, płat 26 – wykreślić 71a - na gruncie *Quercus roboris*- *Pinetum*.**

20. Na str. 244, w kolumnie 5, płat 26 – wykreślić 73d - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
21. Na str. 244, w kolumnie 5, płat 26 – wykreślić 74a, b - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
22. Na str. 244, w kolumnie 5, płat 26 – wykreślić 74a, b - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
23. Na str. 244, w kolumnie 5, płat 26 – wykreślić 75a - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
24. Na str. 244, w kolumnie 5, płat 43 – wykreślić 236b,c - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
25. Na str. 244, w kolumnie 5, płat 44 – wykreślić 202c,d,f - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
26. Na str. 244, w kolumnie 5, płat 46 – wykreślić 200h,k - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
27. Na str. 244, w kolumnie 5, płat 47 – wykreślić 206a - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
28. Na str. 244, w kolumnie 5, płat 48 – wykreślić 203a,b,c - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
29. Na str. 244, w kolumnie 5, płat 51 – wykreślić 205i - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
30. Na str. 244, w kolumnie 5, płat 54 – wykreślić 208c,d,f,h - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
31. Na str. 244, w kolumnie 5, płat 55 – wykreślić 213a,b,c,d - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
32. Na str. 245, w kolumnie 5, płat 56 – wykreślić 212d,f,g- na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
33. Na str. 245, w kolumnie 5, płat 61 – wykreślić 210a,b- na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
34. Na str. 245, w kolumnie 5, płat 65 – wykreślić 218a,d,c,b,- na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
35. Na str. 245, w kolumnie 5, płat 66 – wykreślić 219a,b,c - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
36. Na str. 245, w kolumnie 5, płat 67 – wykreślić 225a,b,c - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
37. Na str. 245, w kolumnie 5, płat 70 – wykreślić 221b,c,f- na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
38. Na str. 245, w kolumnie 5, płat 71 – wykreślić 232a,b - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
39. Na str. 245, w kolumnie 5, płat 71 – wykreślić 233a,b,c - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
40. Na str. 245, w kolumnie 5, płat 74 – wykreślić 251b - na gruncie *Quercro roboris- Pinetum*.
41. Na str. 246, w kolumnie 5, płat 437 – wykreślić 91b,c,d - na gruncie *Ribeso nigri-Alnetum*.
42. Na str. 246, w kolumnie 5, płat 437 – wykreślić 92a - na gruncie zbiorowisko zastępcze.
43. Na str. 246, w kolumnie 5, płat 437 – wykreślić 92d - na gruncie *Ribeso nigri-Alnetum*.
44. Na str. 247, w kolumnie 5, płat 443 – wykreślić 27i,j - na gruncie zalewana łąka.
45. Na str. 250, w kolumnie 5, płat 38 – wykreślić 139a,b,f- na gruncie są to siedliska grądowe, ewentualnie przenieść do siedlisk 91E0*.”

uznano za częściowo słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie pomimo tego, że w uwadze podane są strony z szablonu dokumentacji.

Inwentaryzacja siedliska przyrodniczych na potrzeby planu zadań ochronnych przeprowadzona została przez zespół adiunktów, pracowników Zakładu Botaniki Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego od ponad 20 lat regularnie, badających szatę roślinną doliny Bugu, zwłaszcza odcinka Podlaski Przełom Bugu. Jednostka naukowa ta posiada bogaty dorobek w postaci materiałów dokumentacyjnych rezerwatów przyrody, parku krajobrazowego Podlaski Przełom Bugu, licznych prac magisterskich, inwentaryzacji gmin nadbużańskich oraz w sposób kluczowy przyczyniła się do poznania szaty roślinnej tej części kraju. Znaczna liczba danych wieloletnich zgromadzona została w trakcie odbywających się regularnie, od 1995 r. obozów naukowych i zajęć terenowych z przedmiotu fitosocjologia oraz w ramach pracowni magisterskich.

W przypadku starorzeczy nie można w sposób schematyczny przenosić modelu sukcesji roślinności w trakcie procesu ładowacenia zbiorników wodnych. O tym czy stadium końcowym będzie ols czy łęg decydują warunki hydrologiczne. Misy starorzeczy w dolinie rzecznej są wciąż pod wpływem wód przepływowych. Na terenie doliny Bugu dochodzi do cyklicznych fluktuacji powierzchni olsowych i łęgowych, co jest procesem naturalnym. Zmniejszenie się areалу łęgów na korzyść fitocenozy olsowych nie należy traktować jako zagrożenia ani czynnika wpływającego na ocenę stanu zachowania i funkcji siedliska 91E0*. Jest to efekt działalności bobrów (zalanie) oraz wysokiego poziomu wód gruntowych (m.in. podtopienie, przybory wody w rzece). Ponadto w wielu w wydzielinach mamy tu do czynienia z łęgiem reprezentującym podzespół *Fraxino-Alnetum ranunculetosum*, który charakteryzuje się udziałem gatunków olsowych, a nawet

szuwarowych. Ich udział ilościowy i jakościowy jest zmienny w zależności od warunków hydrologicznych panujący w kolejnych latach, z czego ostatnie trzy należy uznać za bardzo wilgotne. W 2013 r. w wyniku wysokich stanów wód wezbraniowych Bugu wiele płatów łągów ulegało zalaniu, a lustro wody lub znaczne podtopienie utrzymywało się nawet do połowy lipca. Jednocześnie należy wyraźnie podkreślić mineralny charakter doliny Bugu na podlaskim odcinku (w odróżnieniu od dolin Narwi, Krzyny czy Biebrzy), co nie sprzyja powszechnemu wstępowaniu olsów. Te na znacznych powierzchniach wstępują natomiast w dolnym odcinku Bugu, na skrzydłach jego doliny i to w części południowej (lewobrzeżna strona doliny) odciętych sztucznymi wałami przeciwpowodziowymi lub naturalnymi przeszkodami w postaci m.in. wałów wdmowych utworzonych z piasków rzecznych.

Niemal wszystkie wydzielone w Nadleśnictwie Sarnaki sklasyfikowane jako bory mieszane w pracach nad Planem Urządzenia Lasu zostały zidentyfikowane podczas inwentaryzacji przeprowadzanej przez Lasy Państwowe w 2007 r. jako grądy. Potwierdziły to również prace w ramach projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska. Należy wyraźnie zaznaczyć, że pomiędzy grądami wysokimi *Tilio-Carpinetum calamagrostietosum* lub grądami typowymi *Tilio-Carpinetum typicum* ze sztucznie wprowadzoną sosną a borami mieszanymi *Quercus robur-Pinetum* a w szczególności *Q.r.-P. coryletosum* występują subtelne różnice, bardzo często wynikające z subiektywnego podejścia i oceny osoby prowadzącej inwentaryzację czego nie należy utożsamiać z błędna oceną lub niedostatkami wiedzy. Właściwa identyfikacja fitosocjologiczna jest bardzo często utrudniona lub wręcz niemożliwa. Pomocnym wydaje się branie pod uwagę całego układu ekologicznego kompleksu i rozmieszczenia zidentyfikowanych płatów. Szczególnie sprawdza się to w obrębie oddziału lub kilku sąsiadujących ze sobą oddziałów. Należy też brać pod uwagę, że skrajną formą degeneracji grądów pod wpływem uprawy sosny są lasy, w których runo pod sosnowym drzewostanem upodabnia się do borowego. Prawdopodobnie wiele płatów w regionie dziś identyfikowanych jako bory mieszane, jest takimi właśnie postaciami degeneracyjnymi ubogich grądów. Ponieważ grąd jako siedlisko przyrodnicze 9170 stanowi przedmiot ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Nadbużańska jednym z głównych zadań wynikającym z Dyrektywy Siedliskowej jest nie tylko zapobieganie pogorszeniu się stanu zachowania, ale również stopniowa jego poprawa w miejscach gdzie siedlisko wykazuje zły stan. Na przeciw temu oczekiwaniu wychodzi projekt planu zadań ochronnych dla obszaru. Uwzględniono następującą uwagę dotyczącą wydziałów 161b i 221d w Nadleśnictwie Sarnaki, które znalazły się omyłkowo w dużych poligonach określających siedlisko 9170. Jest to błąd techniczny. Zostały usunięte z zarządzenia;

- uwagę: „2. Zweryfikować oznaczenie w załączniku 18 część 4 str.15 - oddziału 207 w rezerwacie Zabuże oznaczonego na zielono.” **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż załączniki mapowe przedstawiają lokalizację działów ochronnych na poszczególnych płatach siedlisk i nie obrazują granic rezerwatu i oddz. 207;
- uwagę: „3.Oznaczenia legendy na mapach powinny być czytelniejsze, należałoby zapisać, co znaczą poszczególne kolory.” **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż kolory użyte na mapach zostały opisane w legendzie numerami odpowiadającymi konkretnym działaniom ochronnym odpowiadającym numerom działów umieszczonym w załączniku nr 17 do zarządzenia.

Pozostałe uwagi odnoszą się do szablonu dokumentacji. Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz.1235; 1238), organ podaje do publicznej wiadomości informacje o możliwościach zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy oraz o miejscu, w którym jest ona wyłożona do wglądu. W myśl art. 39 ust 2 powyższej ustawy do niezbędnej dokumentacji sprawy należą założenia lub projekt dokumentu i wymagane przez przepisy załączniki oraz stanowiska innych organów, jeżeli stanowiska są dostępne w terminie składania uwag i wniosków. Procesowi udziału społeczeństwa

podlega projekt zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011.

Dokumentacja sporządzona na potrzeby opracowania planu zadań ochronnych została udostępniona społeczeństwu w ramach dobrej współpracy i nie podlega możliwości zgłaszania uwag i wniosków.

9) **Nadleśnictwo Wyszaków** pismem z dnia 30 grudnia 2013 r. znak: ZG1-7026-15/13/7104.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionych uwag ustalił, iż:

- uwagę: „Dla przedmiotu ochrony pkt. 11, 12, 13, 14 jako istniejące zagrożenie wpisano *Gospodarkę leśną oraz użytkowanie lasu. Nadleśnictwo Wyszaków wnioskuje o usunięcie tego zapisu. Prawdopodobnie prowadzona gospodarka leśna na terenach objętych ochroną w ramach obszaru Natura 2000 dla wspomnianych przedmiotów ochronnych w żaden sposób nie wpływa negatywnie ani nie stanowi zagrożenia dla stanu tych przedmiotów. Ewentualnie na etapie tworzenia Planu Urządzania lasu dla nadleśnictw należałoby wprowadzić zapisy określające sposób zagospodarowania mający najkorzystniejszy wpływ na warunki przyrodnicze siedlisk. Zabieg trzebieży który jest zabiegiem pielęgnacyjnym zarówno dla drzewostanów jak i gleby i jej pokrycia, jedynie zwiększają różnorodność przyrodniczą. Planowa gospodarka leśna poprzez zakładanie szlaków zrywkowych na etapie młodszych faz rozwojowych drzewostanów pozwala unikać powstawania szkód w trakcie prowadzenia zrywki. Zrywka ograniczana jest do metody półpodwieszanej i nasiębiejnej. Każdy drzewostan ma swój naturalny czas dochodzenia do wieku dojrzałego. Okres ten uwzględniany jest przy określeniu wieku dojrzałości drzewostanów, który jest podstawą do naboru poszczególnych powierzchni do cięć odnowieniowych. Nie można stwierdzić, że wprowadzenie nasadzeń sztucznych tworzy zagrożenie dla przedmiotów ochrony. Wprowadzenie sztucznego odnowienia jest jedynie wyprzedzeniem procesów, które w drzewostanie pojawiają się naturalnie. W ramach planowej gospodarki leśnej zgodnie z obowiązującymi wytycznymi, na powierzchniach na których prowadzone są cięcia odnowieniowe, pozostawia się kępy starodrzewia do naturalnej śmierci. Dzięki temu systematycznie wzrasta powierzchnia nie objęta użytkowaniem rębny. Obecnie prowadzona gospodarka leśna nie tylko nie jest zagrożeniem dla przedmiotów ochrony ale sprzyja poprawie warunków przyrodniczych. Należałoby określić maksymalną ilość posuszu i drzew martwych do pozostawienia na powierzchni w taki sposób by pozostawiona ilość nie zagroziła trwałości i ciągłości istnienia lasów. Wg Nadleśnictwa Wyszaków należałoby wprowadzić zapis o tym, że odstąpienie od dotychczas prowadzonej gospodarki leśnej w oparciu o przyjęte decyzją Ministra zdania może potencjalnie negatywnie oddziaływać na przedmioty ochrony. Sposób zagospodarowania poszczególnych obiektów należy określić na etapie planowania urzędniowego z uwzględnieniem podstawowej funkcji lasu jaką w tym przypadku jest funkcja ochronna z racji występowania siedlisk przyrodniczych objętych ochroną w ramach obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011.*”

uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu polegającą na dopisaniu przy zagrożeniu jakim jest *B02 Gospodarka leśna, użytkowanie lasów* zgodnie z Listą referencyjną zagrożeń, presji i działań (Dyrekcja Generalna ds. Środowiska; Europejska Agencja Środowiska), że powyższe nie dotyczy gospodarki leśnej prowadzonej zgodnie planami urzędniowego lasu i uproszczonymi planami urzędniowego lasu, które przeszły ocenę strategiczną.

Hodowla i eksploatacja drzewostanów wiąże się z szeregiem zabiegów m.in. trzebieże, zrzeby, sztuczne nasadzenia, zrywka drewna. Tym samym zachodzący w sposób naturalny proces powolnego dojrzewania fitocenozy leśnych zostaje cyklicznie powstrzymywany przez człowieka na jednym z jego etapów. W przypadku łąg na siedliskach olsowych, a ostatnio i olsu jesionowego prowadzi się zazwyczaj rębnię IB. Zrąb stanowi w tym przypadku przerwanie ciągłości ekosystemu leśnego i jego ponowne sztuczne odradzanie. Wielokrotność tego procesu objawia się odtwarzaniem łągu za każdym razem gorszego jakościowo pod względem przyrodniczym. Nie można też zaprzeczyć, że usunięcie na określonej powierzchni na ogół wszystkich drzew, a zatem głównej warstwy siedliska łągu nie jest działaniem negatywnym. Tym bardziej, że wiąże się to z drastycznymi zmianami warunków świetlnych i wilgotnościowych w runie. Do tego dochodzi przygotowanie gleby (wyjątkowo stosuje się nasadzenia wieloletniej olsy z punktowym przygotowaniem gleby). Prace zrzebowe i zrywka drewna w okresie wegetacyjnym mają

niekorzystny wpływ na gatunki runa. Pokrywa się to też z okresem lęgowym ptaków. Ponadto w wyniku gospodarki leśnej nie występują wszystkie fazy rozkładu drzew stojących i leżących kłód. Drzewostany są ujednolicone wiekowo i przestrzennie. Na terenie Nadleśnictwa Wyszków przykładowo nie ma siedlisk przyrodniczych 9170 i 91F0 z drzewostanem powyżej 150 lat. Oznacza to w praktyce, że nie ma drzewostanów w których główne gatunki lasotwórcze (wiąz, lipa, klon, grab i dąb) osiągnęłyby nawet połowę swojego biologicznego wieku żywotności. Nie można wykluczyć w perspektywie czasowej prywatyzacji lasów a to diametralnie zmieni sytuację. Jeżeli zaś chodzi o ilość martwego drewna zgodnie z przewodnikiem Głównej Inspekcji Ochrony Środowiska optymalna jego ilość warunkująca właściwy stan w przeliczeniu na 1 ha dla siedlisk 91E0* i 91F0 przekracza 10% miąższości drzewostanu, a zatem znacznie więcej niż przewidują to Zasady Hodowli Lasu;

- uwagę: „Działania ochronne na gruntach leśnych.

B 1 - Wyłączenie z gospodarki leśnej na jakimkolwiek obszarze prowadzi do określonych strat związanych z brakiem wpływów ze sprzedaży drewna. Należy takie straty oszacować i uzupełnić tabelkę w kolumnie szacunkowe koszty. Rezygnacja z prowadzenia przebudowy lasu jest złamaniem przepisu ustawy o lasach Art 13pkt. 1 ust.4.

B-2. Utrzymanie bogactwa runa i zróżnicowania florystycznego grądów. Sezonowość pozyskania (I i IV kwartał) nie wpływają na utrzymanie bogactwa runa. Sam fakt prowadzenia cięć pielęgnacyjnych i odnowieniowych, których wynikiem są zmiany w zwarciu lub czasowo pozbawienie powierzchni z drzewostanu są źródłem zwiększenia różnorodności florystycznej.

B-3 Do grądu subkontynentalnego w północy - wschodniej Polsce przyjęto zespół Tilio-Caripinetum. Zajmuje on szerokie spektrum siedlisk leśnych Lśw. LMśw. Lw, LMw. Pociąga to za sobą stosowanie zróżnicowanych składów odnowieniowych, także z udziałem świerka, modrzewia i sosny, zależnie od krainy przyrodniczo leśnej. Zapis o tym, że nie wskazane jest wprowadzanie takich gatunków jak Bk, Md, Si i Św jest niezgodny ze stanem wiedzy, informacjami dostępnymi w literaturze, (np/ Poradnik ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 - poradnik metodyczny tom 5 Lasy i Bory; wydawca Ministerstwo Środowiska).

B-4. Jako element zwiększenia bioróżnorodności wprowadzono zapis o pozostawianiu zamierających i dziuplastych drzew oraz martwego drewna na całej powierzchni. Nadleśnictwo Wyszków wnosi o przededagowaniu zapisu w taki sposób by wskazać % maksymalny udział ilości drewna martwego pozostającego na powierzchni. Nadleśniczy ma obowiązek prowadzenia gospodarki leśnej w taki sposób by nie zagrozić trwałości i ciągłości istnienia lasu. Wiąże się to także z usuwaniem drzew porażonych przez szkodniki drzew leśnych. Wprowadzenie zapisu o pozostawianiu zamierających drzew bez określenia maksymalnej ilości może doprowadzić do zaniechania pozyskiwania drzew w ramach użytkowania przygodnego (by zrealizować zapisy PZO) co może naruszyć stan sanitarny i zagrozić trwałości ekosystemów leśnych a w konsekwencji przedmiotowi ochrony.

Powyższe zapisy związane z działaniami ochronnymi na gruntach leśnych dotyczą siedlisk 9170, 91E0, 91F0.” odnosząc się do zapisów umieszczonych w szablonie dokumentacji jednakże mającą odniesienie do zapisów zarządzenia uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zapis o możliwości prowadzenia działań zgodnie z planami zarządzenia lasu i uproszczonymi planami zarządzenia lasu, który przeszły ocenę strategiczną.

Jednocześnie w odniesieniu do uwagi B1 należy stwierdzić, iż wyłączenia powierzchni z gospodarki leśnej dotyczą głównie terenów rezerwatów przyrody lub drzewostanów, które w okresie obowiązywania Planu Urządzenia Lasu nie przewidziane są do przeprowadzenia zabiegów wynikających z hodowli i pielęgnacji lasu. W przypadku Nadleśnictwa Wyszków w projekcie planu zadań ochronnych takich powierzchni nie zaplanowano.

W odniesieniu do uwag B2 i B3 stwierdza się, iż przeprowadzenie cięć w I i IV kwartale nie wyklucza poprawy warunków świetlnych wynikających z doświetlenia runa w wyniku przerzedzenia zwarcia drzewostanu. Już w pierwszym sezonie wegetacyjnym po przeprowadzonym jesienią lub zimą zabiegu gatunki runa pozytywnie reagują na dostęp światła, który przejawia się przejściem wielu z nich ze stanu wegetacyjnego w generatywny, m.in. z życia utajonego (wegetacja, często wieloletnia w glebie) pojawiają się storczykowate. Prace trzebieżowe w okresie

wegetacyjnym a więc II i III kwartale powodują wydeptywanie i wygniatanie (upadające drzewa, m.in. z pełnym ulistnieniem) runa, niszczenie chronionych gatunków roślin. Szczególnie drastyczna jest zrywka drewna nawet w przypadku założenia szlaków zrywkowych. Ponadto prace te zbiegają się z sezonem lęgowym ptaków i wychowem młodych ssaków a to bardzo często wiąże się z pogorszeniem wskaźnika jakim jest stan zachowania gatunków typowych dla siedliska stosowanym przy ocenie stanu zachowania siedliska przyrodniczego.

Sosna w drzewostanie grądów uznana jest jako gatunek obcy ekologicznie, której obecność w skrajnych przypadkach doprowadzić może do głębokiej degeneracji fitocenozy

Buk - gatunek poza naturalnym zasięgiem na terenie Nadleśnictwa Wyszaków

Świerk – poza zasięgiem naturalnym na terenie Nadleśnictwa Wyszaków

Modrzew – gatunek obcy ekologicznie dla siedliska grądu. Należy zaznaczyć, że w składach odnowieniowych wykorzystywane są mieszańce międzygatunkowe modrzewia.

W odniesieniu do uwagi B4 stwierdza się, iż: wprowadzenie zapisu o pozostawianiu zamierających drzew z określeniem maksymalnej ilości może doprowadzić do zaniechania pozyskiwania drzew w ramach użytkowania przygodnego (by zrealizować zapisy planu zadań ochronnych). Powyższe winno być określone w ramach planu urządzenia lasu, który zostanie poddany ocenie strategicznej.

Wprowadzony zapis o możliwości prowadzenia działań zgodnie z planami urządzenia lasu i uproszczonymi planami urządzenia lasu, który przeszedł ocenę strategiczną ma na celu umożliwienie prowadzenia wszelkich działań związanych z gospodarką leśną, które nie wpłyną znacząco negatywnie na przedmioty ochrony obszaru Natura 2000.

Pozostałe uwagi odnoszą się do szablonu dokumentacji. Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz.1235; 1238), organ podaje do publicznej wiadomości informacje o możliwościach zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy oraz o miejscu, w którym jest ona wyłożona do wglądu. W myśl art. 39 ust 2 powyższej ustawy do niezbędnej dokumentacji sprawy należą założenia lub projekt dokumentu i wymagane przez przepisy załączniki oraz stanowiska innych organów, jeżeli stanowiska są dostępne w terminie składania uwag i wniosków. Procesowi udziału społeczeństwa podlega projekt zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011.

Dokumentacja sporządzona na potrzeby opracowania planu zadań ochronnych została udostępniona społeczeństwu w ramach dobrej współpracy i nie podlega możliwości zgłaszania uwag i wniosków.

10) **Nadleśnictwo Biała Podlaska** pismem z dnia 30 grudnia 2013 r. znak: ZT-90-73/49/2013.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionych uwag ustalił, iż:

- uwagę: „*W załączniku nr 15 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie identyfikacji istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotem ochrony jako zagrożenie istniejące dla siedlisk należy zmodyfikować zapisy zagrożenia (istniejącego): „B02 Gospodarka leśna, użytkowanie lasów” - hodowla i eksploatacja drzewostanów wiąże się z szeregiem zabiegów między innymi trzebieże, zrzeby, sztuczne nasadzenia, zrywka drewna. W ich wyniku dochodzi do bezpośredniego niszczenia fitocenozy leśnych. Przede wszystkim objawia się to niewielkim udziałem drzewostanów dojrzewających i dojrzałych, osiągających wiek powyżej 100 lat. Przeczą temu wyniki ostatnich prac taksacyjnych dla Nadleśnictwa Biała Podlaska. Udział drzewostanów V i starszych klas wieku wzrósł w ostatnim dziesięcioleciu z 23,64% do 31,32%. Stwierdzeniu „W wyniku gospodarki leśnej brak jest odpowiedniej ilości martwego drewna, tym samym nie występują wszystkie fazy rozkładu drzew stojących i leżących kłód.” przeczą też wyniki ostatnich prac inwentaryzacyjnych, wg których udział drewna martwego na siedliskach chronionych w Nadleśnictwie Biała Podlaska wynosi ponad 12%. Wyniki prac inwentaryzacyjnych są możliwe do uzyskania w BULiGL Oddział Lublin. Zgodnie z przepisami ustawy o lasach (art.8) gospodarkę leśną prowadzi się według następujących zasad:*

1) powszechnej ochrony lasów;

- 2) trwałości utrzymania lasów;
- 3) ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów;
- 4) powiększania zasobów leśnych.

Z kolei art. 13 ustawy o lasach nakłada na Lasy Państwowe obowiązek trwałego utrzymywania lasów i zapewnienia ciągłości ich użytkowania, między innymi poprzez:

- 1) zachowanie w lasach roślinności leśnej (upraw leśnych) oraz naturalnych bagien i torfowisk;
- 2) racjonalne użytkowanie lasu w sposób trwale zapewniający optymalną realizację wszystkich jego funkcji przez:
 - a) pozyskiwanie drewna w granicach nie przekraczających możliwości produkcyjnych lasu,
 - b) pozyskiwanie surowców i produktów ubocznego użytkowania lasu w sposób zapewniający możliwość ich biologicznego odtwarzania, a także ochronę runa leśnego.

Należy również podkreślić, że zasady ochrony różnorodności biologicznej w Lasach Państwowych (Instrukcja Ochrony Lasu) nakazują pozostawianie drzew biocenotycznych do ich biologicznej śmierci i naturalnego rozkładu. Jako drzewa biocenotyczne uznaje się między innymi:

- żywe i martwe drzewa, miejscowo spróchniałe oraz drzewa z owocnikami grzybów (hubami),
- drzewa dziuplaste,
- drzewa o nietypowym pokroju i z nietypowymi formami morfologicznymi,
- przestoje; drzewa i grupy drzew pozostawione do ich naturalnej śmierci i rozkładu,
- drzewa będące siedliskiem chronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt,

drzewa wyraźnie wyróżniające się wiekiem lub rozmiarami w stosunku do innych drzew. Racjonalnie prowadzona przez Lasy Państwowe, planowa gospodarka leśna nie stwarza zacytowanych powyżej zagrożeń - należy je zmodyfikować dodając informację, że dotyczą one lasów prywatnych."

uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu polegającą na dopisaniu przy zagrożeniu jakim jest B02 Gospodarka leśna, użytkowanie lasów zgodnie z Listą referencyjną zagrożeń, presji i działań (Dyrekcja Generalna ds. Środowiska; Europejska Agencja Środowiska), że powyższe nie dotyczy gospodarki leśnej prowadzonej zgodnie z planami urzędzenia lasu i uproszczonymi planami urzędzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną.

Hodowla i eksploatacja drzewostanów wiąże się z szeregiem zabiegów m.in. trzebieże, zręby, sztuczne nasadzenia, zrywka drewna. Tym samym zachodzący w sposób naturalny proces powolnego dojrzewania fitocenozy leśnych zostaje cyklicznie powstrzymywany przez człowieka na jednym z jego etapów. W przypadku łąg na siedliskach olsowych, a ostatnio i olsu jesionowego prowadzi się zazwyczaj rębnię IB. Zrąb stanowi w tym przypadku przerwanie ciągłości ekosystemu leśnego i jego ponowne sztuczne odradzanie. Wielokrotność tego procesu objawia się odtwarzaniem łągu za każdym razem gorszego jakościowo pod względem przyrodniczym. Nie można też zaprzeczyć, że usunięcie na określonej powierzchni na ogół wszystkich drzew, a zatem głównej warstwy siedliska łągu nie jest działaniem negatywnym. Tym bardziej, że wiąże się to z drastycznymi zmianami warunków świetlnych i wilgotnościowych w runie. Do tego dochodzi przygotowanie gleby (wyjątkowo stosuje się nasadzenia wieloletniej olsy z punktowym przygotowaniem gleby). Prace zrębne i zrywka drewna w okresie wegetacyjnym mają niekorzystny wpływ na gatunki runa. Pokrywa się to też z okresem łągowym ptaków. Ponadto w wyniku gospodarki leśnej nie występują wszystkie fazy rozkładu drzew stojących i leżących kłód, pomimo pozostawiania coraz większej ilości martwego drewna na powierzchni.

Na terenie Nadleśnictwa Biała Podlaska, poza rezerwatami, nie stwierdzono grądów z drzewostanem powyżej 180-200 lat. Oznacza to w praktyce, że nie ma drzewostanów w których główne gatunki lasotwórcze (lipa, klon, grab i dąb) osiągnęłyby nawet połowę swojego biologicznego wieku żywotności;

- uwagę: „W Module C do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie - Ustalenie działań ochronnych dla przedmiotów ochrony - siedliska leśne w obszarze

Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011 należy zweryfikować zapisy dotyczące lokalizacji siedlisk leśnych przyrodniczych dla Nadleśnictwa Biała Podlaska i przyjąć je zgodnie z inwentaryzacją wykonaną przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Lublinie. Inwentaryzacja została wykonana w 2013 r i sprawdzona przez fitosocjologów. Szczegółowe informacje należy uzyskać w BULiGL Oddział Lublin ul. Startowa 11, 20-352 Lublin, adres e-mail sekretariat@lublin.buligl.pl . Należy zweryfikować lokalizację (granice i oznaczenia literowe wydzieleń podać zgodnie z najnowszą aktualizacją mapy), powierzchnie jak i rodzaje siedlisk.

Poniżej zamieszczam zestawienie siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011 na terenie zarządzanym przez Nadleśnictwo Biała Podlaska - wg inwentaryzacji wykonanej przez BULiGL Oddział Lublin:

a. Siedlisko przyrodnicze 91FO

Adres leśny	Pow	Siedlisko	Rodzaj pow.	Funkcja lasu	Budowa pionowa	GTD
05-01-2-07-65 -a -00	9,16	LŁ	D-STAN	REZ	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-65 -c -00	2,14	LŁ	D-STAN	REZ	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-65 -g -00	1,84	LŁ	D-STAN	REZ	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-66 -a -00	19,63	LŁ	D-STAN	REZ	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-67 -a -00	18,34	LŁ	D-STAN	REZ	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-67 -c -00	1,81	LŁ	D-STAN	REZ	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-68 -a -00	17,01	LŁ	D-STAN	REZ	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-68 -b -00	0,41	LŁ	D-STAN	REZ	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-69 -a -00	2,79	LŁ	D-STAN	REZ	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-69 -b -00	11,79	LŁ	D-STAN	REZ	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-72 -a -00	8,75	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-72 -b -00	12,41	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-73 -a -00	9,64	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-73 -c -00	3,70	LŁ	D-STAN	GOSP	KO	DB JS WZ
05-01-2-07-73 -i -00	3,12	LŁ	D-STAN	GOSP	KO	DB JS WZ
05-01-2-07-74 -g -00	3,59	LŁ	D-STAN	OCHR	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-74 -h -00	0,59	LŁ	D-STAN	OCHR	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-74 -i -00	1,33	LŁ	D-STAN	OCHR	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-75 -a -00	3,54	LŁ	D-STAN	OCHR	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-75 -i -00	2,47	LŁ	D-STAN	OCHR	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-76 -b -00	14,45	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322 -a -00	8,91	LŁ	D-STAN	OCHR	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322 -m -00	0,92	LŁ	D-STAN	OCHR	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322B -b -00	0,96	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322B -c -00	0,46	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322B -d -00	0,25	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322B -f -00	1,69	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322B -g -00	0,36	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322B -h -00	0,07	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322B -i -00	0,39	LŁ	SUKCESJA	GOSP		DB JS WZ
05-01-2-07-322B -k -00	0,51	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322B -l -00	0,10	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322B -m -00	0,03	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322B -n -00	0,04	LŁ	SUKCESJA	GOSP		DB JS WZ
05-01-2-07-322B -o -00	0,16	LŁ	SUKCESJA	GOSP		DB JS WZ

05-01-2-07-322B -r -00	0,57	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322B -s -00	0,30	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322B -t -00	0,54	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-322B -w -00	0,45	LŁ	SUKCESJA	GOSP		DB JS WZ
05-01-2-07-322B -x -00	0,79	LŁ	SUKCESJA	GOSP		DB JS WZ
05-01-2-07-322B -y -00	0,31	LŁ	SUKCESJA	GOSP		DB JS WZ
05-01-2-07-323 A -c -00	1,32	LW	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
05-01-2-07-323A -g -00	1,06	LŁ	SUKCESJA	GOSP		DB JS WZ
05-01-2-07-323 A -h -00	0,35	LŁ	SUKCESJA	GOSP		DB JS WZ
05-01-2-07-323A -i -00	0,70	LŁ	D-STAN	GOSP	DRZEW	DB JS WZ
	169,75					

b. Siedlisko przyrodnicze 9170,

Adres leśny	Pow	Siedlisko	Rodzaj pow.	Funkcja lasu	Budowa pionowa	GTD
05-01-2-07-322 -b -00	1,73	LSW	D-STAN	GOSP	DRZEW	GBDB

c. Siedlisko przyrodnicze 91T0

Adres leśny	Pow	Siedlisko	Rodzaj pow.	Funkcja lasu	Budowa pionowa	GTD
05-01-2-07-78 -i -00	0,90	BS	D-STAN	GOSP	DRZEW	SO

uznano za częściowo słuszną i w tym zakresie poprawiono zarządzenie.

Inwentaryzacja siedlisk przyrodniczych przeprowadzona została przez zespół adiunktów, pracowników Zakładu Botaniki Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach od ponad 20 lat badających szatę roślinną doliny Bugu, w zwłaszcza odcinak Podlaski Przełom Bugu. Jednostka naukowa ta posiada bogaty dorobek w postaci materiałów dokumentacyjnych rezerwatów przyrody, parku krajobrazowego Podlaski Przełom Bugu, licznych prac magisterskich, inwentaryzacji gmin nadbużańskich oraz w sposób kluczowy przyczyniła się do poznania szaty roślinnej tej części kraju. Znaczna liczba danych wieloletnich zgromadzona została w trakcie odbywających się regularnie, od 1995 r. obozów naukowych i zajęć terenowych z przedmiotu fitosocjologia oraz w ramach pracowni magisterskich. Jednocześnie należy zaznaczyć, że w przypadku starorzeczy nie można w sposób schematyczny przenosić modelu sukcesji roślinności w trakcie procesu ładowacenia zbiorników wodnych. O tym czy stadium końcowym będzie ols czy łęg decydują warunki hydrologiczne. Misy starorzeczy w dolinie rzecznej są wciąż pod wpływem wód przepływowych. Na terenie doliny Bugu dochodzi także do cyklicznych fluktuacji powierzchni olsowych i łęgowych, co jest procesem naturalnym. Zmniejszenie się arealu łęgów na korzyść fitocenoz olsowych nie należy traktować jako zagrożenia ani czynnika wpływającego na ocenę stan zachowania i funkcji siedliska 91E0*. Jest to efekt działalności bobrów (zalanie) oraz wysokiego poziomu wód gruntowych (m.in. podtopienie, przybory wody w rzece). Ponadto w wielu wydzielinach mamy tu do czynienia z łęgiem reprezentującym podzespół *Fraxino-Alnetum ranunculetosum*, który charakteryzuje się udziałem gatunków olsowych, a nawet szuwarowych. Ich udział ilościowy i jakościowy jest zmienny w zależności od warunków hydrologicznych panujących w kolejnych latach, z czego ostatnie trzy należy uznać za bardzo wilgotne. W 2013 r. w wyniku wysokich stanów wód wezbraniowych Bugu wiele płątów łęgów ulegało zalaniu, a lustro wody lub znaczne podtopienie utrzymywało się nawet do połowy lipca. Jednocześnie należy wyraźnie podkreślić mineralny charakter doliny Bugu na podlaskim odcinku (w odróżnieniu od dolin Narwi, Krzny czy Biebrzy), co nie sprzyja powszechnemu wstępowaniu olsów. Te na znacznych powierzchniach wstępują natomiast w dolnym odcinku Bugu, na skrzydłach jego doliny i to w części

południowej (lewobrzeżna strona doliny) odciętych sztucznymi wałami przeciwpowodziowymi lub naturalnymi przeszkodami w postaci m.in. wałów wydmowych utworzonych z piasków rzecznych.

W związku z powyższym uznano dwie poniższe uwagi Nadleśnictwa Biała Podlaska:

- uwzględniono oddziały: 322, 323A i 322B jako płyty siedliska 91F0,
- oznaczenie literowe wydzielenia 74f zostało błędnie odczytane z mapy urzędzeniowej wobec tego przedmiotowe wydzielenie zostało usunięte z zarządzenia.

W przypadku oddz. 72 podtrzymane zostało siedlisko 9170, przy czym należy zaznaczyć, że mamy w tym przypadku do czynienia z grądami wilgotnymi, które na drodze sukcesji, a ściślej określając procesu grądowania zajęły siedlisko najprawdopodobniej łęgu *Ficario-Ulmetum* w podzespole typowym.

11) **Nadleśnictwo Chotyłów** pismem z dnia 31 grudnia 2013 r. znak: ZG-732-13/13.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionych uwag ustalił, iż:

- uwagę: „*Dokumentacja nie zawiera załącznika mapowego z kodem działań ochronnych o nr 16*”. **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż lokalizacja działania nr 16 czyli *Wylączenie z gospodarki leśnej. Odstąpienie od zrębów, trzebieży, przebudowy drzewostanów przewidzianego dla siedliska 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (Ficario-Ulmetum)* określona została za pomocą wydzielen leśnych;
- uwagę: „*Działania ochronne o kodzie 16 zalecono wdrożyć w oddz. 6 t - w ewidencji Nadleśnictwa Chotyłów nie figuruje oddział o takim oznaczeniu*.” **uznano za słuszną** gdyż jest to oczywista pomyłka wynikająca z niewłaściwego odczytania oznakowania wydzielen. Litera f została odczytana jako t. Poprawiono zarządzenie poprzez zmianę oznaczeń oddziału 6 t na 6 f;
- uwagę: „*Działania ochronne o kodzie 35 dotyczące wilka powinny polegać na ograniczaniu kłusownictwa i szkód wyrządzanych wśród zwierząt gospodarskich. Kłusownictwo wg prawa łowieckiego może dotyczyć tylko zwierzyny łownej - wilk nie jest zaliczany do tej kategorii dlatego też zapis dotyczący ograniczania tego procederu jest bezzasadny. Ponadto nie zainwentaryzowano szkód wyrządzanych wśród zwierząt gospodarskich*.” **uznano za bezzasadną** ze względu na uwagę Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska dotyczącą błędnego umieszczenia wilka wśród przedmiotów ochrony obszaru, chociaż zgodnie z obowiązującym Standardowym Formularzem Danych nie jest nim. Wobec tego wszelkie zapisy, które go dotyczyły zostały usunięte z zarządzenia;
- uwagę: „*Jednym z zaleceń w stosunku do jelonka rogacza jest na pozostawionych podczas wycinki kępach ekologicznych stopniowe usuwanie gęstego podszytu i podrostu leśnego do uzyskania mniej niż 50% powierzchni. Zalecenie jest niezgodne obowiązującymi w Lasach Państwowych Zasadami Hodowli Lasu oraz z międzynarodowymi kryteriami certyfikatu FSC*.” **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż zapis zaproponowany w planie zadań ochronnych dotyczy konkretnego działania będącego warunkiem utrzymania lub polepszenia stanu zachowania przedmiotu ochrony jakim jest jelonek rogacz. Realizacja go dotyczy niewielkiej powierzchni leśnej a zadania ochronne wynikają z przepisów prawa krajowego i unijnego, będących nadrzędnymi w stosunku do Zasad Hodowli Lasu;
- uwagę: „*W przypadku działań ochronnych o numerze 9 dla przedmiotu ochrony 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny- polegających na wylączeniu z gospodarki leśnej powierzchni położonych w leśnictwie Neple w rezerwacie przyrody „Szwajcaria Podlaska” zachodzi potrzeba wykonania zabiegów o charakterze ochronnym tj. trzebieży wczesnych w oddz. 6.f,g oraz czyszczeń późnych w oddz. 6 o. Są to drzewostany pochodzące z nasadzeń sztucznych na gruntach porolnych. Ze względu na silne zagęszczenie sosny istnieje duże niebezpieczeństwo wiatrolomów i śniegołomów od okiści oraz rozwoju huby korzeniowej. Są to czynności polegające na usunięciu pewnej liczby drzew jednocześnie popierając osobniki wykazujące najlepsze cechy. Przerzedzenie zwarcia spowodowałoby ustabilizowanie drzewostanu i zmniejszyło podatność na*

szkody od wiatru i śniegu. Zalecane zabiegi ochronne wykonane zostaną z należytą starannością, a usunięciu poddane zostaną jedynie osobniki najslabsze. Z tego samego względu konieczne jest wykonanie zabiegów w oddz. 6 m, n. Ponadto działanie ochronne polegające na: „Wyłączeniu z gospodarki leśnej. Odstąpienie od trzebieży, zrębów, przebudowy drzewostanów” w stosunku do przedmiotów ochrony: 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny, 91EO Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, 91FO Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe wykracza poza zakres zakazów dopuszczonych do stosowania na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Nie są to zadania mogące znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000. Nadleśnictwo Chotyłów prowadzi gospodarkę leśną na podstawie Planu Urządzania Lasu zatwierdzonego decyzją Ministra Środowiska. Plan Urządzania Lasu jest zatwierdzany po wcześniejszym dokonaniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu PUL. Zadaniem tej oceny jest zaopiniowanie skutków realizacji zamierzeń przewidzianych w projekcie Planu Urządzania Lasu. Jednym z etapów strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest opracowanie prognozy oddziaływania na środowisko PUL. Nadleśnictwo Chotyłów posiada w/w prognozę, która potwierdza, że prowadzenie gospodarki leśnej nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska. Dlatego zapis mówiący o wyłączeniu z gospodarki leśnej siedlisk jest bezzasadny i powinien być usunięty.”

uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu polegającą na dopisaniu możliwości prowadzenia gospodarki leśnej zgodnie z planami urzędzenia lasu i uproszczonymi planami urzędzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną.

Wiatrołomy, śniegołomy oraz huba korzeniowa pomimo, że zachodzą będą w drzewostanie sztucznym stanowią element procesów naturalnych. W przypadku powierzchni leśnych siedlisk przyrodniczych proponowanych do wyłączenia z gospodarki leśnej na okres 10 lat jako główne czynniki wskazano przede wszystkim lub wyłącznie: mały zapas martwego drewna, brak drzewostanów dojrzałych, mało zróżnicowaną strukturę drzewostanu a nie obce gatunki w runie czy też w podszybie. Jednak głównym czynnikiem, który decydował o kwalifikacji płatów była kombinacja gatunków charakterystycznych i wyróżniających, zwłaszcza runa oraz tendencje rozwojowe fitocenozy leśnych. Zgadając się z argumentami przedstawionymi przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Warszawie, że można w sposób gospodarczy, dobierając odpowiednie zabiegi w pewnym zakresie poprawiać stan siedlisk leśnych, jednak należy zaznaczyć, że warto jest promować naturalne procesy (aczkolwiek powolne w czasie i nieosiągalne znacząco w okresie dekady) starzenia się i różnicowania drzewostanu oraz wydzielania martwego drewna. W skali zarówno Regionalnej Dyrekcji jak i poszczególnych nadleśnictw na terenie, których znajduje się obszar Natura 2000 powierzchnia zaproponowana do wyłączenia jest % niewielka a samo wyłączenie na okres 10 lat obejmuje okres obowiązywania jednego planu urzędzenia lasu. Po upływie dekady można zastanowić się i rozważyć, w oparciu o merytoryczne przesłanki, dalsze przedłużenie okresu wyłączenia lub przywrócić planową gospodarkę leśną. W przypadku siedlisk 91FO i 9170 drzewostan wiodący nie będzie podlegał w większości płatów (wydzieleń) ze względu na wiek drzew zabiegom trzebieży. Poza tym część powierzchni wyłączonej z zabiegów wchodzi w skład rezerwatu przyrody;

- uwagę: „Załącznik nr 15 opisuje istniejące zagrożenia dla siedlisk leśnych: „Gospodarka leśna, użytkowanie lasów - hodowla i eksploatacja lasów wiąże się z szeregiem zabiegów m.in. trzebieże, zręby, sztuczne nasadzenia, zrywka drewna. W ich wyniku dochodzi do bezpośredniego niszczenia fitocenozy leśnych.” Zapis ten nie jest zgodny z prowadzoną gospodarką leśną przez Nadleśnictwo Chotyłów. Na podstawie art. 8 ustawy o lasach Nadleśnictwo Chotyłów gospodarkę leśną prowadzi wg następujących zasad:

- 1) powszechnej ochrony lasów;
- 2) trwałości utrzymania lasów
- 3) ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów;
- 4) powiększania zasobów leśnych.

Nadleśnictwo działa także wg wytycznych zawartych w Zasadach Hodowli Lasu i Instrukcji Ochrony Lasu. Dokumenty te zobowiązują do „popierania najbardziej wartościowych składników drzewostanu i naturalnej różnorodności biologicznej lasu.” Ponadto „zasady postępowania

hodowlanego na chronionych siedliskach przyrodniczych powinny promować składy gatunkowe drzewostanów oraz kierunki i zasady ich zagospodarowania zgodne z charakterystycznym dla nich priorytetem ochronnym." Nadleśnictwo dba także o zachowanie różnorodności biologicznej poprzez pozostawianie drzew biocenotycznych do ich biologicznej śmierci i naturalnego rozkładu. Do drzew biocenotycznych zalicza się m.in. drzewa dziuplaste, drzewa miejscowo spróchniałe, z owocnikami grzybów, o nietypowym pokroju, przestoje, drzewa będące siedliskiem chronionych gatunków grzybów, roślin, zwierząt, drzewa o nietypowych wymiarach. Na podstawie w/w dokumentów i zasad Nadleśnictwo Chotyłów prowadzi gospodarkę leśną: racjonalną i planową, która nie stwarza zagrożenia dla trwałości lasów. Zapisy dotyczące gospodarki leśnej powinny być zweryfikowane i odniesione do lasów prywatnych."

uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu polegającą na dopisaniu przy zagrożeniu jakim jest B02 Gospodarka leśna, użytkowanie lasów zgodnie z Listą referencyjną zagrożeń, presji i działań (Dyrekcja Generalna ds. Środowiska; Europejska Agencja Środowiska), że powyższe nie dotyczy gospodarki leśnej prowadzonej zgodnie z planami urzędzenia lasu i uproszczonymi planami urzędzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną.

Rola Lasów Państwowych w ochronie różnorodności biologicznej i pozytywnych zmian jakie zaszły, zachodzą i zachodzą będą w gospodarce leśnej jest oczywista.

Hodowla i eksploatacja drzewostanów wiąże się z szeregiem zabiegów m.in. trzebieże, zręby, sztuczne nasadzenia, zrywka drewna. Tym samym zachodzący w sposób naturalny proces powolnego dojrzewania fitocenoz leśnych zostaje cyklicznie powstrzymywany przez człowieka na jednym z jego etapów. W przypadku łęgów na siedliskach olsowych, a ostatnio i olsu jesionowego prowadzi się zazwyczaj rębnię IB. Zrąb stanowi w tym przypadku przerwanie ciągłości ekosystemu leśnego i jego ponowne sztuczne odradzanie. Wielokrotność tego procesu objawia się odtwarzaniem łęgu za każdym razem gorszego jakościowo pod względem przyrodniczym. Nie można też zaprzeczyć, że usunięcie na określonej powierzchni na ogół wszystkich drzew, a zatem głównej warstwy siedliska łęgu nie jest działaniem negatywnym. Tym bardziej, że wiąże się to z drastycznymi zmianami warunków świetlnych i wilgotnościowych w runie. Do tego dochodzi przygotowanie gleby (wyjątkowo stosuje się nasadzenia wieloletki olszy z punktowym przygotowaniem gleby). Prace zrębowe i zrywka drewna w okresie wegetacyjnym mają niekorzystny wpływ na gatunki runa. Pokrywa się to też z okresem lęgowym ptaków. Ponadto w wyniku gospodarki leśnej nie występują wszystkie fazy rozkładu drzew stojących i leżących kłód. Drzewostany są ujednolicone wiekowo i przestrzennie. Na terenie obszaru Ostoja Nadbużańska, poza rezerwatami, nie stwierdzono grądów z drzewostanem powyżej 150 la. Oznacza to w praktyce, że nie ma drzewostanów w których z główne gatunki lasotwórcze (lipa, klon, grab i dąb) osiągnęłyby nawet połowę swojego biologicznego wieku żywotności.

Nie można również wykluczyć w perspektywie czasowej prywatyzacji lasów a to diametralnie zmieni sytuację.

12) **Nadleśnictwo Nurzec** pismem z dnia 23 grudnia 2013 r. znak: ZG-7322-7/13.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionych uwag ustalił, iż:

- uwagę: „Na podstawie załącznika nr 18 nie można jednoznacznie stwierdzić (przypisać do działki ewidencyjnej) działań ochronnych i monitoringu oznaczonych jako 1 oraz 3,4 położonych w pobliżu miejscowości Niemirów zdj. w załączeniu. Generalnie mimo zaznaczenia płatów przedmiotów ochrony (zwłaszcza tych niewielkich) na załącznikach nr 18, 19, 20 trudno jest bezpośrednio wskazać właściciela lub zarządcę gruntu. Informację szczegółową możemy odnaleźć w Module C w którym operuje się numerem płatu (stanowiska) wg PIK. Płaty te nie mają odzwierciedlenia i numeracji na mapach stanowiących załącznik do zarządzenia. Uniemożliwia to ich lokalizację i właściwe wykonanie zadań opisanych odnośnie przedmiotów ochrony opisanych w module C (tabela 6). Zdaniem nadleśnictwa lokalizacja ta jest niezbędna do właściwego nadzorowania i wykonywania zadań ochronnych do których nadleśnictwo zostało zobligowane. Załączniki mapowe powinny w sposób jednoznaczny umożliwiać każdemu zainteresowanemu lokalizację przedmiotów ochrony do działki

ewidencyjnej.” **uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu** gdyż wskazanie na mapach w załącznikach graficznych dokładnych granic terenów objętych konkretnymi działaniami jest wystarczające do ich zlokalizowania. Numery działek ewidencyjnych mogą ulegać zmianie wskutek, np. dokonywanych podziałów czy scaleń, a ponadto czasem działania ochronne są ograniczone tylko do niewielkich fragmentów działek. W związku z tym uznano, iż przedstawienie lokalizacji działań ochronnych poprzez zobrazowanie ich na mapie jest najlepszym rozwiązaniem. Dodatkowo działania ochronne przewidziane do realizacji na gruntach Lasów Państwowych zostały przypisane do konkretnych wydzieleń leśnych.

- uwagę: „*Dla siedliska 6440 Łąki selernicowe Cnidion dubii (których niewielkie powierzchnie występują na terenie nadleśnictwa) zapisano w celach ochrony: "Zachowanie niezmnieszonej powierzchni siedliska, poprawę jego dotychczasowej struktury i funkcji poprzez przywrócenie i utrzymanie ekstensywnej gospodarki łąkowej" nie planując przewidywanych kosztów na uzyskanie tego efektu. Brak jest wskazania źródeł finansowania zadań z zakresu ochrony czynnej. Aktualna sytuacja prawna uniemożliwia finansowanie przez nadleśnictwo zadań z zakresu ochrony czynnej niezwiązanych z gospodarką leśną. Nadleśnictwo może je wykonywać jedynie w przypadku przekazania środków przez organ ustanawiający plan zadań ochronnych. Nadleśnictwo wnioskuję uściślić zapis dopisując w przypadku scedowania działań na nadleśnictwo „po zapewnieniu środków finansowych przez organ ochrony przyrody”.*”

uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu polegającą na określeniu jako podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie zadania - Właściciela, dzierżawcę lub posiadacza obszaru na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony przyrody na podstawie przepisów prawa.

Ponadto zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59 t.j. ze zm.) Lasy Państwowe otrzymują dotacje celowe z budżetu państwa na zadania zlecone przez administrację rządową, między innymi na ochronę gatunkową roślin i zwierząt oraz sprawowanie nadzoru nad obszarami wchodzącymi w skład sieci Natura 2000;

- uwagę: „*Siedlisko 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnion glutinoso-incanae, olsy źródliskowe. przypisano działania ochronne nr 14, 15. Jest to niewielki kompleks przy uroczysku „Trojan”. Teren często zalewany. Utrzymanie właściwej szaty roślinnej będzie utrudnione a wręcz niemożliwe i zależne od fluktuacji zalewów. Dodatkowo istniejący tam drzewostan jest uszkodzany przez bobry co uniemożliwia zachowanie w pełni zadrzewień wierzbowych i topolowych w strefie przykorytowej Bugu. Na dzień dzisiejszy około 50% wierzb i topoli jest „ścięte” przez bobry.*”

uznano za pozbawioną racji i nie znaleziono podstaw do naniesienia w tym zakresie zmian w zarządzeniu gdyż w przypadku uroczyska Trojan zalewy są zjawiskiem naturalnym i pożądanym. Również oddziaływanie bobrów na tym odcinku rzeki Bug nie należy upatrywać jako zjawiska negatywnego. W przypadku łęgów oba czynniki, abiotyczny i zoofilny, wpawające na ubytki w drzewostanie są naturalnymi czynnikami kształtującymi siedlisko przyrodnicze 91E0*;

- uwagę: „*Generalnie dla siedlisk leśnych w projekcie zarządzenia wpisano jako zagrożenie prowadzenie gospodarki leśnej. Zdaniem nadleśnictwa prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej nie wpływa negatywnie zarówno na utrzymanie ilości i jakości siedlisk leśnych. Wnioskujemy o usunięcie tego zapisu z listy zagrożeń.*”

uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu polegającą na dopisaniu przy zagrożeniu jakim jest B02 Gospodarka leśna, użytkowanie lasów zgodnie z Listą referencyjną zagrożeń, presji i działań (Dyrekcja Generalna ds. Środowiska; Europejska Agencja Środowiska), że powyższe nie dotyczy gospodarki leśnej prowadzonej zgodnie z planami urządzenia lasu i uproszczonymi planami urządzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną.

Rola Lasów Państwowych w ochronie różnorodności biologicznej i pozytywnych zmian jakie zaszły, zachodzą i zachodzą będą w gospodarce leśnej jest oczywista.

Hodowla i eksploatacja drzewostanów wiąże się z szeregiem zabiegów m.in. trzebieże, zręby, sztuczne nasadzenia, zrywka drewna. Tym samym zachodzący w sposób naturalny proces powolnego dojrzewania fitocenozy leśnych zostaje cyklicznie powstrzymany przez człowieka na jednym z jego etapów. W przypadku łęgów na siedliskach olsowych, a ostatnio i olsu jesionowego prowadzi się zazwyczaj rębnię IB. Zrąb stanowi w tym przypadku przerwanie ciągłości ekosystemu leśnego i jego ponowne sztuczne odradzanie. Wielokrotność tego procesu objawia się odtwarzaniem łęgu za każdym razem gorszego jakościowo pod względem przyrodniczym. Nie można też zaprzeczyć, że usunięcie na określonej powierzchni na ogół wszystkich drzew, a zatem głównej warstwy siedliska łęgu nie jest działaniem negatywnym. Tym bardziej, że wiąże się to z drastycznymi zmianami warunków świetlnych i wilgotnościowych w runie. Do tego dochodzi przygotowanie gleby (wyjątkowo stosuje się nasadzenia wieloletki olszy z punktowym przygotowaniem gleby). Prace zrębne i zrywka drewna w okresie wegetacyjnym mają niekorzystny wpływ na gatunki runa. Pokrywa się to też z okresem lęgowym ptaków.

Ponadto w wyniku gospodarki leśnej nie występują wszystkie fazy rozkładu drzew stojących i leżących kłód. Drzewostany są ujednolicone wiekowo i przestrzennie. Nie można wykluczyć w perspektywie czasowej prywatyzacji lasów a to diametralnie zmieni sytuację;

- uwagę: „Dla grądów 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny z terenu nadleśnictwa wpisano ograniczenie czasowe w wykonywaniu zabiegów (trzebieży) w I i IV kwartale roku. Nadleśnictwo wnioskuje o zmianę tych zapisów i dopuszczenie wykonywania zabiegów w okresie całego roku z uwagi na fakt niedostępności terenu (uroczysko "Wierzchuca" na którym stwierdzono występowanie grądów). Należy ujednolicić materiały kartograficzne i opisowe z uwagi na fakt, braku na mapach (załącznik nr 18) działań ochronnych 10, 11 dla grądów z terenu Nadleśnictwa Nurzec. Lokalizację zadań znajdujemy tylko w części C.”

uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu polegającą na dopisaniu możliwości prowadzenia prac trzebieżowych w II i III kwartale zgodnie z planami urzędzenia lasu i uproszczonymi planami urzędzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną.

Prace w I i IV kwartale przypadają na okres jesienno-zimowy co sprzyja wykonywaniu prac trzebieżowych (okrywa śnieżna, zmarznięta gleba) w tak podmokłym i trudno dostępnym terenie. Powierzchnia grądów w uroczysku Wierzchuca stanowi jedynie niewielki % powierzchni leśnej administrowanej przez Nadleśnictwo Nurzec. Wydaje się, że ze względu na ochronę siedliska przyrodniczego będącego przedmiotem ochrony w Ostoju Nadbużańskiej odstępnie od prac trzebieżowych w okresie wegetacji roślin będzie chronić runo grądów, w tym stanowiska chronionych gatunków roślin. Będzie też miało pozytywny wpływ na okres lęgowy ptaków.

Pozostałe uwagi odnoszą się do szablonu dokumentacji. Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz.1235; 1238), organ podaje do publicznej wiadomości informacje o możliwościach zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy oraz o miejscu, w którym jest ona wyłożona do wglądu. W myśl art. 39 ust 2 powyższej ustawy do niezbędnej dokumentacji sprawy należą założenia lub projekt dokumentu i wymagane przez przepisy załączniki oraz stanowiska innych organów, jeżeli stanowiska są dostępne w terminie składania uwag i wniosków. Procesowi udziału społeczeństwa podlega projekt zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011.

Dokumentacja sporządzona na potrzeby opracowania planu zadań ochronnych została udostępniona społeczeństwu w ramach dobrej współpracy i nie podlega możliwości zgłaszania uwag i wniosków.

13) **Nadleśnictwo Rudka** mailem z dnia 31 grudnia 2013 r.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionych uwag ustalił, iż:

- uwagę dotyczącą następującego zagrożenia: „B02. Gospodarka leśna, użytkowanie lasów (przedmiot ochrony: Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny 9470, Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe 91E0, Łęgowe lasy 91F0) – to za sprawą dotychczas prowadzonego sposobu użytkowania na terenie lasów zaewidencjonowanych zostało dużo siedlisk naturalnych i w bardzo dobrym stanie. Wykazywanie gospodarki leśnej jako źródło bezpośredniego niszczenia fitocenozy leśnych i przerywania ciągłości ekosystemu leśnego jest w tym wypadku niesłuszne. W związku z brakiem Nadleśnictwa Rudka w podmiotach odpowiedzialnych za wykonywanie działań ochronnych dla ww. obszarów, do propozycji ochrony czynnej Nadleśnictwo nie wnosi uwag.”

uznano za częściowo słuszną i wprowadzono zmianę w zarządzeniu polegającą na dopisaniu przy zagrożeniu jakim jest B02 Gospodarka leśna, użytkowanie lasów zgodnie z Listą referencyjną zagrożeń, presji i działań (Dyrekcja Generalna ds. Środowiska; Europejska Agencja Środowiska), że powyższe nie dotyczy gospodarki leśnej prowadzonej zgodnie z planami urzędzenia lasu i uproszczonymi planami urzędzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną.

Rola Lasów Państwowych w ochronie różnorodności biologicznej i pozytywnych zmian jakie zaszły, zachodzą i zachodzą będą w gospodarce leśnej jest oczywista.

Hodowla i eksploatacja drzewostanów wiąże się z szeregiem zabiegów m.in. trzebieże, zręby, sztuczne nasadzenia, zrywka drewna. Tym samym zachodzący w sposób naturalny proces powolnego dojrzewania fitocenozy leśnych zostaje cyklicznie powstrzymywany przez człowieka na jednym z jego etapów. W przypadku łęgów na siedliskach olsowych, a ostatnio i olsu jesionowego prowadzi się zazwyczaj rębnię IB. Zrąb stanowi w tym przypadku przerwanie ciągłości ekosystemu leśnego i jego ponowne sztuczne odradzanie. Wielokrotność tego procesu objawia się odtwarzaniem łęgu za każdym razem gorszego jakościowo pod względem przyrodniczym. Nie można też zaprzeczyć, że usunięcie na określonej powierzchni na ogół wszystkich drzew, a zatem głównej warstwy siedliska łęgu nie jest działaniem negatywnym. Tym bardziej, że wiąże się to z drastycznymi zmianami warunków świetlnych i wilgotnościowych w runie. Do tego dochodzi przygotowanie gleby (wyjątkowo stosuje się nasadzenia wieloletniej olsy z punktowym przygotowaniem gleby). Prace zrębne i zrywka drewna w okresie wegetacyjnym mają niekorzystny wpływ na gatunki runa. Pokrywa się to też z okresem łęgowym ptaków. Ponadto w wyniku gospodarki leśnej nie występują wszystkie fazy rozkładu drzew stojących i leżących kłód. Drzewostany są ujednolicone wiekowo i przestrzennie.

W trybie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. 2009 r. Nr 31, poz. 206 z późn. zm.) projekt planu zadań ochronnych został uzgodniony przez Wojewodę Mazowieckiego (pismo z dnia 22 kwietnia 2014r. znak: LEX-III.0521.2.26.2014.LK), Wojewodę Podlaskiego (pismo Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 04 sierpnia 2014r., znak: WPN.0211.22.2014.IN) oraz Wojewodę Lubelskiego (pismo z dnia 14 maja 2014r., znak: PN-I.0522.12.2014.GK)

Ocena Skutków Regulacji (OSR)

1. Cel wprowadzenia zarządzenia.

Celem wprowadzenia zarządzenia jest wypełnienie delegacji ustawowej zawartej w art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, 628, 842).

2. Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny.

Projekt planu zadań ochronnych będzie oddziaływał:

- 1) na Regionalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska w Warszawie;
- 2) na Regionalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska w Białymstoku;
- 3) na Regionalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska w Lublinie;
- 4) na właścicieli i zarządców gruntów, w których zasobach gruntowych znajduje się obszar Natura 2000;
- 5) jednostki organizacyjne, których zasięg działania obejmuje teren obszaru Natura 2000;
- 6) jako powszechnie obowiązujący akt prawa miejscowego na wszystkie podmioty, które znajdują się lub znajdują w zasięgu terytorialnym objętym jego regulacją.

3. Konsultacje.

Projekt zarządzenia jako akt prawa miejscowego podlega:

- 1) na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206, z późn. zm.) uzgodnieniu z Wojewodą Mazowieckim, Wojewodą Podlaskim i Wojewodą Lubelskim;
- 2) na podstawie art. 28 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody procedurze udziału społeczeństwa przewidzianej przez ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 i 1238), w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu.

4. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżet jednostek samorządu terytorialnego.

Wejście w życie przedmiotowego zarządzenia pociągnie za sobą skutki finansowe dla budżetu państwa w wysokości około 10 758 353 zł (słownie: dziesięć milionów siedemset pięćdziesiąt osiem tysięcy trzysta pięćdziesiąt trzy złote) w przeciągu 10 lat obowiązywania planu zadań ochronnych. W związku ze znacznym pokrywaniem się obszarów Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011 oraz Dolina Dolnego Bugu PLB140001, część działań ochronnych została zaprojektowana tak, aby ich realizacja służyła osiągnięciu celów ochrony obu obszarów Natura 2000. W konsekwencji część działań zaprojektowanych w przedmiotowym planie zadań ochronnych zostanie sfinansowana w ramach planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnego Bugu. Przy ocenie wpływu regulacji na sektor finansów publicznych uwzględniono fakt, iż część zaprojektowanych w planie zadań ochronnych działań ochronnych odpowiada wymogom odpowiednich wariantów programu rolnośrodowiskowego. Przystąpienie poszczególnych podmiotów do programu rolnośrodowiskowego umożliwi finansowanie działań ochronnych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. W konsekwencji koszty wdrożenia przedmiotowej regulacji zależą będą od ilości podmiotów, które zdecydują się na przystąpienie do Programu. Skutki finansowe wynikać będą z realizacji działań ochronnych zaprojektowanych w planie zadań ochronnych, których koszty mogą być finansowane w szczególności ze środków pochodzących z:

- 1) funduszy jakimi dysponuje, zgodnie z odrębnymi przepisami, nadzorujący obszar

Natura 2000, tj. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku i Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Lublinie;

- 2) budżetu państwa na zasadach ustalonych przez ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 885, 938, 1646);
- 3) ubiegania się o pozyskanie środków finansowych z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej lub Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

5. Wpływ regulacji na rynek pracy.

Zapisy zawarte w projekcie zarządzenia będą miały wpływ na lokalny i regionalny rynek pracy. Konieczność przeprowadzenia badań inwentaryzacyjnych oraz monitoringowych spowoduje wzrost zatrudnienia w ramach działu „Badania naukowe i prace rozwojowe” Polskiej Klasyfikacji Działalności, wprowadzonej Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz. U. z 2007 r., Nr 251, poz. 1885 zał., ze zm.). Konieczność realizacji poszczególnych działań ochronnych lokalnie wygeneruje zapotrzebowanie na wykonywanie usług w zakresie działań „Chów i hodowla zwierząt” oraz „Działalność usługowa wspomagająca rolnictwo i następująca po zbiorach”. Realizacja planu zadań ochronnych wpłynie na atrakcyjność terenu objętego obszarem Natura 2000 Ostoja Nadbużańska, a tym samym spowoduje wzrost zatrudnienia w działalności związanej z rekreacją, turystyką i usługami gastronomicznymi.

6. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Projektowana regulacja nie będzie miała wpływu na konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki.

7. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny.

Projektowana regulacja nie ma wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

8. Ocena pod względem zgodności z prawem Unii Europejskiej.

Regulacja objęta zarządzeniem jest objęta prawem Unii Europejskiej.